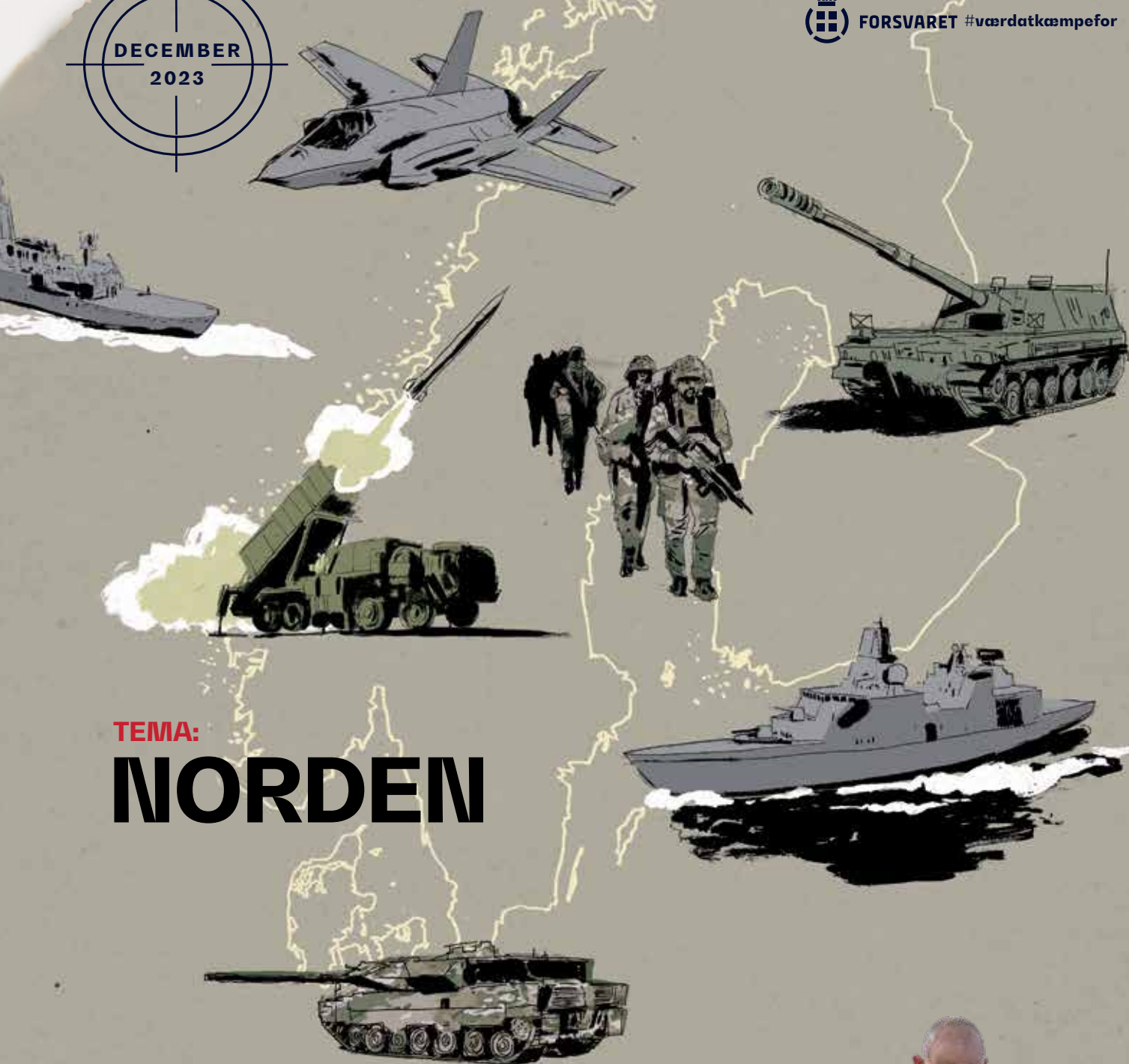

→ PULS: PRÆCIS OP TIL 300 KILOMETER / DEN SVENSKKE TENNISBANE: HØJINTENS FLÅDEMANØVRE

HØNNØR

FORSVARET #værdatkæmpefor

TEMA:

NORDEN

Scan QR-koden og se indslag på Forsvarets YouTube-kanal:
F-35: Afgang fra USA med kurs mod Danmark

4

Siden sidst. Loadmasteren Peder var med til at evakuere 164 danskere fra Tel Aviv. Børnene fik vinduespladser.

5

Stumper. Samtlige opgraderede Leopard er nu modtaget, ny skydesimulator er blevet godt modtaget, og "Krudten" i Elling skal igen producere ammunition til Forsvaret.

8

Grej. Rheinmetall Skyranger, Danmarks nye patruljeskibe og *high tech-grej* fra DALO Industry Days.

16

Træning. Ny rapport viser, at kvindelige soldater har langt større risiko for skader og derfor har brug for længere tids træning.

20

Informationssikkerhed. Den 'på papiret' mest sikre løsning er ikke altid den bedste.

24

Stillinger haves. Folk ønskes. Det nye forlig løser ikke Forsvarets bemandingsproblemer lige med det samme. Værnene har forberedt sig.

30

Den svenske tennisbane. Fire fregatter spiller double på en 92,6 kilometer lang bane.

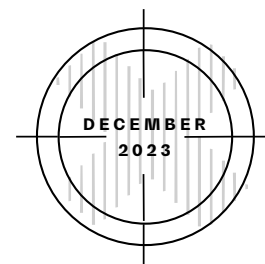
36

Feature. Raketkasteren PULS er ankommet til 1. Artilleri-afdeling. Nu skal Kenneth Riishøj og hans folk lære at bruge den.

42

Jens og Jakob er Danmarks folk i Kyiv: "Materiellet bliver brugt i et omfang, som meget vestligt materiel egentlig ikke er designet til."

indhold

20

62

42

76

52

"Helt overordnet giver PULS os mulighed for i brigaden og på divisionsniveau at bekæmpe mål i dybden."

52

Wagner-gruppen. Bjerge af bloddiamanter finansierer Putins Ukraine-krig. Prigosjin er væk, men hans folk hærger videre i Afrika.

60

Makkerskabet. Marie og Andreas fra Air Control Wing er første og andet led i Danmarks afvisningsberedskab.

TEMA: NORDEN

62

De første skridt mod et stort fællesnordisk forsvarssamarbejde er allerede taget. Første prioritet er at skabe større forsyningsikkerhed.

66

ACE23 er en fællesnordisk øvelse i den arktiske region. De nordiske lande trænede scenarier med op til 60 allierede fly mod 40 fjendtlige.

68

Finsk oberst: "Vi har på intet tidspunkt betragtet et angreb fra Rusland som umuligt."

76

Slaget. To danske piloter fra Marinens Flyvevæsen var frivillige i Vinterkrigen og kom til kort mod otte russiske jagere.

79

Listen. Chipsjagt, underbemanding, minikanon og tunnelkrig. Småt er godt.

80

Bagsiden. Vores verden på Instagram.

27-årige Peder er loadmaster om bord på det C-130J Hercules-fly, der i oktober evakuerede danskere fra Israel.

Evakuering, Israel

En onsdag aften i oktober ringede telefonen hjemme hos den 27-årige loadmaster Peder med en klar besked:

”Pak dine ting – I flyver i morgen.”

Få dage forinden var Israel blevet angrebet af Hamas.

Det betød, at flere hundrede danskere var fanget i Israel og skulle evakueres fra området. Derfor blev et af Flyvevåbnets C-130J Hercules-fly gjort klar og sendt af sted mod Israel via Cypern.

”Da jeg fik opgaven og tog af sted, tænkte jeg på evakueringen fra Afghanistan i 2021 og på, om det var sådan noget, vi skulle ned til. Der gik mange tanker igennem hovedet. Hvad vi kom ned til, hvad vi skulle have med af beskyttelse og sådan noget,” fortæller Peder, der for første gang var af sted på skarp mission.

”To af mine kollegaer var meget erfarne og var også med i Afghanistan. Så de var gode at tale med om opgaven. Jeg var ikke nervøs, men jeg var lidt spændt.”

En af hans opgaver som loadmaster var at sørge for, at passagererne kom sikkert om bord. Om bord var også politifolk, sygeplejersker, læger og psykologer, som skulle hjælpe med at evakuere danskerne.

”Selve turen fra Cypern til Tel Aviv var en kort tur på en times tid,” husker Peder.

”Da vi fløj ind i israelsk luftrum, tænkte jeg over, hvad der kunne ske. Der var meget trafik både på radioen og i luftrummet, så vi kunne godt fornemme, at det ikke var helt normalt. Men der skete ikke noget. Det var nærmest en normal flyvning på en normal dag,” fortæller han.

Børnene fik vinduespladser

Den yngste af de 164 danskere, som Peder og resten af besætningen evakuerede fra Tel Aviv til Cypern, var kun et par måneder gammel. Den ældste var over 80 år.

”Jeg prøvede at gøre det til en god og afslappende tur for dem. Børnene fik vinduespladser, og jeg forklarede alle, at det at flyve Hercules ikke er helt som at flyve med en almindelig Boeing,” siger Peder.

”Jeg prøvede at få børnene beroliget. Når børnene er rolige, så er forældrene også mere rolige. Det gjorde psykologerne og lægerne også. De var sindssygt gode til at håndtere både børn og voksne. Langt de fleste passagerer var smilende og sagde ’tak, fordi I kom’,” fortæller Peder.

Det blev til to ture ind og ud af Israel for Hercules-flyet i oktober. Peder roser samarbejdet med både støttepersonalet om bord og baglandet, der har forberedt operationen både hjemme i Danmark og på jorden i Cypern.

”Det er virkelig en holdoperation og en holdsport at ’gå til flyvning’. Jeg vil gerne afsted på sådan en opgave igen. Det var fagligt vildt spændende at være med til at hjælpe folk. Det er nok det mest meningsfulde, jeg har gjort i mine seks år i Forsvaret.”

YouTube

Scan QR-koden og se indslag om evakueringen på Forsvarets YouTube-kanal.

HONNØR

Udgives af
Forsvarskommandoen

Ansvarshavende chefredaktør
Kenneth Pedersen
Generalløjtnant
Chef for Forsvarsstaben

Redaktør
Martin Finnedaal

Redaktionen
magasinet@mil.dk

Kommunikationssektionen
Holmens Kanal 9
1060 København K
<https://www.forsvaret.dk>

Design
OTW

Trykkeri
Stibo Complete

Forside illustration:
Rasmus Meisler

Redaktion afsluttet
2. november 2023

Oplag 28.200

Kilder i Honnør kan optræde med fuldt navn eller anonymiseres ved at bruge enten for- eller efternavn. Dette er afledt af anbefalinger fra Forsvarets Efterretningstjeneste om en mulig sikkerhedsrisiko for nogle personelgrupper, hvis de står frem på en måde, så de kan identificeres.

Layout
Bjarne Valdemar Jensen

Stumper

Kort nyt. Overblik. Grej.

Foto: Tue Skals

F-16-fly til Ukraine

► 73 ukrainere ankom i august til Flyvestation Skrydstrup for at påbegynde træning på de F-16-fly. Danmark vil donere. Præsident Volodymyr Zelenskyj mødte personligt op på flyvestationen for at takke for det danske bidrag.

Otte af de 73 ukrainere er piloter. Resten er teknisk personel og

støttepersonel. Træningen foregår i Skrydstrup og gennemføres af danske instruktører. Ifølge en melding fra forsvarsminister, Troels Lund Poulsen (V), ventes flyene operative i løbet af foråret. 25. oktober sagde han følgende til dr.dk:

”Jeg håber, at vi omkring 1. april 2024 vil se, at de første fly lander i Ukraine og vil være operative der.” ✖

Honnør, december

► I dette nummer af Honnør har vi valgt at skrive et stort tema om Norden. Det har vi, fordi alt peger på et stadigt stigende samarbejde i Norden, nu Finland er optaget i NATO, og Sverige banker meget kraftigt på. Et samlet Norden i NATO får stor betydning for det danske forsvar og udviklingen af NORDEFCO.

Læs tema side 62-75

God læselyst

OBS: Ved redaktionens afslutning var Sverige endnu ikke optaget i NATO.

På forsideillustrationen er gengivet et dansk inspektionsskib i Nordatlanten, et F-35-fly i norsk luftrum, et svensk Patriot-missilsystem, en dansk Leopard 2A7, en infanterigruppe, en finsk K9 Thunder selvkørende haubits og en dansk fregat i Østersøen.

Leopard 2A7

► Efter flere års ventetid og arbejde er alle Forsvarets kampvogne nu hjemme i Holstebro og klar til at blive brugt.

De 44 Leopard-kampvogne har igennem de seneste år været i Tyskland, hvor de ansatte på fabrikken Krauss-Maffei Wegmann har skilt Leoparderne ad og opdateret og opgraderet dem fra ende til anden.

Det betyder, at kampvognene nu er blandt verdens bedste og kan skyde længere og ramme mere præcist, mens besætningen er bedre beskyttet inde i kampvognen.

Samtlige kampvogne af typen Leopard 2A5, som har været i Forsvaret siden 2005, er dermed blevet opgraderet til Leopard 2A7.

Opgraderingen har kostet mellem 1,5 og 2 milliarder kroner. ✖

My podcast om Hjemmeværnets støtte til Forsvaret

► På Aarhus Havn står Mads og spejder ud over havet. Han er en af de frivillige soldater fra Hjemmeværnet, som er indsat for at støtte Forsvaret i den igangværende værtsnationsstøtteopgave. Han står her nu på syvende time – fordi han ønsker at gøre en forskel.

I en ny podcastserie stiller Hjemmeværnet skarpt på de opgaver, frivillige soldater er med til at løse til støtte for Forsvaret og samfundets øvrige beredskab.

Du vil blive vidne til sande historier og oplevelser fra de

engagerede frivillige, der står skulder ved skulder med Forsvaret. Gennem dybdegående interviews med de frivillige soldater, der er direkte involverede i operationerne, samt ekspertindsigter og perspektiver er hensigten at skabe forståelse for deres rolle og samspil med Forsvaret.

Så sæt dig til rette, tag dine hovedtelefoner på og lad dig føre ind i Hjemmeværnets univers via den nye podcast:

En skarp fritid. Du kan finde podcasten på din foretrukne podcastplatform. 📻

Træning af ukrainere: Uddannelse i Leopard 1A5

Foto: Nora Stone

► I et tysk øvelsesterræn ikke langt fra Berlin har danske instruktører siden foråret uddannet ukrainske kampvognsbesætninger på Leopard 1A5. Uddannelsen sker i tæt samarbejde med tyske instruktører. De danske instruktører har ansvaret for den første del af ukrainernes uddannelse, hvorefter deres tyske kollegaer overtager.

Leveringen af Leopard 1A5-kampvognene til Ukraine er sket løbende hen over sommeren og fortsætter i løbet af efteråret. I alt skal mere end 100 renoverede Leopardere leveres til Ukraine. 📦

Du kan se video om uddannelsen af ukrainerne på Forsvarets YouTube-kanal:

<https://www.youtube.com/@Forsvarskanalen> og på **ForsvarsInfo**.

SKYDESIMULATOR ER BLEVET GODT MODTAGET

Foto: Sophia Bianca Solisov Jakobsen

► Forsvaret har i løbet af det seneste års tid implementeret en ny garnisonsskydesimulator (GSIMS), der leveres af RUAG Defence France. 13 systemer, hvis officielle navn er Small Arms Technical Training Simulator (SITTAL), er blevet leveret og taget i brug.

Den nye GSIMS er blevet godt modtaget. Blandt andet af de værnepligtige på Gardehusarkasernen i Slagelse.

”Det er meget fedt at prøve, så man ved, hvordan man trækker vejret under skydning og i det hele taget lærer at skyde ordentligt,” siger husar Slagelse.

Også skydeinstruktøren sergent Ottesen ser mange fordele i systemet.

”Fordelen ved GSIMS er helt klart, at det er meget nemt for soldaterne at visualisere hele skuddet. De kan se deres aftræk på skærmen, og de kan se, hvordan sigtebilledet ser ud før og efter skuddet. Det har vist sig som en kæmpe fordel, når de kommer ud på skydebanen,” siger hun.

Den nye GSIMS-løsning tilbyder instruktøren og den enkelte soldat træning i blandt andet realistiske og relevante 3D-miljøer (ørken, bykamp og så videre) med 5-10 deltagere. Der har desuden været et ønske fra Den Kongelige Livgarde om et realistisk 3D-miljø i og omkring Amalienborg. 📦

"Krudten" skal igen producere ammunition til Forsvaret

✗ Mange soldater husker forkortelsen AMA. Den stod for Ammunitionsarsenalet, der var øjet af Hærens Materieltjeneste og producerede ammunition i Elling indtil 2008.

► Et område med navne som Håndvåbenvej, Ammunitionsvej og Skydebanevej kommer til ære og værdighed igen.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har indgået en købsaftale med konsortiet Krudten Erhvervspark A/S om ejendommen "Krudten", hvor der ligger en nu nedlagt ammunitionsfabrik.

Fabrikken, der ligger i Elling ved Frederikshavn, blev oprindeligt etableret i 1676 som Danmarks eneste producent af ammunition. I 2008 solgte Forsvaret

ejendommen til ammunitionsproducenten Denex, der er en del af det spanske firma Expal. Denex lukkede i 2020 efter flere år med stort underskud.

Nu skal der igen produceres ammunition i "Krudten". Det sker blandt andet som følge af Ruslands invasion af Ukraine, der har sat ammunitionsproduktionen i Europa under voldsomt pres.

"Den kritiske situation har tydeliggjort behovet for, at vi genetablerer ammunitionsproduktionen i Danmark. Det tager vi nu første skridt til med erhvervelsen af

faciliteterne i Elling. Ammunitionsforsyning er af national sikkerhedsinteresse," siger forsvarsminister Troels Lund Poulsen.

Hvornår produktionen går i gang, er det ifølge forsvarsministeren for tidligt at sige noget om.

"Jeg vil gerne understrege, at det kommer til at tage tid, inden vi er klar med produktionen, men derfor er det også godt, at vi nu kommer i gang med arbejdet," siger han. ⚙️

800 gik med på årets Flyver March

► 800 soldater og værnepligtige fra hele Forsvaret var med, da frivillige fra Flyvevåbnet for tredje gang arrangerede Flyver March på Flyvestation Karup. Denne gang med rekordstor tilslutning.

Initiativtageren sergent Lasse Bak Gustafson fra Helicopter Wing 723 vil gøre alt for, at Flyver March fortsætter med at være en årligt tilbagevendende begivenhed.

"March er en gammel traditionel militær disciplin, og den skal vi blive ved med at dyrke. March samler mennesker, skaber fællesskab, korpsånd og glæde. At se deltagerne tage herfra med et stort smil og glæde over at have gennemført årets Flyver March er alt forarbejdet værd," siger han. ⚙️

✗ I årets march kunne deltagerne gå enten 10 kilometer, 20 kilometer eller 30 kilometer med valgfri udrustning.

Foto: Flyvevåbnets Fototjeneste

Rheinmetall Skyranger 30

Forsvaret har valgt Skyranger 30-systemet fra det tyske firma Rheinmetall til at beskytte 1. Brigade mod lufttrusler fra fly, helikoptere og droner.

OBS: Den viste model er ikke dansk.

Foto: Rheinmetall

1. Brigades dilemma bliver i fremtiden at forholde sig til, om en given trussel skal nedkæmpes, så snart den er inden for missilernes rækkevidde, eller om man vil vente, til målet er inden for kanonens rækkevidde.

Forsvaret har valgt Skyranger 30-systemet fra det tyske firma Rheinmetall til at beskytte 1. Brigade mod lufttrusler fra fly, helikoptere og droner. Systemet er grundlæggende et tårn, der monteres på et køretøj. I Danmark bliver Skyranger 30 monteret på vores pansrede mandskabsvogne af typen Piranha 5. Skyranger-systemet består af en 30 mm-kanon til bekæmpelse af nærmeste mål og jord til luft-missiler til mål på

længere afstand. Tårnet indeholder desuden en række sensorer til at opdage og måludpege truslerne i luften.

Forsvar med kanon eller missil

Det er blevet meget billigt at udføre angreb fra luften med små droner, og skal man bekæmpe dem, er man tilsvarende nødt til at forholde sig til pris. Hvis hver eneste af fjendens droner til få tusinde kroner bliver forsøgt nedkæmpet med

et missil til for eksempel flere hundrede tusinde kroner, betyder det, at fjenden får en fordel i en nedslidningskamp.

Derfor bliver det førernes dilemma at forholde sig til, om en given trussel skal nedkæmpes, så snart den er inden for missilernes rækkevidde, eller om man vil vente, til for eksempel dronen er inden for kanonens rækkevidde. ⚙

Sensorer

Hvert Skyranger-tårn har sit eget radarsystem, der dækker luftrummet 360 grader omkring køretøjet ved hjælp af faste pladeantennor – det betyder, at der i modsætning til traditionelle radarsystemer ikke er en roterende antenne. Skyranger-systemet kan dele sine sensordata med andre luftværns-systemer og dermed også skyde på mål, som en anden enhed har erkendt med sine sensorer.

Foruden radaren har Skyrangeren også et infrarødt termisk kamera til at tracke mål passivt – det vil sige, at det, i modsætning til de aktive pladesensorer, ikke udsender energi, der kan afsløre enhedens position.

Missiler

De præcise luftværnsmissiler til de danske Skyrangere er endnu ikke valgt, men det vil være gængse jord til luft-missiler.

Fleksibel platform

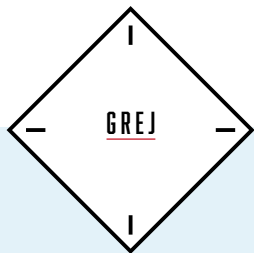
Skyranger-tårnet kan både operere selvstændigt og arbejde sammen med andre systemer om at opdage og nedkæmpe fly, helikoptere, missiler eller droner. Oerlikon-kanonen er desuden velafprøvet fra flere forskellige platforme i både enkeltstående konfiguration med alle de nødvendige systemer i sig selv og i kombination med eksterne systemer, for eksempel i en skibsbaseret version med integration til sensorer og andre af skibets systemer.

Kanon

Skyranger-systemet er aktuelt udviklet med to forskellige kanoner, og den kanon, Danmark har valgt, er en Oerlikon 30 mm med en skudkadence på 1.200 skud pr. minut. Den høje skudkadence gør den velegnet til at nedkæmpe luftmål helt ned til hobbydrone-størrelse. Maskinkanonen kan skyde med programmerbar ammunition, der laver en "air-burst" ved målet og sender en byge af 160 tungstensugler ud for at øge chancen for at ramme.

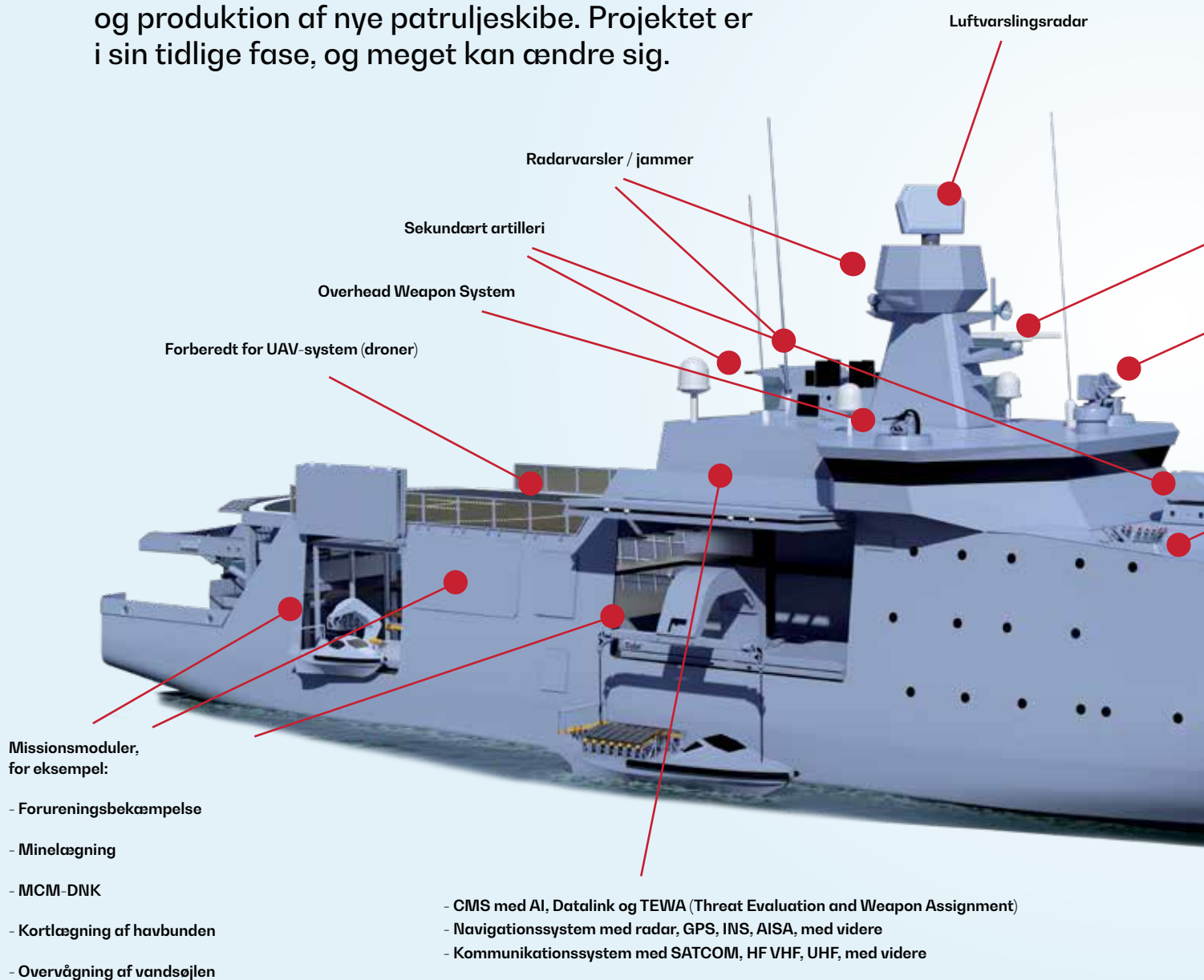
Rammeaftale med Terma

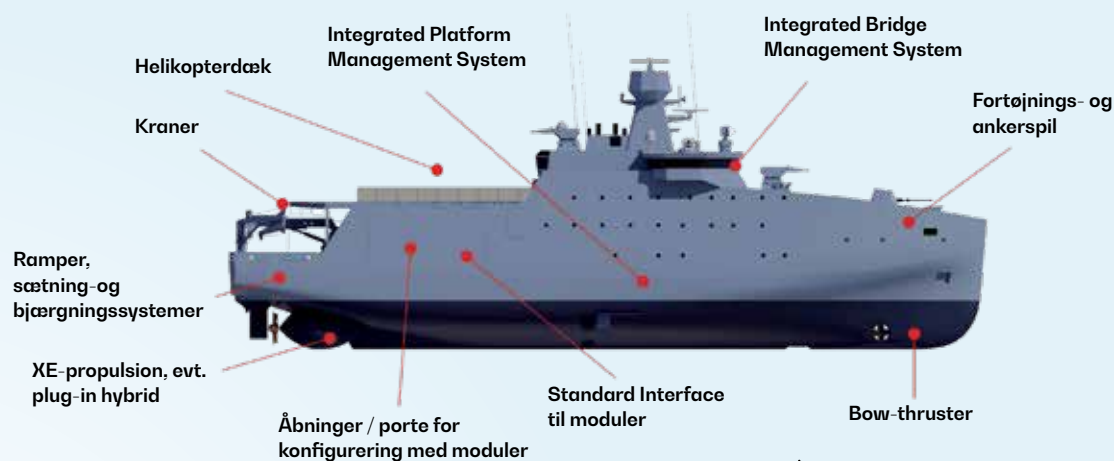
Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse indgik i januar 2023 en rammeaftale med det danske firma Terma, som betyder, at Terma skal stå for systemintegration af et fremtidigt samlet luftforsvarssystem. Skyranger-systemet indgår i det samlede luftforsvarssystem, som Terma har systemansvar for gennem denne rammeaftale.

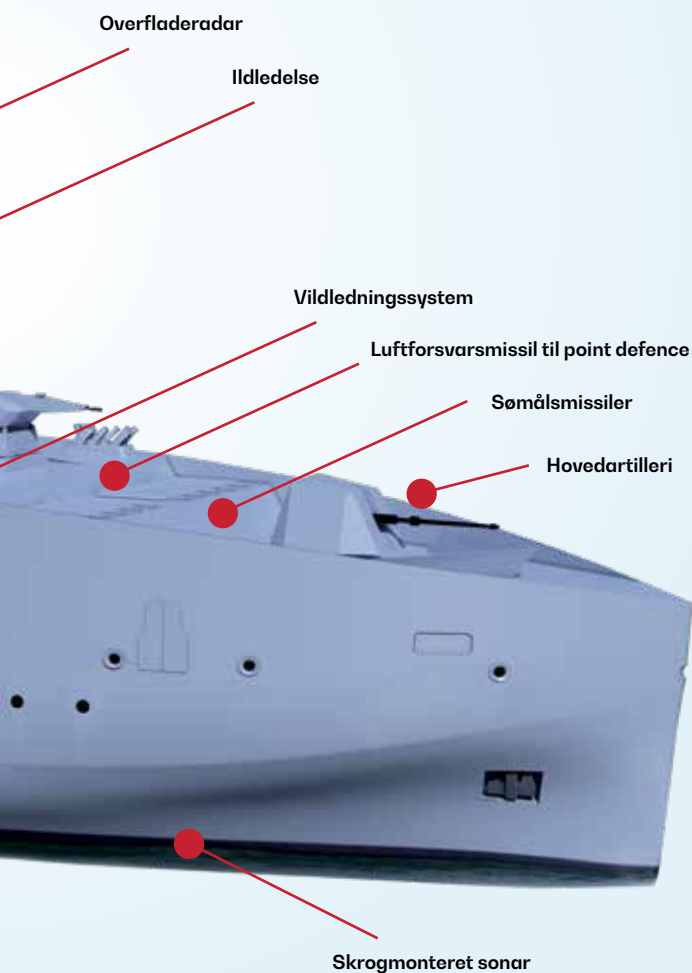
Danmarks nye patruljeskibe

Danske Patruljeskibe K/S har leveret et foreløbigt design, der skal danne grundlag for anskaffelse og produktion af nye patruljeskibe. Projektet er i sin tidlige fase, og meget kan ændre sig.

Tidslinje

- ▶ **Juni 2021:** Forsvarsforligskredsen beslutter at igangsætte et udviklingsprojekt for en ny type patruljeskibe til Forsvaret. De skal kunne sikre dansk suverænitetshævdelse på havet og løse havmiljøopgaver.
- ▶ **April 2022:** Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI) bekendtgør, at man ønsker at anskaffe de nye fartøjer hos Danske Patruljeskibe K/S i en totalleverandørmodel, som omfatter design, integration af systemer, konstruktion og vedligeholdelse i en initialperiode. Modellen kan eventuelt indeholde vedligeholdelse ud over initialperioden.
- ▶ **Juni 2023:** FMI og Danske Patruljeskibe K/S indgår aftale om forprojekt for designet, som skal danne grundlag for anskaffelse og produktion af de nye patruljeskibe. Designet er et udkast, der danner baggrund for yderligere drøftelser, hvor operative behov sammenholdes med løsningsforslag.
- ▶ **2024:** Kravsspecifikation for patruljeskibene ligger klar. Politisk orientering.
- ▶ **2024:** Konceptdesign og ROM-pris (Rough Order of Magnitude; en indledende cirkapris for bygning af skibe). Politisk orientering.
- ▶ **2025:** Endeligt tilbud for bygning af skibe ligger klar. Politisk beslutning.
- ▶ **2029 (forventeligt):** Produktionsdesign, bygning og levering af første skib (under forudsætning af politisk beslutning 2025).

Ny anskaffelsesmodel

Totalleverandøren er konsortiet Danske Patruljeskibe K/S (DPS). Udvikling af design sker i samarbejde med Søværnet, Forsvarets Skibsprogram og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI). Afhængig af politisk godkendelse i 2025 fortsætter man med videreudvikling af dette design til et egentlig produktionsdesign og med bygning af nye patruljeskibe.

Modellen med en totalleverandør, hvor DPS overtager en større del af ansvaret i forhold til den samlede opgaveløsning, er ny i sammenligning med, hvordan FMI tidligere har foretaget anskaffelser. DPS løser en del opgaver, der traditionelt ville blive løst af FMI, og overtager hermed en større del af den samlede projektrisiko.

Dette skulle frigøre ressourcer i FMI til anden opgaveløsning.

Desuden sker udarbejdelse af kravspecifikation i et innovativt samarbejde med totalleverandøren. På den måde sikrer Forsvaret sig, at det er de mest opdaterede og fremtidssikre designløsninger, der kommer i spil. En anden væsentlig forskel i forhold til tidligere anskaffelser er, at hele projektet startes med et FEED-forløb (Front-End Engineering Design) af cirka to års varighed. Det sikrer en retvisende pris, inden byggedelen af projektet iværksættes. Leverandøren vil i 2025 skulle give en fast pris for bygning af skibene. Under forudsætning af politisk godkendelse forventes første skib leveret i 2029.

Opgavespektrum

- Suverænitetshævdelse herunder farvands- og luftrumsovervågning
- Bekæmpelse af havmiljøforurening
- Transportopgaver
- Helikopteroperationer
- Droneoperationer i luftdomænet, overflade- og undervandsmiljøet
- Støtte til civile myndigheder
- Støtte til specialoperationer
- Støtte til efterretningsindhentning
- Redningstjeneste
- Minelægning
- Minerydning
- Kamp

Estimeret materialeomfang

Stålvægt: Cirka 1.600 ton
Total antal rør: Cirka 4.600 stk.
El-pakker: Cirka 8.000 kabler
Hangers og support: 7.000 stk.
Beboelsesareal: Cirka 1.400 m²

Skibet i tal

Længde: Cirka 90 meter
Bredde: Cirka 18 meter
Dybgang: Cirka 5 meter
Dødvægt: Maksimum 1.100 ton
Besætning: 50 til 75
Underbringelse: Cirka 70 i køjer
Fart: 18 knob
Dage på havet uden genforsyning: 21

Kilde: Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse

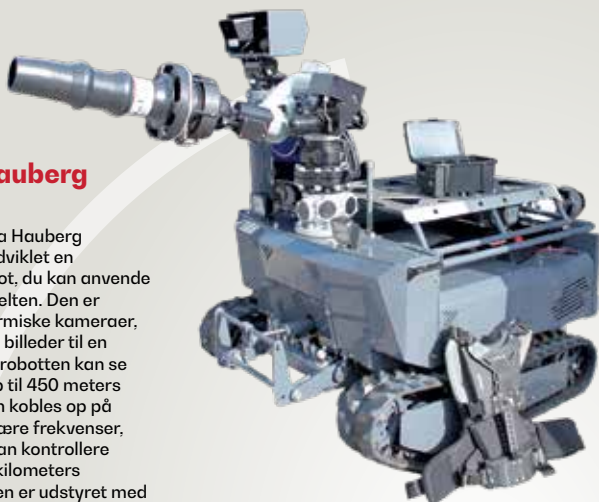
GREJ

Fremtidens grej?

Honnør besøgte DALO Industry Days arrangeret af Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI). Her er, hvad vi fik ud af vores dimsejagt.

Mjølner Hauberg Technique

Det danske firma Hauberg Technique har udviklet en selvkørende robot, du kan anvende til lidt af hvert i felten. Den er udstyret med termiske kameraer, der kan streame billeder til en smartphone, og robotten kan se genstande på op til 450 meters afstand. Den kan kobles op på krypterede militære frekvenser, og operatøren kan kontrollere den på op til en kilometers afstand. Robotten er udstyret med vandkanon og gribeam, og der kan tilkobles en anhænger til bærer.

Smash 3000 fire control system

Du kender det måske fra computerspil. Gamere kalder det Aimbot. Du vælger en hovedskudsretning, og computeren låser sig fast på målet, så du rammer hver gang. Det er sådan set det rene snyd, men nu kan samme princip overføres til den virkelige verden. Det hedder Smash 3000 og er et kontrolsystem, der på få minutter kan monteres på et gevær. Ved hjælp af et kamera og en lille computer kan sigtekornet låse sig fast på mål, der bevæger sig, og ved hjælp af en lille låsemekanisme på aftrækkeren, der bare skal holdes i bund, skyder våbnet selv, når sigtebilledet bevæger sig over et potentielt mål.

Håndholdt multifunktionel observations- og overvågningskikkert

Kikkerten her fra Senop er et fremragende redskab til overvågning og observation af fjendepositioner samt udpegning af mål. Den kan detektere fjenden på op til fem kilometers afstand – både dag og nat. Den er udstyret med en termisk funktion. Samtidig kan den ved hjælp af det indbyggede kamera tage både stillfotos og levende billeder.

Garmin Descent Mk2i

Uret fra Garmin kan stort set alt. Det har også ekstra features, som kan være særligt interessante for soldater. Uret har blandt andet en ballistisk funktion, hvor det kan udregne, hvordan du skal indstille det optiske sigte på dit gevær. Indtast afstand, og uret klarer resten. Garmin-uret er også velegnet til dykning og kan kobles op til både din dykkerflaske og din makkers flaske. I kan dermed overvåge hinanden og se, hvor meget luft der er tilbage i flaskerne.

Mosphera elløbehjul

Et kommende køretøj til en motorordonnans? Måske ikke. Enhver soldat ved dog, at det er vigtigt at bevæge sig uset gennem terrænet og gerne uden at støje for meget. Med et elektrisk, terrængående løbehjul fra lettiske Mosphera vil lyden i hvert fald ikke være et problem. Løbehjulet er udstyret med en kraftfuld elmotor, der giver det en topfart på hele 100 kilometer i timen. Rækkevidden er op til 300 kilometer på en enkelt opladning.

Piloten

PLA

14. september landede pilot og F-35-instruktør PLA for første gang kampflyet L-007 på Flyvestation Skrydstrups asfalt. Det skete to døgn efter, han lettede fra Luke Air Force Base i Arizona. Herefter gik turen til Fort Worth, Texas, hvorfra han fik følgeskab af yderligere tre til Danmark helt nyproducerede F-35-fly. I samlet flok fløj de videre til Azorerne for dagen efter at flyve det sidste stræk over Atlanten. Danmark har nu i alt 10 F-35-fly. Seks til træningsbrug på Luke Air Force Base og fire på Flyvestation Skrydstrup.

"Jeg er en bedre soldat, når jeg tager ansvar for min fysiske form"

Et øget fokus på den rette fysiske træning kan medvirke til, at kvinder i Forsvaret i højere grad kan undgå skader.

"Jeg synes ikke, at det er en ulempe at være kvinde og soldat, men jeg kan se udfordringen i, hvis ens fysik ikke er stærk nok, og man ikke kan løfte tungt eller løbe hurtigt."

Sådan siger sergenten Møgelhøj, der arbejder som sanitetsbefalingsmand ved Jyske Dragonregiment.

For at kunne yde sit bedste som soldat besluttede Møgelhøj sig allerede under sergentuddannelsen for at styrke sin fysiske form. Hun begyndte at dyrke crossfit og er i dag på Forsvarets landshold i functional fitness.

"Jeg har i mange år dyrket gymnastik, så det er naturligt for mig at have fokus på at være i god fysisk form, så jeg kan præstere," siger Møgelhøj, der efter sin værnepligt arbejdede som efterskolelærer på en idrætsefterskole.

Møgelhøjs interesse for træning, kost og skadesforebyggelse har medvirket til, at hun har taget uddannelsen Militær Fysisk Træner I og II, således at hun i sit virke som fører har de bedste forudsætninger for at kunne

planlægge træningen af soldaterne.

"Når du kommer ind som værnepligtig, er du allerede forberedt på, at der er krav til din fysik. På Forsvarets Dag fik vi udleveret informationsmateriale om træning, kost, og hvordan vi forebygger skader, og derudover blev vi opfordret til at benytte appen 'Træn med Forsvaret'. Jeg mener derfor, at både mænd og kvinder har gode forudsætninger for at opbygge den nødvendige viden om træning, kost og skadesforebyggelse fra start. Det handler om at inkorporere den livsstil allerede fra start for at skabe de bedste forudsætninger for en karriere i Forsvaret. Jeg er en bedre soldat, når jeg tager ansvar for min fysiske form," siger Møgelhøj.

Behøver længere træningsperiode

At det er vigtigt, bakkes op af en ny rapport "Kvindelige soldater i Forsvaret", som blandt andet viser, at kvindelige soldater har to til fire gange højere forekomst af skader og overbe-

lastningsproblemer end deres mandlige kollegaer. Men det kan man gøre noget ved. I den interne rapport fra Forsvarets Sanitetskommando understreges det, at et øget fokus på den rette fysiske træning kan medvirke til, at kvinder i Forsvaret i højere grad kan undgå overbelastning.

Det fortæller Henriette Hasselstrøm, der er chefkonsulent ved Center for Militær Fysisk Træning (CMT). Henriette Hasselstrøm har en ph.d. i trænings- og arbejdsfysiologi og arbejder i den forbindelse med at formidle vigtigheden af fysisk parathed, når der skal løses operative opgaver. De seneste par år har hun desuden fokuseret på kønnenes forskellige fysiologiske udgangspunkter, og hvordan Forsvaret bedst muligt oplyser om dette.

For forskel, det er der. Den gennemsnitlige danske kvinde er otte procent lavere og vejer 20 kilo mindre end den gennemsnitlige danske mand. Ikke mindst har kvinder fra naturens

»Jeg har hele tiden haft fokus på idræt, men jeg begyndte først at dyrke crossfit, da jeg kom ind i Forsvaret. Jeg synes, det er vigtigt, at vi soldater hver især tager ansvar for vores fysiske form.«

Møgelhøj

sergent, sanitetsbefalingsmand ved Jydske Dragonregiment

Møgelhøj er sanitetsbefalingsmand og forsyner ved Jyske Dragonregiment. Hun har dyrket gymnastik på højt niveau det meste af sit liv. Da hun startede sin værnepligt i Forsvaret, blev hun opmærksom på, hvor vigtig træning og kost er, især som kvindelig soldat.

hånd generelt mindre muskelmasse og højere fedtprocent.

”Kvindes lavere fysiske udgangspunkt i kombination med et anderledes hormonniveau betyder, at kvinder skal bruge en længere træningsperiode for at opnå det samme absolutte niveau som mænd. Niveauet for eksempelvis de operative fysiske anbefalinger vil derfor være tættere på kvinders genetiske maksimale potentiale end mænds. Det understreger, at kvinder skal bruge mere træningstid inden for den samme træningsramme for at opnå det samme niveau som mænd,” siger Henriette Hasselstrøm.

Det er dog vigtigt for hende at understrege, at kvinder godt kan træne sig til den samme fysiske kapacitet eller endda højere end den gennemsnitlige mand.

Hun påpeger, at det ovenikøbet er realistisk, at kvinder med den rette træning kan nå et fysisk niveau, der er langt højere end den gennemsnitlige mands.

”I sidste udgave skrev Honnør om ’Nr. 20’, der som første kvinde havde bestået Jægerkorpsets Patruljekursus, og siden er endnu en kvinde nået igennem nåleøjet. Det viser, at kvinderne faktisk kan opnå den nødvendige fysiske form for at opfylde de fysiske krav til

specialoperationsstyrkerne. Men det kræver en længere træningsperiode. Og det skal vi øge vores fokus på at for-midle,” mener Henriette Hasselstrøm.

Hun gør i øvrigt opmærksom på, at CMT har stort fokus på det træningsfysiologiske område i forhold til kvindelige soldater. Det er et område, der vil blive forsket mere i.

Kastede sin kærlighed på crossfit

Møgelhøjs baggrund som gymnast gav hende en fordel allerede under hendes værnepligt i 2016. Livet som menig var udfordrende, men hun gjorde sig hurtigt bemærket. Hendes bataljon udvalgte hende blandt andet som ”ugens soldat”: En titel, en menig opnår ved at yde en ekstra god præstation og indsats.

Efter nogle år som efterskolelærer på en idrætsefterskole meldte savnet af Forsvaret sig. Møgelhøj begyndte på Hærens Sergentskole, hvor hun efterfølgende blev ansat som underviser for sprogofficerseleverne. Hendes elever havde vidt forskellige baggrunde og forskellige træningstilstande, og her var det vigtigt for Møgelhøj at vise det gode eksempel.

Hun beskriver sig selv som lille og bred, og hendes styrke er derfor efter eget udsagn at kunne løfte tungt. Til

gængæld konstaterer hun, at hun faktisk godt kan lide at løbe, selv om hun ikke er den hurtigste, hvad det angår. For at udnytte sin styrke bedst muligt kastede hun sin kærlighed på crossfit, hvor hun kunne dygtiggøre sig inden for discipliner som *power*, *skill* og *bodyweight*. I slutningen af sommeren deltog hun med Forsvarets landshold i functional fitness i CISM Functional Fitness Challenge, som blev afholdt i Tyskland. Det blev ikke til medaljer for de 10 danske atleter, men de rejste dog hjem en oplevelse rigere.

At hun i dag kan kalde sig crossfitatlet tilskrives Møgelhøj sit arbejde i Forsvaret. Havde hun ikke valgt denne vej, havde hun højst sandsynligt ikke fået den interesse, mener hun.

”Jeg har hele tiden haft fokus på idræt, men jeg begyndte først at dyrke crossfit, da jeg kom ind i Forsvaret. Jeg synes, det er vigtigt, at vi soldater hver især tager ansvar for vores fysiske form. Der er selvfølgelig stor forskel på, hvilken funktion en soldat skal udføre i dagligdagen, men jeg ser det som mit ansvar, at jeg passer på min krop igennem træning og kost, så jeg kan udføre mit job bedst muligt.”

3

Gode råd fra Center for Militær Fysisk Træning

Det er mere vigtigt, at du træner, end hvad du træner. Regelmæssighed er det vigtigste.

Foretag en langsom progression i træningsmængden, både i volumen og intensitet.

Etabler stabile træningsvaner, og husk at restituere mellem træningerne.

SIMON

**Premierløjtnant, CID,
Governance,
Risk & Compliance
Specialist**

"Sikker kommunikation på en flyvestation nytter jo ikke noget, hvis det udstyr, enheden får med, fylder en hel container. Så kan man jo ikke drage nytte af det alligevel. For mig handler det om at koble den rette mængde teknologi og sikkerhed med den operative virkelighed. Helt konkret kan det betyde, at sikkerhedsudstyr ikke må fylde mere end en transportkasse i en helikopter."

Simon er Governance, Risk & Compliance specialist i den del af Cyber and Information Security Division (CID), som har ansvarsområde i Forsvarskommandoen. Her sidder han som POC for Flyverkommandoen og Forsvarsakademiet og vejleder inden for rammen af cyber- og informationssikkerhed. Derudover rådgiver han om løsninger i forhold til konkrete behov, som opstår ved for eksempel operative enheder. "Det kan handle om soldater, som er gode til at operere på en flyvende platform, men ikke nødvendigvis har indsigt i, hvordan de beskytter deres mobiltelefon. Og den 'på papiret' mest sikre løsning er jo ikke altid den bedste, hvis løsningen alligevel bliver skudt til hjørne af de medarbejdere, som skal bruge den. Hvis en løsning er for besværlig at benytte i hverdagen, giver det bedre mening at have den rigtige mængde sikkerhed frem for tiltag, som ikke bliver brugt alligevel."

De bedste løsninger er dem, der giver bedst mening for brugerne

Den 'på papiret' mest sikre løsning er ikke altid den bedste. I Cyber and Information Security Division (CID) er opgaven at udvikle og vedligeholde løsninger, der passer bedst muligt til den enkelte kommando og endda den enkelte medarbejder.

ELEN

CID, kommunikations- rådgiver – adfærd, sikkerhed & træning

Elen arbejder med koncernfælles adfærdstræning og kommunikationsrådgivning om sikker adfærd. "De fleste sikkerhedsbrud sker på baggrund af menneskelige fejl. U hensigtsmæssig adfærd er derfor i virkeligheden en trussel mod os alle," siger Elen. Hendes kerneopgave er at skabe adfærdscændringer for at sikre, at hele organisationen har samme forståelse af sikkerhed. Målet er, at hele Forsvaret kan begå sig sikkert i og uden for hegnet. "For mig starter det hele med mennesket. Vi arbejder med forskellige indsatskampagner, hvor der er behov for skærpet opmærksomhed. I øjeblikket sidder jeg også med udvikling og koordination af et stort koncernfælles gamificeringsprojekt, hvor vi skaber et spil, som skal træne vores adfærd og opmærksomhed i forhold til sikkerhed - fysisk og digitalt ved hjælp af forskellige risikoscenarier." En ny opgave for Elen er at målrette sikkerhedsmateriale til udenlandske samarbejdspartnere, som kommer til Danmark. "Det er selvfølgelig vigtigt at tænke i målgruppe, og her skal man huske på, at mange af vores samarbejdspartnere ikke taler dansk, og derfor er det vigtigt så vidt muligt at levere materialet på deres eget modersmål."

MICHAEL

Major, CID, Governance, Risk & Compliance Specialist

"Man kan hurtigt forelske sig i teknologiske fordele, men det er vigtigt samtidig at se de risici, som følger med. De myndigheder, som jeg støtter, er selv eksperter på deres eget område, så mit arbejde vil være dialogbaseret og at facilitere, at de kommer hele løsningsprocessen igennem. Det er mig, som har sikkerhedshatten på, men samtidig skal jeg med min stabshat sørge for at skabe netop god nok sikkerhed til, at myndighederne kan arbejde effektivt." Michael er specialist i Governance, Risk & Compliance i Operationsstaben (Forsvarskommandoen). Til daglig rådgiver og understøtter han informationsikkerhedsfolk fra fire myndigheder: Arktisk Kommando, Specialoperationskommandoen (SOKOM), Forsvarets Sanitetskommando og Forsvarets Vedligeholdstjeneste. "For de myndigheder, jeg støtter, ligger det dybt i deres DNA at være meget sikkerhedsbevidste. Sanitetskommandoen er vant til at passe rigtig godt på patientdata. Og i SOKOM ved de godt, at uanset hvad de laver, skal det gøres med stor respekt for informationssikkerhed. Men der er stor forskel på, hvordan man arbejder i myndighederne. Derfor kan man ikke tage én sikkerhedsbestemmelse og beslutte, at det gælder for hele Forsvarskommandoens område. Det er vigtigt for mig at sætte mig ind i den virkelighed, de arbejder i."

Misbrugt i russisk propaganda:

”Jeg talte med mange myndigheder den dag”

Efter endt udsendelse til Operation Orbital blev Søren hovedperson i en større mediesag og blev indkaldt til en sikkerhedsbriefing. Her fik han blandt andet svar på spørgsmål om sikkerhedsgodkendelse.

”Skal du ned at træne nazister igen?”

Det spørgsmål fik den danske soldat Søren i sin indbakke på en af sine SoMe-profiler i august.

Hans navn blev pludselig internationalt kendt, da det statskontrollerede russiske nyhedsbureau RIA skrev, at Danmark i 2021 havde trænet ukrainske soldater, der ifølge RIA er nazister. I et forsøg på at sværte både Ukraine og Danmark til bragte artiklen et *hard copy*-brev fra den danske ambassade i Kyiv, der alene bekræftede, at danske soldater med navns nævnelse var på vej for at træne den ukrainske 56. Brigade.

”Det er jo helt vildt, at fem danske instruktører på så ubetydeligt et niveau kan slås så stort op i russisk propaganda. Det synes jeg er vildt,” siger Søren, der under sin udsendelse var oversergent i Hjemmeværnet og udlånt til Hærens 2. Brigade. Under udsendelsen i 2021 trænede han ukrainere

som en del af den britiskledede Operation Orbital.

Nyheden om historien, hvor blandt andre Søren fulde navn fremgik, fik Søren af en dansk TV2-journalist, der ringede ham op en morgen og ville interviewe ham om sagen. Søren vidste på dette tidspunkt intet om den russiske historie, der spredte sig med lynets hast.

Trolls på sociale medier

Søren, der til daglig er lærerstuderende, har siddet i kommunalbestyrelsen i Ærø Kommune og er på ingen måde uvant med at tale med journalister. Derfor fik Søren hurtigt fortalt TV2-journalisten, at der var tale om en operation, Søren ikke kunne udtale sig om.

Derefter fik han gang i telefonen og orienterede sin nærmeste chef, der bad Søren ringe til Forsvarskommando-

ens vagthavende officer for at oprette sagen som en såkaldt særlig hændelse.

I løbet af dagen kom opkaldene i en lind strøm – kun afbrudt af en begravelse, Søren var på vej til. Han havde derfor orienteret om, at han først igen var til rådighed klokken 13:15 den dag.

”Klokken 13:16 havde jeg endnu en myndighed i røret. Det hele blev taget meget seriøst, og der var stor interesse for at hjælpe mig. Der var på ingen måde nogen, der bagatelliserede hændelsen. Jeg talte med mange myndigheder den dag, og vi diskuterede blandt andet, om jeg skulle stille op til interview. Der var mange meninger for og imod, men jeg fik at vide, at det var op til mig selv. Jeg valgte at gøre det, blandt andet fordi jeg ikke ville have, at soldater fra 56. Brigade, som jeg og andre havde trænet, skulle hænges ud som nynazister,” fortæller han.

Eksposeringen var voldsom. TV2 News havde ryddet hele morgenfladen, og ud over Søren var der forskellige eksperter fra blandt andet Forsvarsakademiet i studiet. Inden da havde Søren på eget initiativ begrænset tilgangen til både sin face-bookprofil og sin instagramprofil. Hans opslag kunne således kun tilgås af venner. Han ændrede desuden indstillingen på sin offentlige politiske profilside til, at han skulle godkende alle kommentarer.

Frygten viste sig at være velbegrundet. Flere ubehagelige beskeder landede i hans indboks, lige som der var mange kommentarer fra, hvad Søren selv kalder trolls, på TV2's sociale medier.

Indkaldt til briefing

Kort tid efter hans optræden på TV2 blev Søren og holdet, han var i Ukraine med, indkaldt til en sikkerhedsbriefing med deltagelse af repræsentanter fra Forsvarets Efterretningstjeneste (FE), Cyber and Information Security Division (CID) og Militær Sikkerhed i Operationsstaben. Formålet var at samle op på hele sagen begyndende med det danske dokument, de russiske medier havde fået fat i.

”Der sad repræsentanter fra forskellige myndigheder med hver deres fagområde. De forklarede os tydeligt og med eksakte data, hvad de mente, russerne havde ønsket at få ud af deres propaganda og anbefalede os nogle handlemuligheder. De fortalte også, at der ikke umiddelbart var nogen følger for os. Og så fik vi mulighed for at stille spørgsmål. En bekymring var blandt andet, hvorvidt sagen kunne have indflydelse på vores sikkerhedsgodkendelse, hvilket den ikke havde, så det var rart at få afklaret,” siger Søren.

Han er alt i alt positiv over for den hjælp, han fik. Han bruger oplevelsen den dag i dag, når han som premierløjtnant i Hjemmeværnet underviser på Hjemmeværnsskolen samt i rollen som frivillig efterretningsofficer ved Landsdels-region Vest.

”Det vigtigste, jeg har lært, er at hellere ringe og give en melding end at lade det stå hen. Hellere en gang for meget end en gang for lidt.” 🛡️

Don't feed the troll

Ikke alle er, hvem de udgiver sig for at være. Adskillige profiler på sociale medier er til alene for at sprede misinformation eller sætte dit sind i kog. Vær opmærksom på ikke at hoppe i informationsfælden. Her er nogle tegn, der kan indikere, at du interagerer med en troll.

Aggressiv eller

stærkt polariserende adfærd:

Trolls kan ofte indlede eller deltage i online-diskussioner med en aggressiv eller stærkt polariserende tone. De forsøger ofte at provokere andre brugere for at udløse en følelsesladet reaktion.

Hyppige personlige angreb:

Trolls bruger ofte personlige angreb, nedladende sprog og fornærmelser i deres interaktioner for at irritere eller fornærme andre.

Manglende interesse for fakta

eller argumentation:

Trolls ignorerer ofte fakta, logik og argumentation og kan endda benægte klare beviser.

Mangel på personlig information:

Trolls deler normalt ikke personlige oplysninger om sig selv og forsøger at forblive anonyme.

Sikker adfærd på sociale medier

Internettet glemmer aldrig, men hvis du rydder op i, hvad du igennem tiden har lagt op, er det betydeligt sværere at kortlægge, hvem du er.

Har du gamle opslag eller billeder liggende, som for eksempel er meget personlige eller ikke længere relevante, så skjul dem, så du kun deler med udvalgte venner. Slet også profiler på medier, du ikke længere anvender, for eksempel gamle datingprofiler.

Overvej privatindstillinger på Facebook, hav lukket profil på Instagram og del aldrig private informationer på LinkedIn. Husk, brug ikke dine private konti til at løse dine arbejdsopgaver.

Kilde: Cyber and Information Security Division (CID)

Tilknytning snarere end fastholdelse

Hæren går nye veje, hvad angår rekruttering, uddannelse og udsendelse. Blandt de store initiativer er genindførelse af den militære lærlingeordning, der ellers blev fjernet med forliget i 2014.

Hæren har som de andre to værn store forventninger til, at det nye forlig på langt sigt kan løse det overordnede problem med mangel på personel. En del af løsningerne kommer til at ligge i HR-politikken men også udfordringer med etablering og materiel har stor betydning for, at Hæren er en attraktiv arbejdsplads.

Resultatet af forliget er dog på ingen måde en tryllestav.

"Det tager jo noget tid, før det får en mærkbar indvirkning på vores bemanding," konstaterer Hærkommandoens stabchef, oberst Mikkel Enemark Olsen.

Hæren har siden 2019-2020 arbejdet intensivt med en række langsigtete initiativer, der er ved at tage form. Blandt andet styrket rekruttering i samarbejde med Forsvarsministeriets Personalestyrelse (FPS), genindførelse af den militære lærlingeordning og et pilotprojekt om genindførelse af tjenesteplaner.

Man kunne under én hat kalde nytænkningen eller gentænkningen for "fastholdelsesinitiativer", men det har Mikkel Enemark Olsen og resten af Hærkommandoens stab ikke lyst til.

"Vi foretrækker ordet tilknytning. Fastholdelse er et rigtig dårligt begreb.

Det lyder som om, vi nærmest vil binde folk til en pæl, for at de ikke skal løbe bort. Sådan er det bestemt ikke. Vi, og det er mit indtryk, at FPS har tilsvarende overvejelser, er mere interesserede i at tale om, hvilken betydning en stærk tilknytning til Hæren og særligt de fællesskaber, der er i Hærens enheder, har for soldaten," siger Mikkel Enemark Olsen.

Nye faglærte militære mekanikere

Blandt pilotprojekter oprettet de seneste år er den meget omtalte erhvervsrettede konstabeluddannelse og den militære lærlingeordning i samarbejde med Forsvarets Vedligeholdelsestjeneste, som ellers blev sløffet med forliget 2014.

"Vi er i gang med at uddanne nye faglærte militære mekanikere. Der er opslået 10 nye stillinger fra 1. januar 2024, og der kommer flere i fremtiden. Herudover arbejder vi med et projekt ved Jyske Dragonregiment og Føringsstøtteregimentet, hvor man lokalt supplerer det nuværende ansøgningssystem med dialogbaserede karriereplaner for alle militære medarbejdergrupper. Den enkelte medarbejder får bedre indsigt i muligheder og større indflydelse på valg af karriere og fremtidige stillinger," fortæller Mikkel Enemark Olsen.

Blandt fremtidige initiativer er en lokal sergentuddannelse. I stedet for at sende konstabler til Varde bliver to hold uddannet i henholdsvis Skive og Aalborg. Derved undgår et antal instruktører og elever at skulle på landevejen og være væk fra kollegaer og familie. Det er forventningen, at der kommer cirka 140 nye sergenter ud af denne ordning i 2024.

Kortere udsendelse til Letland

Sidst men ikke mindst varsler Mikkel Enemark Olsen, at vi vil se en ændret tilgang til Hærens udsendelser til Letland i de kommende år.

"Alle detaljer er ikke på plads, men fra 2025 forventer vi, at udsendelsesperioden for enhederne og soldaterne bliver sat ned til to eller tre måneder. Til gengæld vil flere af Hærens enheder deployere til og deltage i uddannelsesaktiviteter i Letland. For de soldater, der har en eller flere udsendelser bag sig og måske har familie og børn, vil det være en positiv ændring. Vi er med på, at der vil være unge konstabler, der har tegnet ansættelse første gang, som nok vil se mindre positivt på det, men det vigtigste er, at for flertallet af Hærens soldater vil det nedsætte belastningen," siger Mikkel Enemark Olsen. 🌱

Indsats for tilknytning af værnepligtige

Indsatsen for at tilknytte værnepligtige mere permanent til Forsvaret bliver styrket fra marts måned 2024, når samtlige Hærens værnepligtshold bliver transporteret til enten Skive, Fredericia og Slagelse for at blive præsenteret for muligheder i Hæren, de andre værn, Beredskabsstyrelsen og Hjemmeværnet. En sådan karrieredag blev lanceret for HRU-elever for et år siden og bliver altså nu bredt ud til samtlige værnepligtige.

Kortere togter og strømlinede ansøgningsmuligheder

Søværnets skibe bliver stadig mere komplekse. Det største mandskabsbehov ligger ved faglærte teknikere. Blandt andet derfor har Søværnet fokus på en bedre anvendelse af marineelevuddannelsen.

Elektrikere, automatikteknikere, elektronikfagteknikere med flere. De er faglærte. Og de er savnet. Søværnet har derfor slået knuder på sig selv de seneste år for at rekruttere allerede faglærte eller elever fra erhvervsskolerne, der vil i sejlede praktik.

”Alle funktioner om bord på et skib er vigtige funktioner, men de stillinger, som kræver teknisk faglært personel, er i høj grad nøglefunktioner, som vi ikke kan seje uden. Især fordi vores skibe bliver stadig mere komplekse og drevet på komplicerede systemer. Derfor har vi i høj grad brug for flere faglærte. Og i øvrigt holde på dem, vi allerede har,” siger kommandørkaptajn Anne Cathrine de Fønss, der er chef for Personel og Uddannelse i Søværnet.

I forsoget på at tiltrække flere nuværende eller kommende faglærte teknikere har Søværnet intensiveret fokusset på marineelevuddannelsen. Marineelevuddannelsen er målrettet dem, der ikke allerede har aftjent værnepligt eller har lyst til at vente på en værnepligtplads i Søværnet. Optagelse på uddannelsen kan søges af alle interesserede, men ansøgere med en teknisk erhvervsfaglig uddannelse eller EUX (erhvervsfaglig studentereksamen med både studenterhue og svendebrev) bliver prioriteret højest. Ansøgningen sker via et åbent jobopslag, da Søværnet løbende optager nye marineelever. ”Vi tager en del ind fra gaden, som vi

giver en kortere uddannelse inden for kampinformation eller kommunikation. Men mange af dem bliver ikke så længe, som vi kunne ønske. De ser det mere som en oplevelse svarende til et eller flere sabbatår end en egentlig karrierevej,” konstaterer Anne Cathrine de Fønss og fortsætter:

”Vi arbejder derfor hele tiden på at finde ud af, hvordan vi kan fastholde dem lidt længere.”

Nedsat togtlængde i Nordatlanten

Et andet initiativ er samarbejdet med erhvervsskolerne om praktikophold i Søværnet. Søværnets enheder er alsidige tekniske arbejdspladser, som kan tilbyde både relevant og spændende praktik inden for flere fagområder. Vi kender det fra uddannelserne til elektronikfagteknikere og automatikteknikere, men vi vil i fremtiden også se eksempelvis elektrikerlærlinge, IT-supporter-elever og kokkelever i lære i Søværnet.

Ud over at have fokus på at rekruttere nye medarbejdere har Søværnet iværksat en række initiativer for at fastholde deres nuværende medarbejdere.

For at tilgodese nuværende ansatte og ikke skræmme de nye væk, har Søværnet efter lang tids overvejelse og analyse nedsat togtlængden for besætninger på inspektionsskibene, der sejler i Nordatlanten. I dag er besætningen af sted seks uger i stedet for tidligere op

til 10. Det har haft en stor betydning, fortæller Anne Cathrine de Fønss.

”Det er blevet rigtig godt taget imod og har ikke været noget, der har krævet revolutioner at ændre på. Man har igennem mange år anvendt flyvende udskiftninger, så selve conceptet er der ikke røkket ved. Togtlængde i det hele taget er noget, vi kigger ind i løbende. Kan vi optimere lidt, så gør vi det,” siger hun.

Blandt helt nye initiativer er en række såkaldt ”fokuserede karrieredage”, hvor der sættes fokus på forskellige medarbejdergruppers trivsel, tanker om karriere og ønsker til kompetenceudvikling. Desuden er der ved indgangen af 2023 indført en mentorordning for premierløjtnanter og kaptajnløjtnanter. Mentorordningen evalueres ved årets udgang med henblik på, om der skal indføres noget lignende – eventuelt i en lidt anden form – for andre medarbejdergrupper.

Søværnet har også intensiveret indsatsen vedrørende reservister. Søværnet arbejder i øjeblikket med at få defineret deres designingsstruktur, så reserven kan blive benyttet mere målrettet i fremtiden. Der er ansat to medarbejdere, der alene skal arbejde med de administrative forhold inden for reserven. Antallet af rådighedspersonel, som bliver indkommanderet, er steget betragteligt. 🛠️

Farvel på den gode måde

Selv om det kan virke selvmodsigende i en situation, hvor Søværnet ønsker sig flere medarbejdere, er der sat fokus på at sige ordentligt farvel til de medarbejdere, der vælger at forlade de sejlede styrker. Søværnet har indført en vejledning om *offboarding*, der skal støtte chefer i forbindelse med medarbejders afgang. Tanken er, at Søværnet ved at sikre god offboarding får bedre adgang til systematisk viden om årsager til afgang og desuden øger chancerne for, at medarbejdere på sigt kunne ønske at vende tilbage til tjenesten. Samtidig understreger vejledningen behovet for en løbende tæt dialog med alle medarbejdere med henblik på at indsamle viden om overvejelser om afgang i god tid, så medarbejderne kan foreholdes alternativer, der eventuelt kan medføre en fortsat ansættelse. I samme ånd arbejder Søværnet målrettet på at fastholde seniorer længere og genansætte folk efter pensionering.

Attraktiv arbejdsplads:

"Det behøver ikke være hårdt, når vi kan undgå det"

Flyvevåbnet har de seneste år rustet sig til nyt forlig og generationsskifte. Et af de primære våben er en familiepolitik. Den skal nu evalueres.

Opgaverne er mange. Og der bliver ikke færre i fremtiden. Flyvevåbnet har derfor i så god tid som muligt forberedt sig på en fremtid med nyt forlig og generationsskifte.

"Flyvevåbnet har i en lang periode fokuseret på rekruttering. Stor personaleomsætning er for os ikke en brændende platform. Faktisk har vi nettotilvækst af medarbejdere. Det, der fylder, er, at vi skal gøre klar til både et stort generationsskifte, der skyldes, at vi har mange medarbejdere, der nærmer sig pensionsalderen, og den vækst og omstilling, vi forventer qua det nye forlig," siger major Anne Fiil Bach, chef for Struktur- og Rekrutteringssektionen i Flyvevåbnet.

I forsøget på at sikre de rette kompetencer og skaffe nye medarbejdere arbejder Flyvevåbnet med at ansætte eksempelvis pensionerede chefer og befalingsmænd som civile konsulenter. Samtidig arbejder Flyvevåbnet massivt med rekruttering af værnepligtige til job og uddannelser. Indsatsen fremmes ved hjælp af de såkaldte indgangsstillinger, hvilket vil sige en bred vifte af stillinger oprettet særligt til de værnepligtige, så de kan ansættes direkte efter endt værnepligt. Med til indgangsstillingerne er et nemt overskueligt stillingskatalog.

Ud af 58 menige på værnepligholdet, august, har 38 søgt videre i Forsvaret. Af

dem har 28 (inklusive én fra februarholdet) søgt indgangsstillinger som for eksempel hjælper ved Helicopter Wings Eskadrille 722, i Fire and Rescue eller endda som *wildlife controller*.

"Vi prioriterer at have træk ind fra bunden. Vi har et godt samarbejde med FPS (Forsvarsministeriets Personalestyrelse, *red.*) og følger processen nøje for at få afprøvninger, ansættelser og sikkerhedsgodkendelser igennem så hurtigt, at de værnepligtige kan begynde i deres nye stillinger med det samme," fortæller Anne Fiil Bach.

Anerkendelse af familiens betydning

Hånd i hånd med rekruttering går arbejdet med at sikre, at Flyvevåbnet er en attraktiv arbejdsplads med fremtidsperspektiver. I den forbindelse blev Flyvevåbnets familiepolitik indført for et år siden. For de flyvende besætninger, der eksempelvis kan have i omegnen af 90 rejsedage om året, og en arbejdsplads, der altid er i beredskab, har formålet været at give cheferne større frihed til at tage individuelle beslutninger for medarbejderne.

"Hvis du behandler alle ens, er der ikke nogen, der bliver behandlet rigtigt. Flyvevåbnets familiepolitik siger blandt andet, at vi tager hensyn til særlige behov

i forbindelse med udsendelse for familier med børn under to år. Det er en værdi, der hersker i Flyvevåbnet, og som jeg selv har oplevet. Jeg stod for tur til at blive udsendt, da min hustru var gravid. Der havde været nogle problemer under graviditeten, og det var utrygt for mig at tage væk. Jeg aftalte med min daværende chef, at jeg kunne byde ind på den næste internationale operation, når min datter var over et år. Det var det, der passede bedst ind i mit familieliv. Med familiepolitikken har vi givet ledere og chefer legitimitet til at gå i dialog med den enkelte medarbejder og vise, at vi anerkender familiens betydning. Nogle gange er det hårdt at være soldat. Det er et arbejdsvilkår. Men det behøver ikke være hårdt, når vi kan undgå det," siger Anne Fiil Bach.

Familiepolitikken skal nu evalueres. "De indledende tilbagemeldinger går i to spor. Vi hører fra ledere og medarbejdere, at man virkelig vægter at gøre brug af familiepolitikken. Til gengæld kan det på chefniveau være svært at få til at hænge sammen i praksis. Lige som der skal være balance mellem medarbejderens arbejdsliv og familieliv, er der også nødt til at være balance i forhold til antallet af opgaver." 🧩

Værnsfælles rekruttering

Flyvevåbnet har egne rekrutterings- og *employer branding*-medarbejdere både i Flyverkommandoen og ved niveau tre-myndigheder. Næste opgave bliver at etablere et fastholdelsesforum, hvor initiativer til at gøre Flyvevåbnet til en endnu mere attraktiv arbejdsplads skal udvikles og koordineres. Samtidig skal et nyt samarbejde med Hæren, Søværnet og Beredskabsstyrelsen gøre, at den værnsfælles rekruttering styrkes. Flyvevåbnets erfaringer med indgangsstillinger og fælles værnepligtsrekrutteringsdage med de øvrige værn, særligt Hæren, viser, at der er muligheder i at tilbyde værnepligtige en så bred palet af valgmuligheder som muligt.

DEN SVENSK TENNISBANE

Da fregatten *Esbern Snare* var af sted på NATO-øvelsen *Formidable Shield* i foråret, var et af højdepunkterne en helt særlig og alvorlig form for maritim overfladetennis: Kom først i mål, eller skyd modstanderne.

Klokken er 01:00 om natten, og Esbern Snare's besætning er gået på "klart skib"-poster. Sensorerne er slukkede, så den 138 meter lange fregat er sværere at spotte for modstanderne under overfladeøvelsen, der kaldes for *Swedish Tennis Court*.

Det røde lys er tændt på skibet. Nede ved messen på en lang gang sidder to af besætningsmedlemmerne klar i deres beredskabsdragter, i tilfælde af at deres kollegaer i operationsrummet – i daglig tale O-rummet – taber et sæt. Bliver Esbern Snare ramt af fjenden, skal besætningen være klar til at rykke ud på hele skibet. Medics sidder klar til at behandle eventuelle sårede, og våbengasterne er klar til at affyre missiler.

Dobbelt op på øvelse

Fregatten Esbern Snare er en del af NATO-øvelsen Formidable Shield. Denne nat er dedikeret til en øvelse, der mest af alt lyder som noget, man gør med ketsjer og pandebånd: *Swedish Tennis Court*. For krigsskibe dækker begrebet dog over en klassisk øvelse i kamp mod andre krigsskibe. Banen er kridtet op med to halvdele og en målstreg eller "net" i midten. Formålet er at finde modstanderens skibe på den anden banehalvdel og simulere angreb mod disse med missiler eller kanoner. Man kan vinde en *Swedish Tennis Court* på to måder: Enten ved at have fundet og simuleret et angreb på alle modstanderens skibe eller ved at krydse målstregen uden at blive fundet af modstanderen.

Swedish Tennis Court er alene en øvelse for besætningsmedlemmerne i O-rummet, men i dag er det besluttet, at en såkaldt BDX, *battle damage exercise*, skal køre samtidig. Det betyder, at der er klart skib, altså at skibet er fuldstændig klar til kamp, og alle sidder på deres poster.

Esbern Snare har fået udpeget to modstanderskibe; den spanske fregat Blas de Lezo og den italienske fregat Carlo Margottini, som besætningen sammen med den allierede hollandske fregat Tromp kæmper imod. Altså en double.

"Normalt er det jo meget simuleret, når vi laver BDX. Og det er ikke så sjovt for O-rummet, for så er det kun simulerede trusler. I denne øvelse vidste vi, at der var nogen derude, så der kunne vi gøre alle de ting, som vi normalt ville gøre. Og det er bare sjovere og mere udfordrende, da der er en konsekvens, hvis vi fejler – for så taber vi," forklarer Anisa, der er operationsofficer og har ansvar for divisionen om bord på Esbern Snare.

"Fordelen ved at kunne deltage i Formidable Shield er, at vi viser vores NATO-allierede, at vores systemer virker, og at vi ved, hvordan vi bruger dem. Internt får vi også en meget større tiltro til systemerne, da vi bliver bekræftet i, at vores procedurer virker," fortsætter hun.

STRIKFORNATO

Antiubådskrigsførelse, affyring af missiler og øvelser med allierede var en stor del af programmet på den seks uger lange tur, som fregatten Esbern Snare tog i foråret. Først stod den på Dynamic Mongoose og efterfølgende Formidable Shield med mange andre flådestyrker fra NATO. Der er blevet trænet, øvet taktik og udviklet doktriner, der skal være med til at skabe sikkerhed i de nordlige farvande.

"Dynamic Mongoose og Formidable Shield er øvelser, hvor vi kan øve i et så virkelighedstro miljø som muligt. Det er øvelser med mange deltagende enheder og fly. Komplexiteten bliver øget, desto flere enheder der deltager på øvelser. Det er udfordrende at få kommunikationen til at spille, når man samler mange forskellige nationer. Det er en styrke, at vi kan samle så mange enheder og øve sammen. Samtidig bliver vi bedre og lærer af hinanden; man spejler sig i det, man ser ved de øvrige nationer, og lærer små tips og tricks hen ad vejen," siger operationsofficer Anisa.

Formidable Shield, der finder sted hvert andet år, er en stor NATO-øvelse ledet af STRIKFORNATO, Naval Striking and Support Forces NATO. Esbern Snare var i år med til at åbne ballet, da skibet affyrede et Harpoon-missil. Det foregik i samarbejde med et amerikansk maritimt overvågningsfly og det spanske flagskib Blas de Lezo – det skib, de nu kæmper mod på tennisbanen. Ud over at vise en af skibets styrker giver affyringen også værdifulde data til Søværnets Center for Taktik til videreudvikling af doktriner.

Björn Borg

På midten af banen melder den britiske fregat Kent sig klar til at agere kampdommer. Alle fire fregatter er klar: To i den ene ende af den 92,6 kilometer lange bane og to i den anden. Snart bliver der kaldt "Björn Borg" over kommunikationssystemerne, og det betyder, at spillet er i gang. Sensorerne bliver slukket, og nu gælder det om at finde og nedkæmpe fjenden, inden Blas de Lezo og Carlo Margottini udsletter Esbern Snare og Tromp.

Under den samtidige BDX-øvelse bliver der slukket for indsigningen. Det gør man for at forhindre, at

farlig røg kan trænge ind i skibet under skydning eller beskydning. Besætningen er iført brandhæmmende påklædning, og svedperlerne i deres ansigter afslører, at det er en varm fornøjelse. Intensiteten er høj i operationsrummet, alle pladser er fyldt ud, og i et forsøg på at spotte tegn på fjenden er alle øjne rettet mod de mange skærme.

Esbern Snare har trænet med den hollandske flåde før, og det er en hjælp i forhold til at kommunikere og lede efter tegn på fjenden. Det foregår ved, at der bliver ledt efter såkaldte *electronic measures* eller ESM-linjer – signaturer, som radarerne på et skib afgiver.

I løbet af de to timer, *Swedish Tennis Court* varer, tages der mange beslutninger.

”Hvornår er det, at vi tror, vi har en indikation på, at vi har fundet fjenden? Tør man tænde for sine sensorer i kortere tid ad gangen og risikere at blotte sig for at få en bekræftelse? Eller er vi sikre på det, vi har, og så går vi med det?” fortæller Anisa.

Det er nogle af de spørgsmål, der bliver diskuteret i O-rummet, mens der ledes efter fjenden. Når øvelsen foregår to mod to, er det muligt at lave krydspejlinger med det andet skib, og det giver en større indikation på, at fjenden er nær.

Sikker sejr

Øvelsen *Swedish Tennis Court* varer præcis to timer, men der går ikke lang tid, før de første tegn på fjenden dukker op. Kommunikationen med den hollandske fregat er god, og efterhånden som kampinformationsgasterne får indikationer på, at modstanderen er nær, skal der tages vigtige beslutninger. Hollænderne og danskerne bliver i fællesskab sikre på, at de har fat i de rigtige. Der simuleres derfor et angreb, og den britiske kampdommer melder ud, at fjenden er ramt. Besætningen i Esbern Snares O-rum er tydeligt tilfreds. Men hurtigt er den seriøse mine tilbage, for den første sejr er kommet så hurtigt i hus, at spillet nulstilles, og øvelsen begynder på ny, inden de to afsatte timer er gået. Tromp og Esbern Snare får udnyttet tiden godt. Klokken 03:00 står det 3-0 til den dansk-hollandske duo.

Resultatet kunne ikke være bedre. Men tiden og overskuddet rækker ikke til fejring. Det røde lys slukkes, og besætningen finder skyndsomt deres køjer og kan se frem til endnu en dag med Formidable Shield. Dog uden en forrygende omgang maritim overfladetennis. 🧩

GUINEABUGTEN GJORDE FROST TIL PATCH-DESIGNER

Patches er en anledning til at mindes, hvor man har været, og hvilke mennesker man har mødt. Men hvem tegner og designer dem? Kampinformationsgasten Frost blev en dem, da hun var med i Guineabugten.

Farverige patches er nemme at få øje på om bord på Forsvarets skibe. Og man kan da heller ikke undgå at lægge mærke til dem, der er på armen af overkonstabel Frost. Under "klart skib" sidder hun bag en af de mange skærme i operationsrummet som kampinformationsgast – en stilling, hun har haft i snart fire år. Når hun ikke holder øje med farvandet omkring skibet, bruger hun af og til sin tid på at tegne.

Piratjagt satte gang i produktionen

På Esbern Snare går flere fra besætningen rundt i ens blå T-shirts med ryggen dækket af et dødningshoved med sabler og et stort anker. Selv om T-shirten ikke er et særsyn, har den en meget særlig betydning – specielt for Frost. Den indikerer nemlig, at man var med fregatten på mission i Guineabugten, som også var begyndelsen på Frosts patch-eventyr.

Da Esbern Snare sejlede fra land, var der ikke nogen, der havde tænkt over at designe patches til turen. Derfor foreslog Frost, at hun undervejs kunne prøve at tegne et. Og det skulle hun vise sig at være dygtig til. Rygterne om det mulige patch spredte sig hurtigt på skibet, og snart sad hun sammen med frømandenes gummibådsførere og skitserede patches, så det blev, præcis som de ville have det.

"De frømand, vi havde med ude, var ret inspirerede af, hvad jeg lavede, så deres team for gummibådene

spurgte, om jeg ikke kunne lave et til dem. Og det sagde jeg, at jeg godt kunne."

En hobby, der spreder glæde

Når man befinder sig på et skib, er man ikke i tvivl om, at patches betyder en hel del for besætningen.

Små bytterier sker hele tiden, og når der er visit fra andre nationer, skal der også udveksles. Under Formidable Shield blev der da også givet et præj i højtalerne om, at det var tid til at hente øvelsens patch inde på skriverens kontor.

"I starten gjorde jeg det, fordi jeg vidste, at folk ville blive glade for, at der var noget til dem, men derudover har jeg lavet dem af egen interesse. Jeg har ikke fået noget for det. Jeg får glæden hos andre."

Selv har Frost en hel væg fyldt med patches, som hun gennem tiden har fået byttet sig frem til. Selv om nogle er mere specielle end andre, har de alle en særlig betydning og en historie, som Frost fremover kan mindes. Men nu skal Frost have en pause fra bytteriet. For efter værnepligt og flere år som kampinformationsgast læser hun nu til taktisk officer. Hun rykker derfor fra operationsrummet og de mange skærme

op til broen, hvor hun de kommende år skal lære at styre skibet. Derfor er der ikke nogen patches på tegnebrættet lige nu, men hun er ikke afvisende over for at finde iPad'en frem igen på et tidspunkt. 🛠️

Hjertet i et osmosesystem er dets omvendte osmosemembran. Kun vand og ingen andre stoffer kan komme fra den ene side af membranen til den anden. Et osmosesystem har brug for tryk for at presse vandet gennem membranen. Resultatet er rent osmosevand.

48.000 LITER VAND I DØGNET

Så meget kan de to omvendte osmoseanlæg om bord på Esbern Snare producere under de optimale forhold. Der er altid vand nok til de 130 besætningsmedlemmer.

Esbern Snares besætning bruger dagligt mellem 6.000 og 10.000 liter vand. Så store vandtanke kan man ikke have med om bord på et skib, og løsningen er derfor et omvendt osmoseanlæg. Vandet, der bliver drukket, badet i og skyllet ud i toilettet, er alt sammen saltvand, der har været igennem en længere proces på et af de nederste dæk. Det larmer en del inde i det snævre maskinrum, hvor tusindvis af liter saltvand dagligt renses, før det ryger op i hannerne hos de ansatte.

Op til 2.000 liter ferskvand i timen

"Vandet suges ind direkte fra havet og pumpes over i osmoseanlægget via pumper. I anlægget bliver vandet pumpet op til et højt tryk og presset igennem det, vi kalder for membraner, som groft sagt er et filter. Heri udskilles salt og mange mineraler, som normalt er at finde i fersk drikkevand. Vandet føres over i de to ferskvandstanke, som vi har om bord, og som har plads til 140.000 liter ferskvand," fortæller teknikeren Busse.

Under optimale forhold kan der produceres op til 2.000 liter ferskvand i timen. Den perfekte havtemperatur for osmoseanlægget er 25 grader. Under en øvelse som Formidable Shield, hvor fregatten befinder sig i Norden, produceres der effektivt mellem 600 og

800 liter i timen pr. anlæg. Mens anlægget kører, er teknikerne at finde ved osmoseanlægget hver anden time for at kontrollere, at alt er, som det skal være.

Alle mineraler fjernes

Modsat vandværksvand eller kildevand smager osmosevand bogstaveligt talt af ingenting. Når vandet kommer igennem anlægget, bliver det rensat for ikke blot alle saltene, men også alle mineraler og kalk grundet det høje tryk i filtrene.

Til gengæld tilføjer filtre efter rensning en smule kalk og mineraler. Dette gør vandet lidt hårdere og lidt mere energirigt. Uden kalk ville vandet få skibets rør til at ruste. Kalken, der vil lægge sig på indersiden af rørene, vil nemlig fungere som en slags hinde. På trods af at kalktilførslen gør vandet en smule hårdere, ligger det stadig meget lavt på skalaen, og det kan derfor være sværere for besætningsmedlemmer med langt hår at skylle shampooen ud.

For besætningens vedkommende er tilføjesen af mineraler ligefrem livsnødvendig, fortæller Busse.

"Vandet kommer op i en tank, hvor der kommer nogle mineraler i, så vi faktisk kan drikke det. Ellers kan vi ikke bruge det til noget, for det kan ikke binde sig til kroppen, og kroppen vil derfor blot skille sig af med det. Og det kan man få det skidt af." ☘

FAKTA

Hvad gjorde man før det omvendte osmoseanlæg?

Når man i 1600-1700-tallet skulle på længere sejlture, fyldte man tønder med vand. Dog begyndte det efter en uges tid at lugte grimt, og derfor drak sømændene i stedet skibssøl. Skibssøl var en overgæret, mørk øl med en lavere alkoholprocent på omkring 1,5-2 procent. Øllen var brygget på røgmalt, der indeholdt fenoler, som beskyttede den læskende drik mod fordærv ved langfart. Det gav dog den effekt, at øllen havde en kraftig smag og lugt af røg. Til hver sømands daglige forbrug var rationeret omkring 2,5 liter øl. Derudover blev der drukket en del brændevin om bord, der især var godt til at få nerverne på plads ved farlig sejlads og kamp.

PULS

(PRECISE AND UNIVERSAL LAUNCHING SYSTEM)

FEATURE

PULS

✱ MOTOR MED ✱

440 HK

14-TRINS
SEMI-AUTOMATISK
GEARKASSE

✱

MAKSIMAL HASTIGHED

110 KM/T

TEKST: KATHRINE ROSE BRØNDHOLDT NIELSEN, JAN SCHELBECH, SIMON J. ELBECK OG MARTIN FINNEDAL FOTO: JAN SCHELBECH

MAKSIMAL MISSILRÆKKEVIDDE

300 KM

TATRA
6X6
UNDERSØGN FRA TJEKKIET

VOLDSOM EFFEKT

FEATURE

PULS

»Helt overordnet giver PULS os mulighed for i brigaden og på divisionsniveau at bekæmpe mål i dybden. Både i forhold til *shaping* af kampladsen, altså at slide en modstander ned, før infanteriet rykker ind, og i forhold til *deep strikes*, hvor vi skyder på mål, der ligger meget dybt i fjendens opstilling.«

Oberstløjtnant Kenneth Riishøj

Foto: Morten Fredslund

PULS kan monteres på flere forskellige typer undervogne.

På billedet her er den monteret på en 6x6 Mercedes-undervogn. I dansk konfiguration er PULS monteret på en 6x6 Tatra-undervogn. Tatra har kørt Dakar Rally i over 30 år og haft omkring 20 podieplaceringer.

Foto: Elbit Systems

Det nye PULS-system er en opgradering af den danske hær. Det kan bruges både selvstændigt på meget lange afstande og med stor effekt i rammen af både 1. Brigade eller for eksempel den multinationale division i Letland. Danske artillerister har dermed tre forskellige systemer i værktøjsskassen: Mortérer, kanoner og nu også raketkastere. Erfaringer fra Ukraine peger da også på, at der skal en kombination af systemer til, hvis man vil vinde en artillerikrig.

En ATMOS-træningspjeces og to PULS-pjecer blev i august leveret til Oksbøl.

Foto: Stine Holbech

Denne fredag i Oksbøllejren er dagen for første levering af artillerisystemerne PULS og ATMOS. De er ankommet til Esbjerg Havn dagen forinden, hvor de efter et større arbejde er blevet pakket ud og leveret. De store mørkegrønne køretøjer, én ATMOS-træningspjeces og to PULS-pjecer – begge produceret af israelske Elbit Systems – tårner sig op på parkeringspladsen.

Seniorsergenten Michael fra Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI) er sagsbehandler på PULS og dermed en af hovedpersonerne bag indkøbet. Han kravler op i førerhuset og sætter sig bag det store rat. Med Michael bag rattet triller PULS på sin 6x6-undervogn fra det tjekkiske firma Tatra ud fra p-pladsen, hen over vejen og forcerer terrænet så let som ingenting. Sagsbehandleren skal lige vænne sig til, hvordan gearet virker, og finde ud af, hvor alle de vigtige knapper sidder i PULS. Spørger man Michael, der lige nu er ved at uddanne sig på PULS, om den lever op til forventningerne, er svaret entydigt ja.

PULS er en forkortelse for Precise and Universal Launching System. Og det er netop, hvad PULS er: Et Multi Launch Rocket System (MLRS), der kan ramme mål med stor præcision på distancer op til 300 kilometer. Det danske forsvar får i alt otte PULS-pjecer.

Levering til 1. Brigades 1. Artilleriafdeling i Oksbøl ventes helt færdig i løbet af første halvår 2024.

Michael og hans kollega, sagsbehandler på Ildstøtte og Sensorer i FMI, Peter Edvardsen, forklarer, hvad der gjorde PULS til et godt valg.

"Det er et våben, der kan placeres langt bag egne linjer, fordi det har så stor rækkevidde og præcision. Fordi PULS bruger styrede missiler, ved vi, at den rammer det, den skal. Det gør den til et godt stykke artilleri," siger de to samarbejdspartnere, én i uniform og én i civil.

Helt nye muligheder

PULS er indkøbt i tillæg til det nye ATMOS-system, som er erstatningen for de 19 CAESAR-pjecer, der blev doneret til Ukraine i foråret. Både ATMOS og PULS leveres efter omstændighederne hurtigt, men bortset fra ATMOS-træningspjecen måtte 1. Brigades 1. Artilleriafdeling stå uden artilleri frem til leverancen af ATMOS-systemet i 2024, hvis ikke PULS var kommet ind i billedet. Med den meget hurtige leverance af PULS, hvoraf de to landede i sensommeren og yderligere to leveres inden udgangen af 2023, har 1. Artilleriafdeling igen fået noget at arbejde med.

Men det er ikke kun leveringshastigheden, der bringer glæde. Også udsigten til for første gang i mere end 20 år at kunne arbejde med raketkastere kan noget helt særligt.

"For den endelige bruger, altså soldaterne, er det her kæmpestort. Det giver vores soldater motivation og sikrer også mere fastholdelse af dem, fordi det er noget nyt og andet, de får lov til at arbejde med til hverdag," siger seniorsergenten Michael.

>>Jeg synes, det er spændende, at vi stabler noget helt nyt på benene. Vi bygger fra bunden og op.<<

Lærke,

méniggruppiefører
Foto: Simon J. Elbeck

→ Han suppleres af chefen for 1. Brigades 1. Artilleriafdeling, oberstløjtnant Kenneth Riishøj, der nærmest fra den ene dag til den anden har fået en ny topmoderne streng på buen.

"Helt overordnet giver PULS os mulighed for i brigaden og på divisionsniveau at bekæmpe mål i dybden. Både i forhold til *shaping* af kamppladsen, altså at slide en modstander ned, før infanteriet rykker ind, og i forhold til *deep strikes*, hvor vi skyder på mål, der ligger meget dybt i fjendens opstilling, giver PULS os muligheder, som vi bortset fra flystøtte, aldrig har haft før. Missilet har enten en stor område-virkning med fragmentationsammunition eller kan med et andet sprænghoved på lange afstande ramme bygninger som for eksempel hovedkvarterer eller flyhangarer. Hvis du affyrer hele launcheren på én gang, kan du levere en enorm ildkraft. Det er sammenligneligt med HIMARS. Med så mange missiler på én gang er den samlede effekt og voldsomhed meget stor. Det er ikke et sted, man ønsker at befinde sig," konstaterer Kenneth Riishøj.

Timing'en for modtagelse af PULS er rigtig god, mener han.

"Vi er så heldige, at det passer med, at brigadens ISR-bataljon (Intelligence, Surveillance and Recon-

»Fordi PULS bruger styrede missiler, ved vi, at den rammer det, den skal.«

Michael

sagsbehandler i FMI
Foto: Jan Schelbech

"PULS er kabinestyrer. Du kører den ud i terrænet, taster noget i en computer, launcheren går op, du leverer ild og kører videre", siger Kenneth Riishøj.

Foto: Elbit Systems

naissance, red.) om lidt har fået nye langtrækkende droner. Og det, vi kan se, kan vi nu også nedkæmpe," siger Kenneth Riishøj.

Behov for ny doktrin

Men oberstløjtnanten og hans soldater samt sagsbehandlere i Danske Artilleriregiment (DAR) har pludselig også fået meget travlt. For præcis hvordan man bruger PULS, og hvad den i øvrigt skal bruges til, er endnu ukendt terræn.

"Al uddannelse tager udgangspunkt i en form for doktrin. Men vi har ikke haft MLRS i det danske forsvar i over 20 år. Vi er godt nok nogle få, der kan huske det, men den gamle amerikanske raketkaster kunne slet ikke det, PULS kan. I DAR er man i gang med at udvikle et koncept, der skal implementeres hos os. Vi ved stadig ikke, hvordan vi smartest får mest muligt ud af det her system. Det er helt nyt. Vi er elever og bliver undervist af fabrikken. Vi er på kravlestadiet. Vi ved ikke, hvordan den opfører sig i terræn, og hvordan man for eksempel bakker rundt om en lade i mørke," siger Kenneth Riishøj.

Oberstløjtnanten fortæller, at hans artillerister stort set har haft frit valg i forhold til, om de vil uddannes på ATMOS eller PULS. Det har vist sig, at de erfarne artillerister, hvoraf nogle har en fortid på Forsvarets tidligere selvkørende haubits, M109, oftest har valgt

Otte nye raketkastere

Anskaffelsen af raketkastere omfatter otte PULS-raketkastersystemer, fire ammunitionsvogne og to battericentraler (skydecentral) – alle på en Tatra-undervogn. Dertil anskaffes en stor og bred missilpakke. Missilerne har en rækkevidde på op til 300 kilometer med en meget høj præcision. Herunder kan raketkasteren anvende missiler fra forskellige leverandører. De næste to raketkastere (tredje og fjerde) planlægges leveret i Danmark i løbet af andet halvår af 2023. De sidste fire raketkastere (femte, sjette, syvende og ottende) leveres ad to omgange i løbet af første halvår af 2024.

Kilde: Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse

ATMOS, mens de fleste af de yngre har valgt PULS.

"ATMOS er for dem, der kan lide det lidt mere beskidte arbejde. Du er en del af et team på fem personer, der arbejder udenfor og bærer granater på 43 kilo. PULS er kabinestyret. Du kører den ud i terrænet, taster noget i en computer, launcheren går op, du leverer ild og kører videre. Du kommer nærmest kun ud, når du skal tisse. Mange af de unge har været meget fascineret af, at det er noget ny teknologi, man kan få fingre i," siger Kenneth Riishøj.

En af de unge PULS-soldater er Lærke, der er meniggruppeløber. Hun er blandt de allerførste danskere, der har været til omskoling med instruktører fra Israel. Med tiden skal hun være instruktør for de af hendes kollegaer, der skal bemande en af de i alt otte PULS.

"Jeg synes, det er spændende, at vi stabler noget helt nyt på benene. Vi bygger fra bunden og op. Det er megaspændende at få lov til at opleve."

Hun har tidligere været kører på kasernen, men har selv valgt at blive PULS-artillerist, netop fordi det lød nyt og spændende.

"Det her er jo noget helt andet. Vi bruger hinanden til at få en bedre forståelse for det hele. Det er godt, at vi har hinanden. Vi er alle sammen på bar bund," siger Lærke.

Hvis Lærke bliver gammel i gårde hos 1. Artilleriafdeling, har hun mulighed for at blive uddannet på samtlige tre artillerisystemer: Den tunge mortér CARDOM, kanonen ATMOS og raketkasteren PULS. Rent taktisk skal de alle arbejde på samme måde kendt som "shoot-and-scoot": Ventestilling, ildlevering, ny ventestilling.

Opdateret på erfaringer

Ifølge Kenneth Riishøj når de færreste dog at blive eksperter på mere end et af systemerne.

"Vi systemspecialiserer os. Man skal blive så god til sit system, at man kan bruge det under alle tænkelige forhold, og for eksempel når det gælder PULS blive god til at vurdere, om man skal sende et enkelt missil af sted eller to, fire, seks eller for den sags skyld dem alle på én gang. Og om man skal kombinere forskellige typer spræghoveder. Det er en kæmpe opgave at implementere. Det tager mindst et år, forudsat at vi får systemerne til tiden – og at vi har de fornødne reservedele og ammunition, og at der i øvrigt er indsat

PULS og HIMARS

PULS (Precise and Universal Launching System) kan sammenlignes med det mere kendte amerikanske M-142 HIMARS (High Mobility Artillery Rocket System), der bliver anvendt med stor effekt i krigen i Ukraine.

PULS har, som navnet fortæller, en affyringsrampe, som blandt andet giver fleksibilitet i forhold til anvendelse af forskellige missiler. Raketkasteren kan anvende missiler fra forskellige leverandører. PULS kan for eksempel med enkelte modifikationer af blandt andet skydecomputeren skyde med samme ammunition som HIMARS.

Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI) anskaffer guidede missiler med en rækkevidde på 35-300 kilometer til PULS. Missilerne kan leveres med forskellige spræghoveder,

der kan trænge igennem materiale eller levere en brisanteffekt (detonation med fragmenter). Det største missil kan ramme mål på 300 kilometer inden for otte minutter.

Samtidig anskaffer FMI raketter til uddannelses- og øvelsesbrug med en rækkevidde på 15 kilometer.

PULS-systemet er også under udvikling i Europa. Elbit Systems og Krauss-Maffei Wegmann (KMW) indgik 14. september 2023 en aftale om at udvikle en EuroPULS. Den tyske våbenproducent og franske Nexter skal udvikle ildledningssystemet til Elbit Systems modulære launch-konstruktion.

Kilde: Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse

PULS-SYSTEMET

- Tatra 6x6-undervogn fra Tjekkiet
- Motor med 440 hk
- 14-trins semiautomatisk gearkasse
- Maksimal hastighed 110 km/t
- Missilrækkevidde op til 300 km

Kilde: Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse

radio, skydedatamat og så videre," siger Kenneth Riishøj og fortsætter:

"Når man er blevet rigtig god til ét system, er der intet til hinder for, at man kan blive uddannet på et andet. Desværre oplever vi, at folk ikke er her længe nok. Hver gang der er forsinkelser, stemmer soldaterne vil gerne se det virke. Jeg håber, at de tidslinjer, vi er blevet lovet, holder, så vores soldater får noget at arbejde på, for det har de ikke haft meget længe."

I skrivende stund er PULS endnu ikke overdraget til Hæren fra FMI. Teknikere fra FMI, Forsvarets Vedligeholdelsestjeneste og bilinspektører fra Trænregimentet er godt i gang med klargøring af PULS-systemerne. I første omgang bliver de synet til kørsel på offentlig vej. De to PULS-launchere og én ATMOS er indtil overdragelsen lånt ud til 1. Artilleriafdeling med henblik på uddannelse.

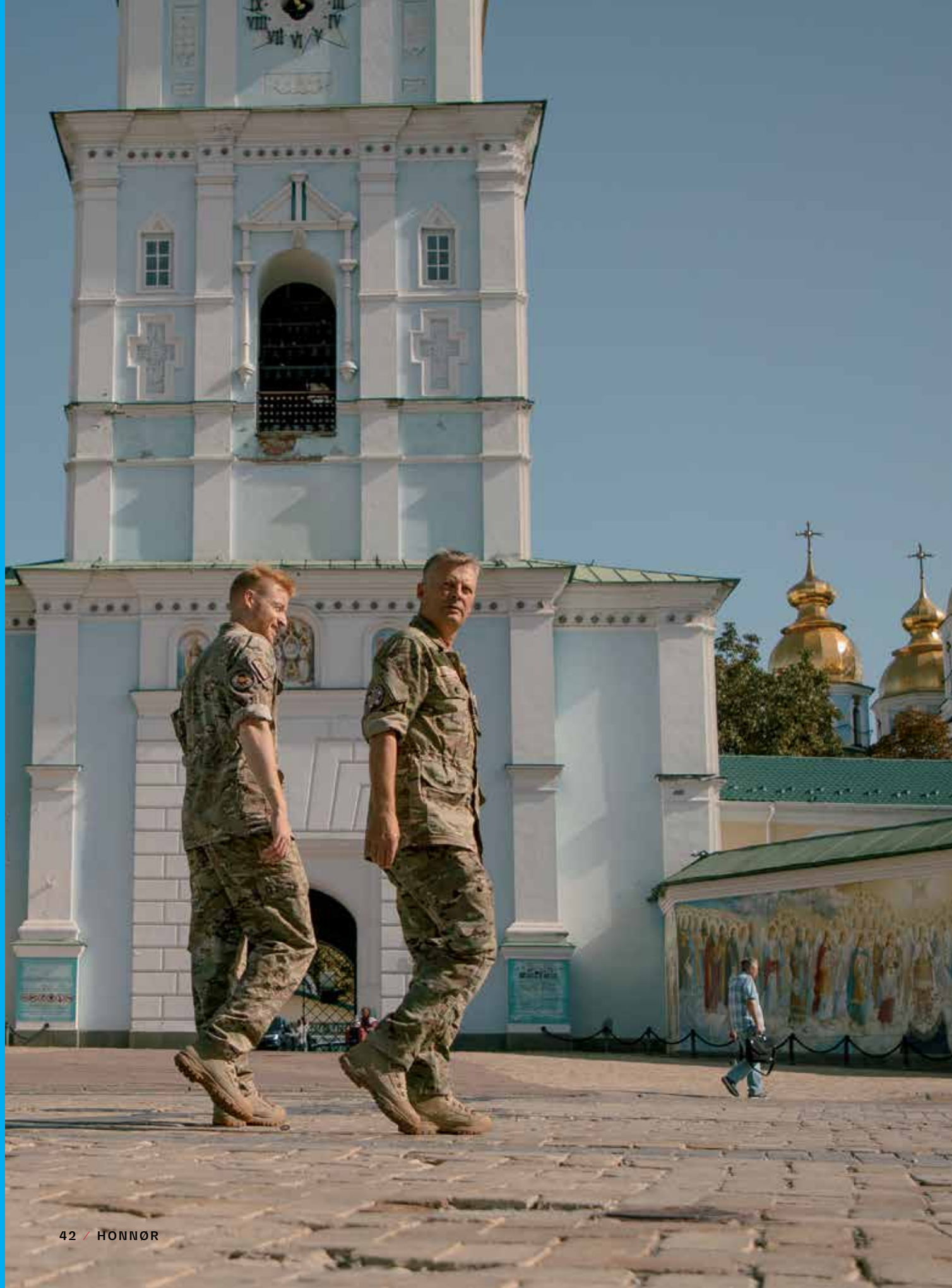
Med snart tre forskellige artillerisystemer tør Kenneth Riishøj godt love, at Hæren, hvad ildstøtte angår, er fuldstændig opdateret i forhold til erfaringer fra krigen i Ukraine. PULS kan med sin rækkevidde bruges på divisionsniveau, et nærliggende bud ville være den multinationale division i Letland, men kan også – på kortere afstande – støtte 1. Brigade. Mulighederne for at levere effekt er mange. Og det er vigtigt, konstaterer oberstløjtnanten.

"Alle rapporter viser, at det gælder om at vinde artillerikrigen – først og fremmest ved at sætte fjendens artilleri ud af spillet. Det gør man med en kombination af flere forskellige systemer. Det er den vej, krigen i Ukraine er ved at forme sig til, og det er også i tråd med alle de rapporter, jeg har set. Man kan ikke gøre det hele med kun ét system." ✨

PULS (her monteret på en 6x6 Mercedes-undervogn) kan affyre missiler med en rækkevidde på 35-300 kilometer og med forskellige spræghoveder.

Foto: Elbit Systems

"Det er lidt paradoksalt at være i Kyiv. På den ene side er det et land og en by i krig, men på den anden side er det også en by, der fungerer normalt," siger Jens Erik Hjort (t.h.).

Ukrainsk opfindsomhed og danske donationer

Jens Erik Hjort og Jakob Torrild Hansen er første led i en beslutningsproces, der er Forsvarets største opgave lige nu: Donationer til og træning af ukrainske soldater. De besøger blandt andet enheder, der reparerer på det livsvigtige materiel. Kan ukrainerne ikke skaffe reservedele i tide, laver de dem selv.

I en værkstedshal på en ukrainsk kaserne står den danske forsvarsattaché i Ukraine og Georgien, oberst Jens Erik Hjort, og assisterende forsvarsattaché, major Jakob Torrild Hansen, i en rundkreds med deres vestlige kollegaer.

Gennemtrækket i hallen er insisterende, men gæstfriheden stolt manifesteret i brødbidder med laks og kaviar og varm neskafe er stor. Formålet med det officielle besøg er at vise donationspartnere, at deres materiel har en betydning. Samtidig bruges besøget til at bede om mere.

Udenfor siler aprilregnen ned fra en næsten-sort himmel, og lyden fra de trommende dråber på værkstedets metaltag blander sig med støjen fra de arbejdende ukrainske mekanikere, der er i gang med at reparere og vedligeholde et væld af artillerisystemer. Og de har travlt. Endnu flere pjecer venter udenfor.

Netop artillerisystemerne er omdrejningspunktet for forsvarsattachéernes besøg. For selv om kaviaren, lokaliteten, mekanikerne og en oberst, der fungerer som vært, er ukrainsk, er artillerisystemerne det ikke; de er doneret fra vestlige allierede og partnerlande. Én ting er slående:

”Artilleripjecerne er tydeligt mærket af meget intensivt brug. Kampene er meget hårde, og den ukrainske doktrin er anderledes, så en artilleripjece skyder langt flere granater pr. dag, end vi ville forestille os,” siger Jakob Torrild Hansen, der til daglig arbejder på Danmarks ambassade i Kyiv.

”Her i værkstedshallen mærker de tydeligt konsekvensen af at have modtaget et stort antal forskellige typer våben. Alene på artilleriområdet har ukrainerne modtaget 15-20 trukne og selvkørende artillerisystemer. Der er ikke noget forsvar i verden, der kan have så mange artillerisystemer. Det stiller nogle fuldstændigt uoverstigelige krav til mekanikerne; altså man kan jo ikke være mekaniker på 15-20 forskellige artillerisystemer. I hvert fald ikke lige godt på dem alle sammen,” konstaterer Jakob Torrild Hansen.

Donationer for milliarder

Som henholdsvis forsvarsattaché og assisterende forsvarsattaché er Jens Erik Hjort og Jakob Torrild Hansen det officielle forbindelsesled mellem det danske forsvar – Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen – og de ukrainske sikkerhedsstyrker, der omfatter forsvarsministeriet, generalstaben, de forskellige værn, nationalgarden og diverse efterretningstjenester.

Dén opgave indebærer i særdeleshed at forberede beslutningsgrundlaget for danske militære donationer og uddannelse af ukrainske soldater. Opgaven løses i tæt samarbejde med allierede og øvrige partnerlandes forsvarsattachéer – særligt nordiske og nordeuropæiske såvel som nordamerikanske kollegaer – samt med International Donor Coordination Center i Wiesbaden, Tyskland.

Jens Erik Hjort og Jakob Torrild Hansen besøger ofte ukrainske enheder – dog aldrig ved eller nær frontzonen eller hos enheder indsat i kampene – for at følge op på den uddannelse, ukrainere får af danske soldater, og de militære donationer.

”Der er et stigende pres hjemmefra for at finde ud af, hvor nyttige de ting, vi har givet, er. Det er vigtigt, at vi kan påvise, at det materiel, vi har givet, har været gavnligt, og desuden skal der skabes basis for de kommende donationer,” forklarer Jakob Torrild Hansen.

Siden Ruslands invasion af Ukraine har den danske regering og Folketinget vedtaget at bruge cirka 32,6 milliarder kroner på militære donationer til Ukraine gennem den etablerede Ukraine-fond frem til 2028. Danmark har allerede sendt blandt andet Leopard 1A5-kampvogne, ammunition, CAESAR-artillerisystemer og M113 pansrede mandskabsvogne af sted. Derudover har danske instruktører uddannet ukrainske soldater i militære færdigheder samt i specifikke militære systemer. Danmark donerer desuden F-16-kampfly og uddanner piloter, teknikere og støttepersonel.

Jens Erik Hjort og Jakob Torrild Hansen er dermed første led i en beslutningsproces, der bliver af største vigtighed for deres kollegaer, i og med at donationer til og træning af ukrainske soldater er Forsvarets største enkeltstående opgave.

Indtrængende ukrainske bønner

Forpligtelse er et nøgleord, når Jens Erik Hjort og Jakob Torrild Hansen mødes med ukrainske officerer fra landets sikkerhedsstyrker, som beder om våbendonationer.

”I Ukraine er det ikke sjældent, at der sidder generaler med tårer i øjnene og taler om dræbte civile og massegrave i relation til en forespørgsel om våbendonationer. Jeg har været her så længe, at jeg ved, at det er den ukrainske måde at tænke på. De fleste argumenter, man hører, har en eller anden emotionel forankring,” siger Jakob Torrild Hansen.

De patosladede argumenter har også en anden forklaring. ”Lige nu er der den særlige dimension af, at ukrainerne er bange for at blive glemt. De er bange for at blive afskrevet – forstået på den måde, at vi opgiver tanken om en ukrainsk sejr, og at andre dagsordener får forrang over den ukrainske. Derfor bliver appellerne meget indtrængende,” siger Jakob Torrild Hansen.

Den diplomatiske opgave skal forsvarsattachéerne løse i en kontekst, hvor bureaukratiske, kulturelle og sproglige barrierer spiller en rolle. Opgaven relaterer sig – åbenlyst – til en igangværende krig, der konstant ændrer sig, og som hver eneste ukrainer er mærket af, fortæller Jakob Torrild Hansen.

”Man svinger mellem to sider, som begge har ens sympatier: Det danske system og det ukrainske system, som ligger mig meget nært, og hvor vi arbejder meget tæt med folk. Det er en kunst ikke at smelte sammen med det ukrainske og fuldstændigt overtage deres verdensbillede, men man skal selvfølgelig leve sig ind i det,” siger han.

I makkerparret repræsenterer Jakob Torrild Hansen den lokale forankring og den kulturelle og sproglige forståelse.

”Ukrainernes utålmodighed og anspændthed går som en strøm igennem mig til Jens, og så skal han finde ud af at udtrykke det på en måde, som giver mening i Forsvarsministeriet,” siger Jakob Torrild Hansen, der efter sin uddannelse som

×

I det ukrainske forsvarsministerium kender man Jakob Torrild Hansen som ham, der kan tale ukrainsk. Det er nemlig en anelse usædvanligt. "Min egen tjeneste i Forsvaret kan ikke skilles fra det at kunne ukrainsk. Det giver en særlig goodwill. Det gør alting utroligt meget nemmere. Man har ikke bare gjort kommunikationen nemmere, man har også – på grund af det ukrainske sprogs omstridte status – signaleret over for ukrainerne, at man tror på den ukrainske nation og stat og deres ret til at eksistere," siger Jakob Torrild Hansen, der er uddannet sprogofficer.

sprogofficer i russisk i 2019 flyttede til Kyiv, lærte ukrainsk og siden blandt andet har arbejdet som tolk for øverstkommanderende for den britiskledede træningsmission Orbital, som også danske instruktører har bidraget til.

Jens Erik Hjort repræsenterer den solide, mangeårige militære erfaring på kontoret i Kyiv. Siden 2014, hvor Rusland annekterede Krim, og konflikten i Donbas brød ud, har han beskæftiget sig med Ukraine, først med våbenkontrol og senere som chef for Operationsstabens J9-sektion, som arbejder med verifikation og stabiliseringsoperationer. Og derfor har han rejst til Ukraine mange gange før.

"Hele landet, hele befolkningen er mærket af krig. Det ville være vanskeligt at finde en ukrainer, som ikke har et familie-medlem eller en bekendt, der er blevet dræbt, såret, har måttet

forlade sit hjem på grund af kamphandlinger eller på en eller anden måde er direkte berørt af krigen. Det er selvfølgelig også noget, som påvirker stemningen her," siger Jens Erik Hjort.

Kreative løsninger

I den kolde værkstedshal, hvor der bliver skruet, hamret og svejset på de udenlandske artillerisystemer, står også en dansk donation; nemlig en mobil værkstedscontainer med indbygget kran, som Danmark har doneret flere end et dusin af. Forsvarsattachéernes besøg finder sted, før de 19 danskdonerede CAESAR-artilleripjecer er nået frem til ukrainerne.

Egentlig er containeren – eller mere præcist Forward Repair System NATO (FRSN) – beregnet til at stå i felten, så det beskadigede materiel kan repareres dér. Men fordi containeren er

”Det er udtærende at føre en krig, men så dertil at opruste et helt forsvar med nyt materiel sideløbende er ret bemærkelsesværdigt”, siger major Jakob Torrild Hansen.

bedre end de faciliteter, ukrainerne ellers selv har til rådighed, har de gjort den stationær.

”Den har virkelig stor effekt. Ét er at donere våbensystemer, og det er selvfølgelig afgørende, men hvis ukrainerne ikke kan vedligeholde og reparere dem, så har de en kort levetid. Det er absolut også en væsentlig støtte, man kan give Ukraine; uddannelse, vedligeholdelsesfaciliteter og værktøj, så de kan holde deres systemer operative,” siger Jens Erik Hjort.

Værktøjer, som ukrainerne i den forbindelse udelukkende selv må stå for, er kreativitet og innovation. For selv om der naturligvis følger reservedele med de mange våbendonationer, så rækker reservedelspakkerne ikke uendeligt – hverken til skader fra det massive slid, fra de intensive kamphandlinger eller fra hændelige fejlbetjeninger.

”Det ville ikke være forkert at sige, at to år i Danmark er to måneder i Ukraine, når det kommer til slid på udstyr og reservedele. Det betyder, at vi har skullet genoverveje, hvad vi sender med af værktøj og reservedele,” siger Jakob Torrild Hansen, der samtidig slår fast, at ukrainernes evne til selv at reparere og vedligeholde det donerede udstyr er vigtig for deres effektivitet og autonomi.

”Der er meget materiel, der bliver beskadiget. Ikke bare af selve kampen, beskydning eller lignende. Kampene er meget intensive, så materiellet bliver brugt i et omfang, som meget vestligt materiel egentlig ikke er designet til,” uddyber Jens Erik Hjort.

Improvisationens kunst

Omfanget af beskadigede artilleripjecer har også betydet, at ukrainerne har måttet genindkalde personel. Mange af

mekanikerne i værkstedet er da også på den anden side af pensionsalderen, i hvert fald i dansk forstand, vurderer Jens Erik Hjort. Nok har de erfaring med artilleri fra tidligere, men materiellet, de har modtaget, er kommet ind med kort varsel, og deres uddannelse på pjecerne har været nødtørftig. Tilstrækkelig, men nødtørftig.

”Det betyder, at mekanikerne jævnligt støder på udfordringer, som de ikke har de store forudsætninger for at løse, og hvor de må improvisere og bruge deres erfaring fra deres tidligere russiske systemer til at reparere på de nye og ofte meget mere avancerede vestlige systemer,” siger Jens Erik Hjort og fortsætter:

”Det er selvfølgelig en vanskelig opgave, men man kan tydeligt mærke en meget høj motivation blandt de her folk.”

Opgaven for de ukrainske sikkerhedsstyrker er altså omfattende – og rækker længere end mekanikernes vedligeholdelse og reparationen af de våbensystemer, som de har i forvejen.

”Man kan se, at de folk arbejder mange timer hver dag, og mange slides ned. Det er udtærende at føre en krig – under alle omstændigheder – men så dertil at opruste et helt forsvar med nyt materiel sideløbende er ret bemærkelsesværdigt,” siger Jakob Torrild Hansen.

Manglende manualer

Den ukrainske oberst, som står for rundvisningen, demonstrerer for Jens Erik Hjort, Jakob Torrild Hansen og de øvrige forsvarsattachéer mekanikernes bestræbelser på at reparere og vedligeholde de donerede artillerisystemer. Deres eksperimenterende løsninger, men også deres vilkår.

”Mekanikernes situation er, at de har fået for eksempel tre beskadigede artilleripjecer fra en brigade, som stadig ligger ude ved fronten, og som bare venter på at få dem repareret. I mellemtiden må de så bare holde stand med det, de har,” siger Jakob Torrild Hansen og fortsætter:

”Det er dét pres, som en mekaniker står med, når han kigger på en artilleripiece, som han måske vitterligt aldrig har set før, og skal finde ud af, hvordan han kan reparere den.”

Dertil skal lægges, at ukrainerne ofte ikke har manualerne eller ingeniørtegningerne til materiellet. Enten på grund af intellektuelle rettigheder, der gør, at de ikke kan udleveres, fordi de er blevet glemt, eller fordi de står på et fremmedsprog og endnu ikke er blevet oversat.

”Så ukrainerne forsøger bare selv at lave deres egne ud fra opmålinger, og så producerer de reservedelene ud fra det,” siger Jakob Torrild Hansen.

Mange løsninger er tvunget af nøden. Som Jens Erik Hjort konstaterer, er det simpelthen vilkårene for ukrainerne.

”Det har sine begrænsninger, for hvis man kommer ned i elektronik- eller hydraulikdelene, er det ikke lige til at lave fra bunden af. Men hvis det er en mekanisk del, så laver de den selv. Det tager selvfølgelig mere tid og er mere besværligt end at tage delen ned fra reolen, men det er den mulighed, de har.” ✂

”Harpoon bliver ikke glemt”

Den danske donation af sømålsmissil Harpoon til Ukraine har været afgørende i tilbageerobringen af Slangenøen og i forbindelse med eksporten af korn gennem Sortehavet.

Sidste år donerede Danmark sømålsmissil Harpoon til ukrainerne. En omfattende donation, som for ukrainerne stadig bærer betydning – og som i særdeleshed er strategisk.

”Harpoon spiller stadig en meget betydelig rolle. Det ved hele det ukrainske forsvar, og derfor vil ethvert officielt møde, vi deltager i, starte med en taksigelse med henvisning til Harpoon,” siger Jakob Torrild Hansen, der er assisterende forsvarsattaché på den danske ambassade i Ukraine. Han var som tolk med til at uddanne ukrainerne på missilet forud for donationen. Jakob Torrild Hansen forklarer, at Harpoon har haft – og har – afgørende betydning for ukrainerne i forhold til at holde kontrol med farvandet ud for Odesa og landets territorialfarvand i det hele taget. Desuden nævnes Harpoon af ukrainerne som en væsentlig faktor i deres tilbageerobring af Slangenøen (Zmiinyi på ukrainsk) i Sortehavet i juni 2022 og i forbindelse med eksporten af korn.

Donation på rekordtid

Danmark var et af de få partnerlande, der havde erfaringer med Harpoon-missiler.

”Vi havde det indtil starten af 00’erne, og det var derfor, at det tilfaldt os at bygge det på ny,” siger Jakob Torrild Hansen. Danmark donerede missilet med støtte fra partnerlande. Arbejdet med donationen var omfattende.

”Det, vi gjorde med Harpoon, var ekstraordinært. Forsvaret fik samlet meget forskellige mennesker om at få bygget noget op fra bunden, på rekordtid, og uddannede ukrainerne, leverede det, og gav dem noget operativt på så kort tid. Det var simpelthen sådan nogle inspirerende uger. Det var virkelig fedt at se, at folk arbejdede hele døgnet rundt i flere uger, og det lykkedes at bygge noget op. Taknemmeligheden var en stor bekræftelse,” siger Jakob Torrild Hansen og fortsætter:

”Det er den enkeltstående oplevelse fra min tid i Forsvaret, som har fået mig til at føle mig mest stolt af at være i Forsvaret.”

Ukrainsk officer:

”Droner spiller en nøglerolle”

En officer fra det ukrainske forsvar fortæller om sine erfaringer ved fronten – om droners betydning og om hverdagen som leder for sin enhed.

Arkivfoto: Ukrainsk soldat med en drone under militær træning i Rusland-Ukraine-krigen i Donetsk Oblast, Ukraine.
Foto: Abaca/Ritzau Scanpix

Mens krigen raser i Ukraine, fronterne rykker sig, og der dagligt meldes om missilangreb, var ukrainske officerer fra National Defence University of Ukraine (den ukrainske pendant til Forsvarsakademiet) på besøg i Danmark for at dele ud af deres erfaringer fra den igangværende krig.

En af dem var en ukrainsk officer med kamperfaring helt tilbage fra konflikten i Donbas i 2014. Af hensyn til hans sikkerhed bringer Honnør hverken hans navn, nærmere detaljer om hans identitet, eller hvor han har været indsat.

Nogle af de erfaringer, han kunne bidrage med under besøget, var, hvordan droner har fået en væsentlig betydning ved fronten, og hvordan de bruges til mange forskelligartede opgaver.

"I dag spiller droner en nøglerolle," konstaterer den ukrainske officer og fortsætter:

"Takket være droner kan vi løse nogle af vores opgaver uden personel. Droner hjælper os med rekognoscering, rydning af miner, korrigering af ild og ødelæggelse af fjendens depoter, udstyr med videre. Droner er meget effektive, og vi har øget brugen af droner i vores forsvar."

Som et konkret eksempel forklarer han, hvorledes droner gør de ukrainske styrker i stand til at finde og rydde pansermønstre. En drone anvendes til at finde minen, og derefter destrueres den ved hjælp af en anden drone, der er bevæbnet med en granat. Denne taktik bruger de ukrainske soldater især, når det ikke er muligt at sende specialudstyr frem for at destruerer minen.

"Det er risikabelt at sende folk ud, for der er en risiko for, at de ikke kommer tilbage. Min personlige mening er, at det er bedre at sende 100 droner og spare mine soldaters liv," fastslår den ukrainske officer.

Han kalder det et "godt værktøj" i deres daglige aktiviteter.

"Forestil dig, at én drone kan redde 30-50 menneskeliv i frontlinjen, fordi vi på grund af dronerne kan se og destruerer fjendens artilleri," siger den ukrainske officer og fortsætter:

"Vi kan træffe de nødvendige beslutninger om at destruerer fjendens positioner eller trække vores folk tilbage fra en position og flytte dem til en mere sikker position. Det afhænger af situationen."

Dansk læring af ukrainsk erfaring

Særligt ukrainernes erfaring med droner og teknologi er noget, som det danske forsvar kan lære af, mener David Vestenskov, der er chefkonsulent og chef for Center for Stabiliseringsindsatser under Forsvarsakademiet.

"Det er vigtigt, at vi i det danske forsvar bliver ved med at have den her teknologiske udvikling, særligt droner. Det er ikke blot anvendelsen af droner, men selvfølgelig også beredskabet i forhold til at modstå droner og angreb fra luften," siger David Vestenskov.

Krigens dynamiske udvikling er også noget, som danskerne kan lære af, mener han. Både i forhold til doktrin, kommandostruktur, uddannelse af soldater, udvikling af nyt materiel og nye teknikker.

"Når vi i det danske forsvar har fokus på omstilling af forsvar mod en konventionel modstander som Rusland, så er det jo

præcis sådanne erfaringer, som vi har brug for at lære af," siger David Vestenskov og uddyber:

"Det er hele tiden en konflikt eller en krig, der ændrer sig. Når man får nyt materiel eller nye teknikker, så lærer fjenden jo ret hurtigt, at nu er der kommet noget nyt, og så tilpasser fjenden sig."

Lige såvel som droner gør det muligt for de ukrainske styrker at løse deres opgaver, udgør de også en udfordring. For det er ikke blot ukrainerne, der lærer af krigen. Det gør russerne også, forklarer den ukrainske officer.

"Desværre udvikler Rusland også deres brug af droner i krigen, og de vil kunne anvende de samme droner mod os. Jeg mener, at vi bør udvikle disse teknologier og forbedre, hvordan vi bruger dem i kampoperationer."

Effektiv ledelsesstil

Et andet emne, der blev diskuteret i løbet af ukrainernes besøg, var princippet om *mission command* – at dem, der er tættest på kamphandlingerne, er dem, der leder. Ukrainerne har implementeret mission command i deres militær gennem kapacitetsopbygning med NATO-samarbejdspartnere siden 2014.

Selv om danske soldater er rutinerede, når det gælder mission command, for eksempel i Afghanistan i forbindelse med COIN-operationer (*counterinsurgency*, altså oprørsbekæmpelse), er krigen i Ukraine alligevel en anden type konflikt. Derfor kan det danske forsvar drage nytte af ukrainernes erfaringer, forklarer David Vestenskov.

"Det ukrainske forsvar har praktisk erfaring med mission command over for en konventionel modstander. Da de ukrainske kommunikationslinjer blev brudt ret hurtigt i forbindelse med invasionen, var det op til enhederne selv at lede. Det ville aldrig have kunnet fungere, hvis man havde haft et topstyret system, hvor mellemlederne ikke havde et strategisk overblik og ikke vidste, hvordan de skulle agere," siger David Vestenskov.

Den ukrainske officer fremhæver da også vigtigheden af ledelse, når han fortæller om dagligdagen ved frontlinjen.

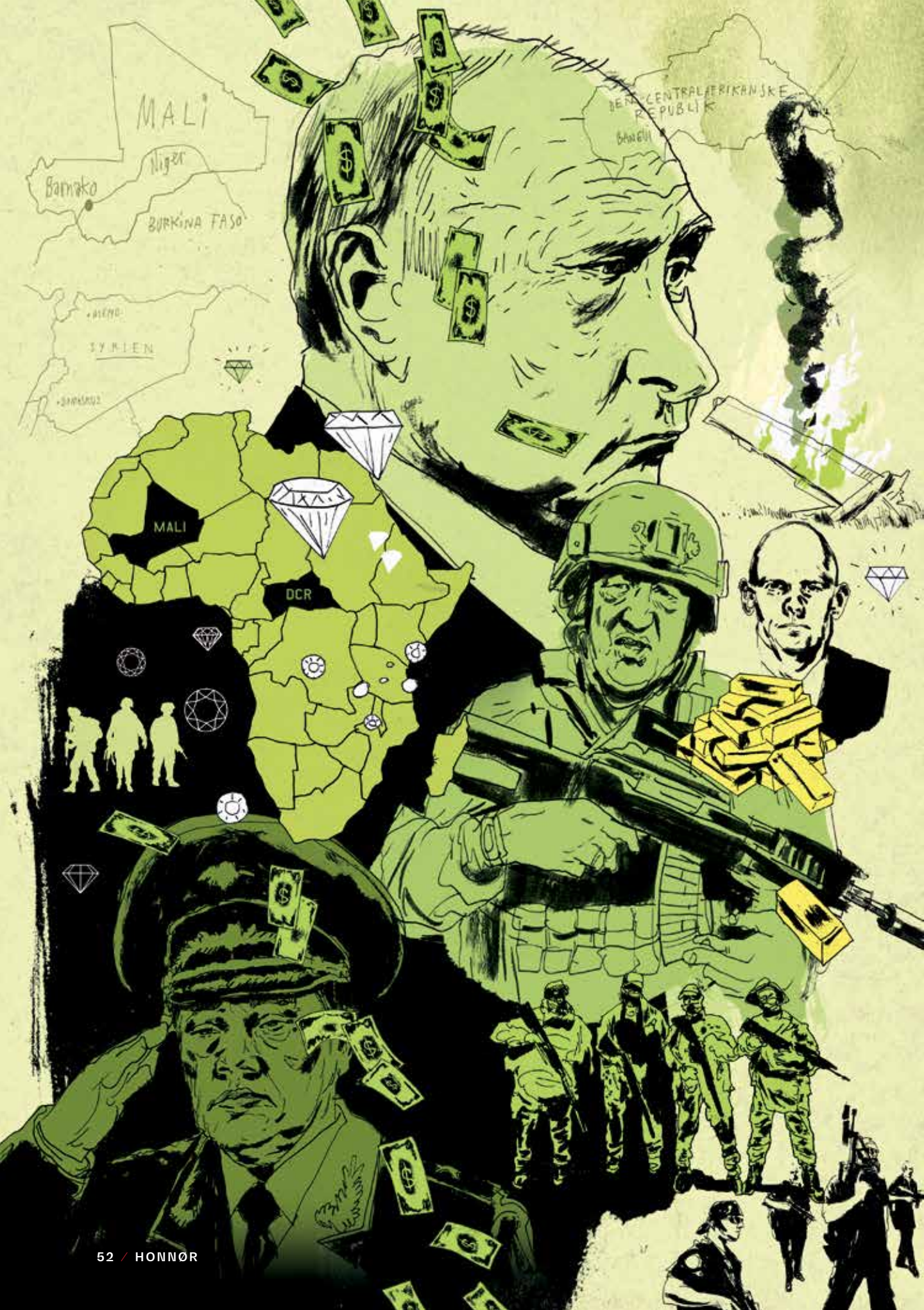
"Mine underordnede inspirerer mig. Det er nødvendigt at være leder; at lede sin enhed, respektere deres synspunkter, lytte til deres råd. En leder skal være konsistent og insistere på, at opgaver bliver løst," siger han.

Beslutningerne ved fronten tager han således sammen med soldaterne i den enhed, som han leder, forklarer han, inden han tilføjer:

"Vi forsvarer vores land og vores selvstændighed. I de ni år, krigen har varet, har mit personel været klar over, hvad de gør og hvorfor. Det er deres primære motivation. Min opgave er at støtte dem i deres valg og assistere dem i at løse deres opgaver som enhed." 🛡️

David Vestenskov,
Forsvarsakademiet (FAK)

Wagner-gruppen: Putins guldæg

Wagner-gruppen har været et afgørende russisk redskab til at skrabbe formuer i blandt andet guld og diamanter sammen i Afrika. Midler, som er blevet brugt til at finansiere krigen i Ukraine. På trods af ledelsens dramatiske endeligt forsvinder Wagner-gruppen eller dens lige ikke med det første. Dertil er den for vigtig.

► Da Jevgenij Prigosjin og hans 5.000 soldater i juni 2023 marcherede mod Moskva, spåede internationale eksperter, at det ville få store konsekvenser for både Putin og Wagner-gruppen. Et mytteri i den skala måtte vel betyde enden på Putins afhængighed af den tilsyneladende alt for egenrådige gruppe?

Putins forventede hævn blev virkelighed præcis to måneder efter. Foran rullende kameraer styrtede et privat jettfly pludselig ned ved den russiske by Kusjenkino sydøst for Sankt Petersborg efter at være lettet fra Moskva en time forinden. Om bord var – ifølge russiske myndigheder – blandt andre Jevgenij Prigosjin og Dmitrij Utkin med kodenavnet Wagner: Manden, der lagde navn til den private hær med den enorme magt.

Selv om duoen angiveligt endte deres dage i et flammehav,

er det modsat manges forventninger langt fra sikkert, at den organisation, som Jevgenij Prigosjin og Dmitrij Utkin efterlader sig, får samme skæbne. Wagner-gruppen har især i Afrika fået skrabet store mængder af kapital sammen – såvel politisk som økonomisk – til den russiske politiske elite og er siden sin spæde begyndelse for 10 år siden vokset til et gigantisk værktøj, der er for effektivt til bare at skrotte. Det vurderer ph.d.-studerende ved DIIS Karen Philippa Larsen, der skriver afhandling om "russisk forståelse af private militære virksomheder som sikkerhedsaktør nationalt og internationalt" – hvilket i høj grad er ensbetydende med Wagner-gruppen.

Der er bred enighed om Wagner-gruppens enorme betydning. I januar konstaterede en højtstående repræsentant for det amerikanske udenrigsministerium, at Wagner-gruppens adgang til guldminer i Mali og Den Centralafrikanske Republik "direkte finansierer" operationer i Ukraine.

Wagner-gruppen menes at være til stede i 19 lande. Nogle steder ret så solidt. For eksempel vurderes der at være omtrent 1.500 Wagner-soldater i Mali. Wagner-gruppen bytter, ifølge Karen Philippa Larsen, militære ydelser for råstoffer, hvilket har den konsekvens, at Rusland omgår vestlige sanktioner.

"Rapporter peger på, at russerne har fået så store guldreserver fra Sudan, at de har kunnet fungere som stødpude overfor vestlige sanktioner. Der er desuden mange, der mener, at Wagner-gruppen har udvundet såkaldte bloddiamanter eller konfliktdiamanter i dele af Den Centralafrikanske Republik,

Karen Philippa Larsen skriver ph.d. om Wagner-gruppen.
Foto: DIIS.

hvor man ifølge Kimberley-traktaten (som forbyder salg af diamanter, der er udvundet med fatale konsekvenser for den lokale befolkning, *red.*) ikke må handle med dem. I stedet har man smuglet dem til andre steder, hvor man godt må.

Financial Times har givet et bud på, hvor meget Jevgenij Prigosjin har tjent på Afrika-missioner, og det er ret voldsomme beløb. Men mange er også kritiske overfor de tal. Wagner-gruppens indtægter er sindssygt svære at finde rundt i, fordi de er placeret i skuffeselskaber oprettet af Prigosjin, men tilsyneladende ejet af familiemedlemmer, forretningsforbindelser og mange andre. Nogle af de rapporter, jeg har set, peger på, at Jevgenij Prigosjin havde et forretningsimperium med omkring 2.500 virksomheder under sig,” siger Karen Philippa Larsen.

Russisk hybridkrigsdoktrin

Wagner-gruppens oprindelse er som så meget andet i denne historie mildest talt tåget. Gruppens idégrundlag kan i nogen grad læses ind i den tekst, der populært kaldes Gerasimov-doktrinen fra 2013. Som navnet fortæller, er det skrevet af den nuværende chef for Ruslands generalstab, Valerij Gerasimov. Dokumentet, der oprindeligt er en tale til afgangselever fra det russiske militærakademi, som Gerasimov dengang var chef for, menes at være en slags grundlov for hybridkrig. Blandt andet foreslår generalen at forklæde helt regulære kampenheder som fredsbevarende styrker.

Udgangspunktet er teorien om, at det arabiske forår ifølge Gerasimov kan tilskrives amerikanske udsendte, der har

opildnet lokale befolkninger til oprør. Budskabet er, at denne adfærd bør Rusland tage til sig.

”Små specialoperationsenheder eller små militære enheder, der kan påvirke en stemning, spiller en stor rolle i russisk hybridkrigsdoktrin. Det passer godt med det trusselsbillede, Gerasimov og ligesindede så for sig i 2011-2012: At amerikanerne i russisk optik har haft succes med en påvirkningsstrategi i blandt andet Syrien, og at Rusland risikerer at blive det næste land, der oplever et amerikansk orkestreret ’forår’. Derfor har man i Rusland efterlignet virkemidler, som man mener, amerikanerne har brugt med en vis succes,” fortæller Karen Philippa Larsen.

Forbilledet for Wagner-gruppen er primært amerikanske Blackwater: En PMC (Private Military Contractor) stiftet af en tidligere amerikansk Navy SEAL, Erik Prince, der i 2002 indledte et samarbejde med CIA. Grunden til samarbejdet var, at CIA ønskede efterretninger leveret af ”sine egne” militære styrker.

Fra 2001 til 2007 steg de amerikanske myndigheders udgifter til Blackwater fra en million dollars årligt til hele 500 millioner dollars årligt.

Den hårfine grænse mellem privat virksomhed og den amerikanske regering (tidligere justitsminister John Ashcroft har siddet i Blackwaters bestyrelse) og ikke mindst Blackwaters aktiviteter i grænselandet mellem militærstyrke og efterretningsvirksomhed har tydeligvis været en inspirationskilde til Wagner-gruppen. Stifteren af en anden global PMC, Executive Outcomes, sydafrikaneren Eeben Barlow, har adskillige gange været i Moskva for at rådgive Putin.

Problematiske begyndelse

En slags russisk forløber for Wagner-gruppen er Slavonic Korpus, der opererede i 2013. Gruppen blev dog, ifølge Karen Philippa Larsen, kaldt hjem i utide på grund af operationer, der kostede for mange soldater livet. De to ledere, Gusev og Sidorov, blev retsforfulgt og dømt efter en russisk lov, der forbyder lejesoldatvirksomhed.

”Man ved ikke, hvem der sendte dem derned, men der er meget, der tyder på, at de i hvert fald er endt med at operere mod Kremls interesser. Ellers har man næppe haft behov for at retsforfølge dem. Ikke desto mindre er der mange, der mener, at Slavonic Korpus var en forløber for Wagner-gruppen. Meget af det personel, der var i Syrien, blev senere sendt til Ukraine under Wagner-gruppens kommando,” siger Karen Philippa Larsen.

Mytisk leder med SS-tatoveringer

En mand, der kæder Slavonic Korpus og Wagner-gruppen sammen, er Dmitrij Utkin – en tidligere specialoperationssoldat og oberstløjtnant i den russiske efterretningstjeneste GRU.

Han var angiveligt med Slavonic Korpus i Syrien i 2013. Meget praktisk af hensyn til sløring af hans forbindelser til det officielle Rusland overgik han samme år officielt til reserven. Det var hans kodenavn, Wagner, der lagde navn til den

organisation, som han og erhvervsmanden Jevgenij Prigosjin stod faddere til i 2014.

Kodenavnet Wagner kom af oberstløjtnantens store interesse for Det Tredje Rige og Hitlers yndlingskomponist, Richard Wagner, hvis fascination af nordisk mytologi blev en del af den nazistiske historiefortælling og symbolik. Meget sigende lod Dmitrij Utkin sig tatovere med både de runer, der prydede SS-soldaters kraveskjolde, og den tyske rigssørn, som alle tyske soldaters uniform var påsyet under anden verdenskrig.

Dmitrij Utkin var en nærmest mytisk figur, som i syv år formåede at holde sig ude af offentlighedens søgelys. Han blev fotograferet i 2016, da han af selveste Vladimir Putin modtog en medalje for veludført arbejde i Syrien, og dukkede først op igen i en videooptræden onsdag 19. juli 2023, hvor han talte til Wagner-soldater i Belarus. I den mellemliggende periode var han, i hvert fald hvad offentligheden angår, en skygge. Selv om Dmitrij Utkin gik under jorden, formodedes han at have haft hænderne dybt nede i Wagner-gruppen som de facto-leder og leverandør af den militære knowhow, som Prigosjin på ingen måde var i besiddelse af. Det er da også

Utkins navn, der står på både USA's og EU's anklageskrifter om Wagner-gruppens angivelige forbrydelser mod menneskeheden.

En kanal, Belamova, på det russiske sociale medie Telegram delte videoen med Dmitrij Utkins tale til sine soldater i Belarus. "Ja, det er mig, der er Wagner," introducerede han sig selv og fortsatte blandt andet med ordene: "Dette er ikke en afslutning. Det er begyndelsen på verdens største opgave, som går i gang meget snart."

Lige dele røgslør og proxyhær

Wagner-gruppen har udviklet sig meget siden 2014. Men det har altid været en enhed med vidtløftige ambitioner og et gigantisk vingefang.

Wagner-gruppens første store opgave var i rollen som såkaldte grønne mænd i Krim og Donbas: Soldater, der kæmpede på det russiske mindretals side mod "besættelsesmagten Ukraine".

Det kan være en tanke, at denne operation var første spadestik til en decideret invasion knap otte år senere. Utkins baggrund som specialoperationsofficer og efterretningsofficer

Jevgenij Prigosjin

Erhvervsmanden Jevgenij Prigosjin var også kendt som 'Putins kok' på grund af sin omfangsrige catering-virksomhed, der blandt andet har leveret færdigretter til skoler, russisk militær og endda til Putins officielle arrangementer. De to har kendt hinanden, siden Vladimir Putin forelskede sig i Prigosjins restaurantbåd New Island i Sankt Petersborg. Putin var så vild med New Island, at han i april 2000 besøgte den sammen med den daværende japanske premierminister, Yoshiro Mori.

Jevgenij Prigosjin kom for alvor ind i varmen hos Putin, da Prigosjin i 2014 blev kendt for at oprette såkaldte troldfabrikker, der bruger sociale medier til at legitimere Putin, miskreditere Ukraine og endda skabe splid i

USA. Den dag i dag er sociale medier en vigtig del af Wagner-gruppens arsenal.

EU indførte i 2020 sanktioner (indrejseforbud og fastfrysning af likvider) mod Prigosjin for at "have været involveret i og støttet handlinger, der truer Libyens fred, sikkerhed og stabilitet blandt andet ved overtrædelserne af FN's våbenembargo."

I 2022 indrømmede Jevgenij Prigosjin, at han har været med til at sabotere amerikanske præsidentvalg, og at han er hovedmanden bag Wagner-gruppen, hvilket han indtil da havde benægtet. Jevgenij Prigosjin blev efter mytteriet mod Putin tvunget i landflygtighed i Belarus. Onsdag 19. juli 2023 delte en kanal, Belamova,

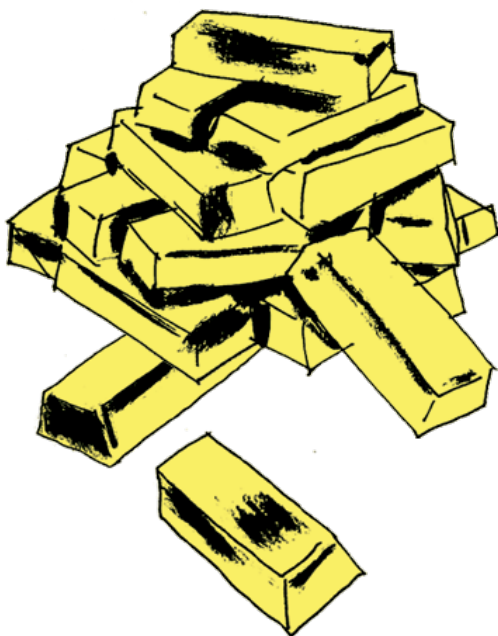
Foto: Pool/Reuters/Ritzau Scanpix

på det russiske sociale medie Telegram en video, hvor man kunne se Jevgenij Prigosjin tale til Wagner-soldater i Osipovich, Belarus ved hjælp af videolink. I talen sagde han blandt andet, at ambitionen er at gøre den belarusiske hær til den næstbedste i verden, og at Wagner-gruppen er på en ny kurs i Afrika.

passede fremragende til Gerasimovs vision om brug af begge typer militær som fundament for hybridkrig. Wagner-gruppen beskrives da også i dag som lige dele røgslør og proxyhær.

Karen Philippa Larsen tror dog ikke, Wagner-gruppen som udgangspunkt har været en del af en langsigtet strategi.

”Jeg tror ikke, at Wagner-gruppen er skræddersyet med henblik på en decideret invasion af Ukraine eller for den sags skyld russisk indflydelse i Mali. Vi har ikke set noget, der peger på en så langsigtet strategi. Men min vurdering, og den er der mange, der deler, er, at Wagner-gruppen fra begyndelsen er tænkt som et politisk redskab. Der er rapporter, der tyder på, at den russiske militære ledelse i samarbejde med den politiske ledelse på et tidspunkt har syntes, at det har været brugbart at have en privat militær virksomhed, der har kunnet operere på vegne af Rusland, men stadig have armslængde til den russiske stat. Meget af det, der er sket i Afrika, tror jeg, er et resultat af

opportunisme. Man har udnyttet de muligheder, der bød sig,” siger Karen Philippa Larsen.

Hun peger på, at man bør se Wagner-gruppen som groft sagt to forskellige entiteter. Den ene kæmper, eller i hvert fald kæmpede, i Ukraine side om side med styrker fra det russiske forsvarsministerium og har i ret stort omfang fået ordrer på taktisk niveau fra forsvarsministeriet. Det andet ben af gruppen kæmper primært i Afrika side om side med for eksempel den nationale maliske hær eller Den Centralafrikanske Republiks nationale hær, men fungerer langt mere autonomt og uden direkte ordrer fra det russiske forsvarsministerium. Russiske Wagner-soldater er højt placeret i de nationale hæres kommandostruktur.

”Rusland har opnået politisk indflydelse i for eksempel visse afrikanske lande ved, at Wagner-gruppen kæmper for dem. Vi kan se, når vi kigger på for eksempel FN-afstemninger, at

de lande enten stemmer til fordel for Rusland eller afstår fra at stemme. Vi har ikke set Wagner-gruppen operere i lande, der går imod russiske interesser,” siger Karen Philippa Larsen.

Afslutning af Operation Barkhane

Wagner-gruppen har givet Rusland et solidt fodfæste i for eksempel Mali, fordi tidligere kolonimagter har fejlet. I løbet af 2022 afsluttede franskmændene den ni år lange Operation Barkhane, som også Danmark har bidraget til, og trak i alt 4.300 soldater ud af Sahel-området. I løbet af de ni år var formålet – nedkæmpelse af jihadistiske grupper – på ingen måde nået. Tværtimod havde især al-Qaeda kun fået større fodfæste. Samarbejdet mellem franskmændene og de maliske ledere fungerede dårligt, især efter et militærkup, hvor en junta tog over. Franskmændene insisterede blandt andet på, at juntaen skulle holde demokratiske valg. Det blev ikke taget godt imod i Mali.

”Når franske og også danske soldater blev tvunget til at forlade Mali, handler det i høj grad om, at Mali aktivt har valgt Rusland og Wagner-gruppen som partner i stedet for de mere traditionelle partnerskaber, de har haft med europæiske lande,” siger Karen Philippa Larsen.

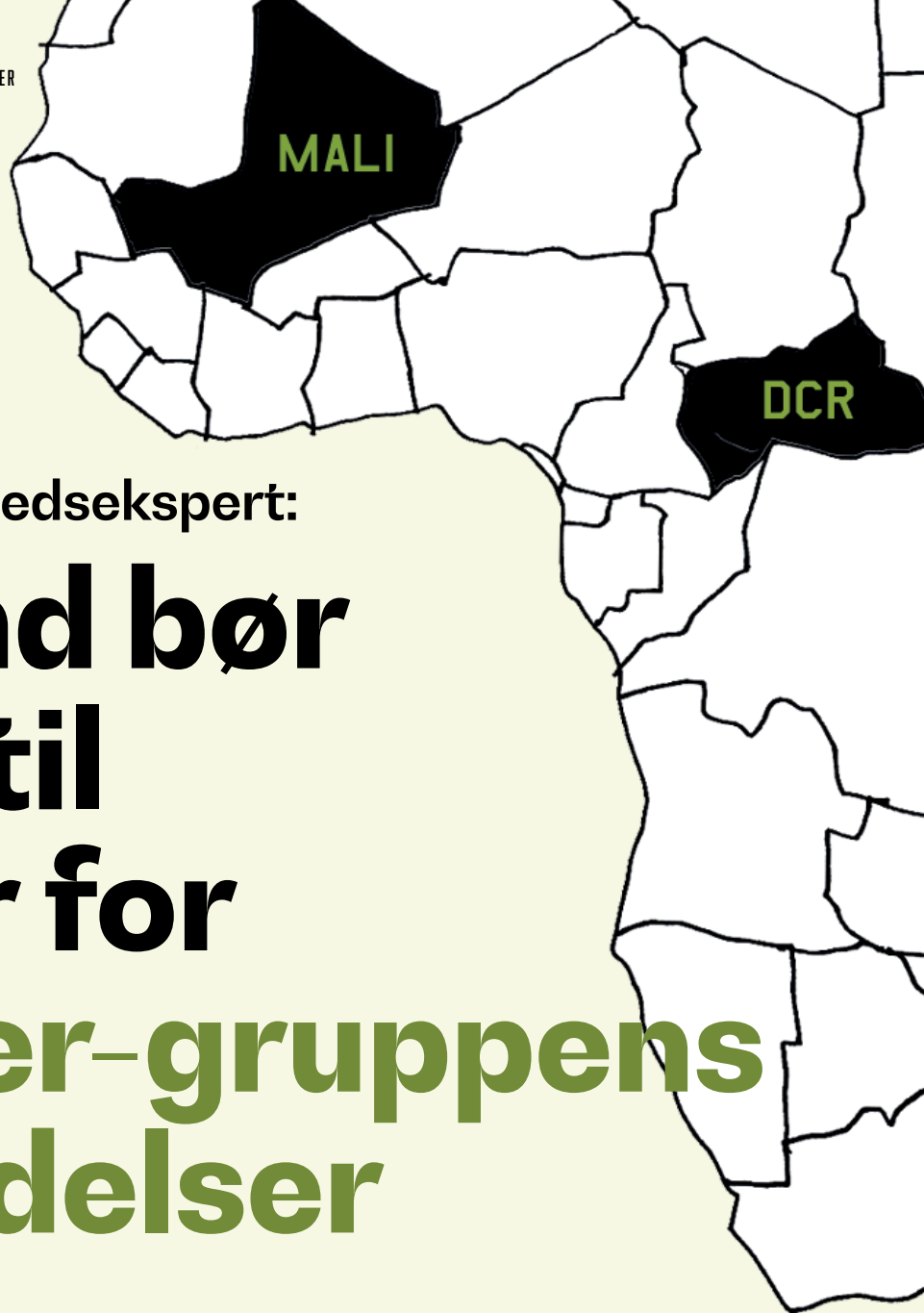
Lavrov: Wagner fortsætter i Afrika

Forskellen på Wagner-gruppen i Afrika (og i øvrigt i Mellemøsten og Mellemamerika) og Wagner-gruppen i Ukraine består desuden i rekrutteringen. I modsætning til i Ukraine, hvor nærmest hvem som helst, heriblandt straffefanger, har været brugt som kanonføde, benytter Wagner-gruppen i Afrika primært veluddannede russiske soldater. I visse tilfælde decideret overtrumfer de kommandoen i regeringshærene. Også syriske og libyske soldater – altså folk med krigserfaring – bruges i blandt andet Mali.

Ifølge Karen Philippa Larsen er der i mange lande opbygget så solid en erfaring, at Putin ikke har nogen fordele ved at give køb på denne velfungerende maskine. Få dage efter Prigosjins march i juni udtalte udenrigsminister Sergej Lavrov da også, at Wagner-gruppens operationer i Mali og Den Centralafrikanske Republik ”vil fortsætte”.

Blandt andet britiske sikkerhedsbriefinger har peget på, at tabet af Prigosjin kan resultere i et ledelsesvakuum, der måske medfører, at Wagner-gruppen bliver sprængt til mange små autonome fraktioner. Ifølge Karen Philippa Larsen er Ruslands ageren i Afrika med Wagner-gruppen som redskab dog indtil videre *business as usual*.

”Af stormagtspolitiske årsager er det vigtigt for Rusland at have indflydelse i Afrika. Wagner-gruppens folk er relativt godt integreret i landenes forsvarsstrukturer, så Rusland er stadig interesseret i at have Wagner-gruppen i Afrika. Umiddelbart vil min forventning være, at missionerne i Afrika vil fortsætte – på den ene eller den anden måde. Ét scenarie er, at Wagner-gruppen får en ny leder, som kan være én internt i Wagner, eller én, som den russiske politiske eller militære top indsætter. Alternativt vil vi se en anden PMC overtage missionerne i Afrika. Indtil videre har vi ikke set tegn på det ene eller det andet.” ✨

Menneskerettighedsekspert:

Rusland bør stilles til ansvar for Wagner-gruppens forbrydelser

FN's arbejdsgruppe om lejesoldater ser med stor bekymring på den stigende brug af såkaldte lejehære, der ingen interesse har i fred. Jo længere konflikter varer, desto mere skade lider civilbefolkningen.

► 27. marts 2022 rykker maliske regeringsstyrker i samarbejde med cirka 30 soldater fra Wagner-gruppen ind i byen Moura i det centrale Mali. Moura menes at være kontrolleret af al-Qaeda og er derfor et mål for regeringsstyrkerne. Efter kort modstand spærrer angriberne byen af og skyder alle, der trodser afspærringerne. Byens borgere bliver samlet i grupper af fire, seks og 10 personer ført ned til flodbredden og henrettet.

Cirka 300 civile menes at være blevet dræbt under angrebet på Moura. Det er det største overgreb på civile

i den maliske konflikt mellem regeringsstyrker støttet af Wagner-gruppen på den ene side og jihadistiske oprørere på den anden. Men det er langt fra det eneste.

Ifølge Stockholm International Peace Research Institutes årbog 2023 er i alt 450 civile i Mali blevet dræbt i træfninger, som Wagner-gruppen har været involveret i mellem 2020 og 2022.

Brugen af organisationer som Wagner-gruppen i konflikter er stigende over hele verden – med uoverskuelige konsekvenser for civilbefolkningen. Angrebene brutalitet

SORCHA MACLEOD er medlem af FN's arbejdsgruppe om lejesoldater. Privatfoto.

mercenaries, en organisation bestående af fem uafhængige menneskerettighedsekspertyper udpeget af UN Human Rights Council (UNHCR).

I 2022 gjorde SORCHA MACLEOD og hendes kollegaer i et åbent brev opmærksom på farerne ved den stigende brug af lejemænd i konfliktområder. FN's arbejdsgruppe om lejesoldater ser med bekymring på brugen af såkaldte PMC's og/eller PMSC's (Private Military Contractors/Private Military Security Contractors), lejesoldatrelaterede aktører eller ligefrem deciderede lejesoldater. Wagner-gruppen er det mest åbenlyse eksempel, men arbejdsgruppen har også udtalt bekymring over konflikten i Nagorno-Karabakh, hvor Tyrkiet har brugt syriske veteraner til at kæmpe for sig på Aserbajdsjans side. Formålet med at bruge proxyhære er grundlæggende at opnå politisk indflydelse med militær magt, uden at staten kan drages juridisk til ansvar af det internationale samfund.

Målttede angreb på civile

FN's arbejdsgruppe om lejesoldater har i forbindelse med deres afdækning af proxyhærens aktiviteter identificeret tilfælde af henrettelser foretaget uden dom, forsvindingssa-

er voldsommere, når de udføres af, hvad man generelt kan kalde lejemænd, end tilfældet er i konflikter, hvor parterne er regulære nationale styrker. Den simple grund er, at ansvaret for lejemænds fremfærd er svært at placere.

Det fortæller dr.jur. SORCHA MACLEOD, Københavns Universitet. Hun er medlem af FN's arbejdsgruppe om lejesoldater, Working Group on the use of

ger, voldtægter, hadforbrydelser, tilbageholdelser, tortur og ikke mindst målttede angreb på civile.

"Vi ved, at jo længere tid konflikter varer, desto mere skade lider civilbefolkningen. Vi ved også, at aktører som Wagner-gruppen forlænger konflikter, da fred ikke er i deres interesse. Ikke mindst ved vi ikke, hvem de rekrutterer, hvordan soldaterne er uddannet, og om de kender krigens love. Meget tyder på, at de enten ikke kender lovgivningen eller blot ignorerer den. Vi ved ikke, hvem vi skal holde ansvarlige, når lejemænd gør sig skyldige i overtrædelse af krigens love eller forbrydelser mod menneskeheden," siger SORCHA MACLEOD.

I forbindelse med Wagner-gruppens fremfærd i Afrika og ikke mindst den russiske regerings fjernelse af gruppens ledelse og dermed Putins tydeligere hånd i hanke med gruppen er hun dog ikke i tvivl om, hvor ansvaret bør placeres.

"Der er helt klart en forbindelse til den russiske politiske ledelse, og Rusland bør stilles til ansvar for Wagner-gruppens forbrydelser," siger hun utvetydigt.

Præcis hvordan Rusland juridisk kan stilles til ansvar står dog tilbage at afklare. For det første er der ifølge Genèvekonventionerne, mere præcist tillægsprotokol 1 til

Genèvekonventionerne (artikel 47), virkelig mange kriterier, der skal opfyldes og bevises, for at man kan kalde nogen for lejesoldater i konventionens forstand. I tilfældet med Wagner-gruppen er deres russiske soldater i Ukraine på grund af deres nationalitet part i konflikten og er derfor ikke lejesoldater, mens det modsatte som udgangspunkt

gør sig gældende, hvad angår Wagner-gruppens soldater i Afrika. For det andet eksisterer der godt nok en FN-konvention mod rekruttering, finansiering, træning og brug af lejesoldater, men kun 37 stater har ratificeret konventionen. Ingen af de permanente medlemmer af FN's Sikkerhedsråd har ratificeret den.

Problematisk for FN-soldater

FN's arbejdsgruppe om lejesoldater har som sådan ingen sanktionsmuligheder. Det eneste, gruppen kan gøre, er at foretage interviews med civilbefolkningen i de pågældende lande og på den baggrund skrive offentligt tilgængelige anklagebreve til de angiveligt ansvarlige. FN's arbejdsgruppe om lejesoldater har skrevet adskillige breve om Wagner-gruppen til Rusland. Blandt andet er der skrevet to breve vedrørende forbrydelser begået af Wagner-gruppen i Den Centralafrikanske Republik i 2018 og 2021. FN's arbejdsgruppe om lejesoldater har desuden skrevet breve til Rusland om Wagner-gruppens fremfærd i Libyen og Mali. Lige lidt hjælper det.

"Rusland har kort og godt svaret, at et sådant firma ikke er registreret i Rusland. Går man til Den Centralafrikanske Republik, lyder svaret, at der da ganske rigtigt er russere i landet, og at de fungerer som instruktører og intet andet. Det må de selvfølgelig gerne, men vi ved, at FN-styrker har mødt Wagner-soldater, der har kæmpet sammen med den nationale hær og givet FN-soldaterne store problemer," siger Sorcha MacLeod.

Et andet problem med at skaffe information er, at det er svært at skaffe øjenvidner. Skræmmehistorier om øjenvidner, der er blevet truet og/eller tortureret, er der til gengæld nok af.

"Går du ind på en politistation for at klage din nød, sidder Wagner-gruppen derinde," fortæller Sorcha MacLeod.

At løfte bevisbyrden er ét problem. At bruge bevisbyrden til domfældelse er et helt andet. Konventionerne om lejesoldater er ikke brugbare i den henseende. Den umiddelbart simpleste metode er at retsforfølge enkeltpersoner ved Den Internationale Krigsforbryderdomstol i Haag.

Et godt eksempel er retssagen mod den bosnisk-serbiske leder, Radovan Karadzic, som efter afhøring af 586 vidner og fremlæggelse af mere end 100.000 siders bevismateriale blev dømt til 40 års fængsel, blandt andet for massakren i Srebrenica.

Et andet eksempel er fra februar i år. Den tyske stat påtog sig at retsforfølge en 55-årig asylsøgende palæstinenser for i 2014 at have affyret en granat ind i en folkemængde i Syriens hovedstad, Damaskus. Fire civile blev dræbt. Palæstinenserens blev dømt til 15 års fængsel.

Ifølge Sorcha MacLeod vil en lignende retssag mod en eller flere enkeltpersoner være det mest sandsynlige udfald, hvis Wagner-gruppen og/eller russiske ledere på nogen måde skal drages til ansvar. Men selv det vil ikke løse

problemet med den stigende brug af legehære, mener hun.

"Selv om den russiske regering i fuld offentlighed skulle påtage sig ledelsen af Wagner-gruppens operationer, vil det være svært at føre sager mod den russiske stat. Retsfølgelse af enkeltindivider er mere sandsynligt. Det løser dog ikke hovedproblemet, som er den systematiske brug af legehære." ✎

Tysk retsforfølgelse af internationale krigsforbrydere

Ethvert land kan påtage sig at retsforfølge mistænkte for krigsforbrydelser, men det kræver, at anklagen er af meget alvorlig karakter, for eksempel deportation af og/eller mord på civile. Denne mulighed har hjemmel i universel jurisdiktion, som eksisterer, fordi det land, hvor forbrydelsen har fundet sted, enten ikke har interesse i at undersøge sagen eller ikke har et velfungerende retssystem med mulighed for efterforskning og eventuelt domfældelse. Et af de lande, der benytter sig af universel jurisdiktion, er Tyskland. 10 år efter vedtagelsen af Rom-statutten, som er det juridiske fundament for Den Internationale Straffedomstol (ICC), opbyggede den tyske statsanklager i 2008 en krigsforbryderenhed, hvis første opgave blev retsforfølgelse af to i Tyskland bosiddende rwandere, der var mistænkt for krigsforbrydelser i Den Demokratiske Republik Congo. Siden har den tyske stat i flere tilfælde ført retssager mod mistænkte for krigsforbrydelser i Syrien.

Kilde: The New York Times

Stemningen er tæt, og adrenalinen bølger som usynlige flammer i operationsrummet i Karup. Medarbejderne ved Air Control Wing har netop været med til at aktivere det danske afvisningsberedskab og sendt to F-16-fly i luften. Pulsen er høj, men der er en professionel og afdæmpet stemning. Blandt de tilstedeværende på vagt er altid en *identification operator* og en *fighter controller*. Deres samarbejde og fokus på opgaven er afgørende for Danmarks sikkerhed i tilfælde af krænkelser af luftrummet.

MAKKERSKAB

Første og andet led i Danmarks afvisningsberedskab

● Hvad går jeres arbejde ud på?

Marie: "I operationsrummet er vi ét stort hold. Det er alles ansvar at få opgaven løst. Det mærker jeg meget tydeligt, fordi jeg er første led i kæden. Det er identification operators opgave at opdage det, som fighter controlleren og resten af våbensiden skal reagere på. Så snart jeg giver informationen videre, kan jeg mærke, at det begynder at rumle ovre på våbensiden i operationsrummet."

Andreas: "Ja, samarbejdet mellem identification operatoren og fighter controlleren har afgørende betydning for både flysikkerheden og dermed også Danmarks sikkerhed. Vi bruger hinanden enormt meget. Den gode relation er alfa og omega."

● Kan I give et eksempel på et vigtigt samarbejde?

Andreas: "Vi har en rigtig god radardækning i Danmark, men det kan være sværere at identificere for eksempel lavtflyvende fly. Her er det identification operators fornemste opgave at hjælpe mig: Spotte flytrafikken og de udfordringer,

Marie og Andreas sidder i hver sin side af rummet, men har ikke desto mindre et godt og vigtigt makkerskab.

lave flyvninger giver. Ved at have den viden kan jeg fokusere på de militære operationer, der foregår samtidig. Det er blot en af vores mange samarbejdsopgaver, hvor det bliver tydeligt, at vi er afhængige af hinanden."

● Hvad sker der i operationsrummet, når Danmarks suverænitet skal håndhæves?

Andreas: "Varslingssiden, hvor identification operatoren sidder, er det første led. De opdager en aktivitet, der skal reageres på. Hvad vi præcis gør er klassificeret information, men det er klart, at det sætter gang i våbensiden og en række beredskaber. Identification operatoren indhenter information fra vores samarbejdspartnere, herunder NATO, for at bestemme truslen. Herefter går fighter controllerens arbejde i gang, og der lægges en slagplan. Nu vurderes det, om afvisningsberedskabet skal iværksættes, og kampflyene skal i luften."

Marie: "I det øjeblik, der opdages en eventuel trussel, er stemningen intens i operationsrummet – ingen tvivl om det."

● Hvorfor er det vigtigt, at I har et godt samarbejde?

Andreas: "Når man arbejder sammen med en identification operator, du ikke har hilst på før, skal der mærkes meget mere efter. Når man kender hinanden, spiller det hele bare og går op i en højere enhed. Ja, vi bliver nærmest en symbiose. Marie er min forlængede arm, og jeg er hendes."

Marie: "Jeg er helt enig, og alle er opmærksomme på opgavefordelingen i opgaveløsningen. Vi har respekt for hinandens opgaver – det er der ingen tvivl om. Vi er specialiseret inden for vores område. Fighter controlleren har ikke nok viden om min opgave og skal derfor kunne stole på det, jeg siger, da han eller hun ikke selv kan udføre den."

● Tænker I over vigtigheden af jeres samarbejde?

Marie: "Når der foregår træningsflyvninger, er det identification operators ansvar at skabe det opdaterede luftbillede til våbensiden. Vi sætter mærkater på flyvene, alt efter om de for eksempel er venner, fjender eller ukendte fly. Vi sikrer, at alle hele tiden er helt opdaterede på alle aktører i luften. Det sker jo også i reelle missioner og er afgørende for alle andres arbejde."

Andreas: "Det gør man måske ikke i det daglige. Men jeg er godt klar over, at jeg ikke ville kunne udføre min funktion uden identification operatoren."

● Hvornår går jeres samarbejde op i en højere enhed?

Andreas: "Makkerskabet spiller max, når det hele pingponger. Når alle er med på opgaven, og det hele kører glat. Ja, faktisk er det gode makkerskab vel kendetegnet ved, at man løfter hinanden. Marie ved, hvornår jeg er presset, og jeg ved, hvornår hun er presset. I operationsrummet er Marie min tætteste allierede. Vi skal kunne stole på hinanden. Hvis Marie fortæller mig, at der er noget her, jeg skal være obs på, så tvivler jeg ikke i et sekund – så skal jeg bare handle på det."

Marie: "Et godt samarbejde er, at man kan stole på hinanden. At man er på samme frekvens og er på bølgelængde. Og så skal man også kunne have det sjovt sammen. Det er rigtig vigtigt. Når jeg er på vagt, er det allervigtigst for mig, at vi har det godt sammen. Det er sindssygt vigtigt for opgaveløsningen på trods af forskellig rang og funktioner, at vi føler, vi er sammen om opgaven." 🛠️

Makkerparret

Marie er identification operator og sidder i den del af operationsrummet, hvor overvågningen af luftrummet udføres, mens **Andreas** er fighter controller og sidder, hvor luftrummet kontrolleres. Populært sagt skal Andreas reagere på det, Marie opdager.

Operationsrummet i Air Control Wing håndterer overvågning og kontrol af det danske luftrum på baggrund af input fra radarer placeret rundt omkring i Danmark. Der bevæger sig ikke noget i Danmarks luftrum, uden at medarbejderne i operationsrummet hos Air Control Wing følger med. Hvis medarbejderne konstaterer, at en formodet krænkelse af dansk suverænitet er i gang, aktiverer de afvisningsberedskabet, og Flyvevåbnet sender kampfly på vingerne.

”Det er naturligt, at de nordiske lande i NATO-sammenhæng arbejder sammen og tager ansvar for den nordiske region”

De første skridt til et stort fællesnordisk samarbejde er allerede taget. Når Sverige med meget stor sandsynlighed bliver NATO-alliancepartner i den nærmeste fremtid, vil **NORDEFCO** for alvor blive vigtig. Det fortæller Danmarks forsvarsattaché for Norge, Sverige og Finland, oberst Carsten Hasenfuss, og forbindelsesofficer ved forsvarskommandoen i Stockholm kommandørkaptajn Ken Nielsen.

TEKST: MARTIN FINNEDAL · FOTO: HENRIK LUNDQVIST RÅDMARK

HONNØR: Hvordan kan vi rent praktisk gøre brug af NORDEFCO til at styrke Norden i NATO?

Carsten Hasenfuss: Mit take er, at NORDEFCO i meget højere grad, end tilfældet er i dag, skal være rammen om at skabe forsyningssikkerhed. At vi er bedre til at opbygge forsvarsindustri på tværs af grænser i det nordiske, så vi bliver stærke på den militære forsyningssikkerhed. Men det handler også om at kunne være meget mere konkrete på for eksempel at overvåge det arktiske område samt at dele oplysninger vedrørende hybride trusler eller cybertrusler. I det hele taget vil der i NORDEFCO være rammer, der åbner for, at vi kan tale meget mere direkte sammen.

Ken Nielsen: NORDEFCO var jo tidligere ikke særlig operativt. Det var et forum, hvor man mødtes og prøvede at koordinere fællesnordiske projekter – med større eller mindre succes. Nu får NORDEFCO en meget større betydning, og det er nu en paraply for mange forskellige aktiviteter, herunder også den militære strategiske planlægning, den militære operative planlægning og den militære taktiske planlægning. Der er virkelig kommet gang i det på alle niveauer, og man taler sammen både på politisk niveau og på strategisk niveau. Forsvarets øverste ledelse i alle de nordiske lande taler tæt sammen, man taler sammen de operative stabe imellem, og man taler sammen på taktisk niveau indenfor de forskellige domæner – det vil sige, værnskommandoerne taler med sine modparter i de nordiske lande. Det samme gør Hjemmeværnet. Vores landsdelsregioner i øst og vest taler sammen med vores svenske modparter. Samarbejdet siver ned hele vejen igennem. Det bidrager til at lave en fælles forsvarsplanlægning, som kan indgå i NATOs regionale planlægning.

HONNØR: Hvad kan det danske forsvar overordnet få ud af samarbejdet i NORDEFCO?

Ken Nielsen: Jeg tror, man får et mere klart syn på, hvad de danske militære opgaver består af, i forhold til de svenske, norske og finske militære opgaver. Det vil man synkronisere, og således vil man kunne støtte hinanden på en bedre måde end tidligere. Det betyder, at det danske forsvar får en mere klar opgave i relation til nærområdet i forhold til før optagelsen af Finland og Sverige i NATO.

Carsten Hasenfuss: Vi vil se et intensiveret samarbejde de nordiske lande imellem på al den industri, der skaber forsyningssikkerhed på det civile beredskab og det militære beredskab.

Ken Nielsen: Ja, svenskerne og finnerne er godt kørende med hensyn til materiel og er jo selvforsynende med blandt andet ammunition. Nu tror jeg, man fra dansk side søger mere robusthed, og der tror jeg godt, man vil kunne se et fremtidigt nordisk samarbejde. Et oplagt område, og det står for egen regning, kunne være ammunition.

HONNØR: Hvordan er mulighederne for samarbejde i NORDEFCO blevet anderledes, siden den russiske invasion af Ukraine?

Ken Nielsen: På grund af den russiske ageren, senest med invasionen af Ukraine, har man fra dansk side ændret fokus fra at udføre operationer langt væk fra Danmark til, at det danske forsvar nu i langt større grad har et nordisk regionalt fokus. Danmark rækker ud til de andre nordiske lande for at styrke samarbejdet. Qua at russerne er gået ind i Ukraine, og Finland og Sverige bliver medlemmer af NATO, åbner det for andre muligheder – specielt i relation til det forsvarsplanlægningsmæssige. Også på grund af invasionen i Ukraine har der ligeledes fra svensk politisk side været en ændring i holdningen til samarbejde. Svenskerne har jo tidligere været meget fokuseret på deres neutralitet. Fra svensk politisk side åbner man nu for, på en hidtil uset måde, at dele informationer med de andre nordiske lande. Det er naturligt, at de nordiske lande i NATO-sammenhæng arbejder sammen og tager ansvar for den nordiske region.

Carsten Hasenfuss: Man kunne tro, at det nordiske engagement i NORDEFCO ville blive påvirket negativt af, at Finland og Sverige kommer med i NATO, men det er ikke det, jeg hører, og det er heller ikke den ambition, der bliver italesat. Tværtimod. At vi kommer til at være i den samme alliance åbner for en helt anden type af forsvarsplanlægning de nordiske lande imellem. NORDEFCO indeholder allerede nu dimensioner for samarbejde, for eksempel hvad angår fælles indkøb. Det, jeg hører, er, at et svensk NATO-medlemskab vil kunne accelerere de aktiviteter, der kan gennemføres i NORDEFCO, altså i den nordiske region.

✗ Hvis Norden var ét land

Befolkningsantal: 27.675.353
(Verdens 54. mest folkerige land)

Areal: 3.500.000 m²
(Verdens 7. største land)

Kystlinje: 105.397 km
(Verdens næstlængste kystlinje)

BNP: \$1.585.000.000.000
(Verdens 10. største økonomi)

Forsvarsbudget: \$23.000.000.000
(Verdens 13. største)

HONNØR: Hvilke konkrete fællesnordiske udfordringer står efter jeres opfattelse øverst på listen?

Carsten Hasenfuss: Jeg tror, at noget af det første, man vil rulle ud som et stort nordisk projekt, er at få et overblik over, hvordan vi overvåger Østersøen og Arktis og de indre farvande omkring de nordiske lande for at kunne imødegå trusler mod den kritiske infrastruktur: Hvordan vi kan dele overvågning og efterretninger. At skabe robusthed i de nordiske beredskaber med særlig opmærksomhed på beskyttelse af kritisk infrastruktur vil man meget hurtigt iværksætte samarbejde om. Der vil være nogle andre områder, som også er vigtige, men de kommer til at afvente en endelig optagelse af Sverige i NATO, før man vil kunne gå ud med dem.

HONNØR: Hvad kan vi overordnet lære af de andre nordiske lande?

Carsten Hasenfuss: På grund af Finlands og Sveriges alliancefrihed har de opbygget et forsvar, der er lidt anderledes end det danske. Hvor vi i høj grad har opbygget et forsvar, der læner sig op af Artikel 5, altså at vi kan regne med, at vi får hjælp, hvis der sker noget med Danmark, og at vi også skal kunne hjælpe andre, så har det ikke været en præmis for Finland og Sverige. De har opbygget forsvar, det gælder alle værn, der er rigtig stærke på Artikel 3, altså landenes evne til at forsvare sig selv. Begge lande har en stor kapacitet til at kunne mobilisere, er stærke på forsynings-sikkerhed og har meget kapable forsvarsindustrier. Det er i hvert fald ét område, hvor vi kan lære noget af Sverige og Finland.

Ken Nielsen: Især finnerne er stærke på logistik. De er selvforsynende med mange ting. Noget andet, vi kan lære, især af finnerne, er, at forsvarspolitik ikke stopper ved den

militære dimension. Det er hele samfundet, der er tænkt ind. Både civile institutioner og private firmaer. De bliver indarbejdet i forsvarsplanlægningen og får kontrakter med forsvaret med henblik på at kunne støtte i forbindelse med krise og krig.

HONNØR: Giver NORDEFCO mulighed for, at de nordiske lande taler med fælles stemme i NATO? Og i givet fald er det vigtigt?

Carsten Hasenfuss: Først og fremmest er der ingen tvivl om, at NATOs nordfront bliver en kæmpe kapacitet i NATO, for Finland og Sverige kommer ind med store og moderne forsvar og forsvarsindustri. Det sagt, så er det også italesat, at man ikke ønsker, at der skal være en nordisk blok i NATO, men at Finlands og Sveriges medlemskab skal styrke NATO som et hele. Der vil være behov for, at SACEUR (Supreme Allied Commander Europe) gør sig nogle tanker om, hvordan man så skal gøre det, så Norden ikke bliver et isoleret område, men bliver en del af en samlet NATO-forsvarsplanlægning. Pointen er, at det ikke er ønsket, at Norden skal være en blok i NATO, men skal være en del af NATO.

Ken Nielsen: Jeg tror, man skal passe på med at tale om en fælles stemme. Det er selvfølgelig rigtigt, at de nordiske lande så vidt muligt afstemmer deres holdninger indbyrdes, inden man går til NATO-møder, så man ved, hvor man står, og taler i samme retning, men det er ikke én stemme. De nordiske lande taler individuelt. At vi ender med at sige nogenlunde det samme i NATO vil være resultat af samme målsætning og værdigrundlag, og at vi koordinerer sammen.

HONNØR: Danmark er partner i NATO, EU og NORDEFCO. Risikerer vi, at der er for mange organer i spil?

Carsten Hasenfuss: Min opfattelse er, at det, der bliver søgt hen imod, er alle de steder, hvor de organer kan komplementere hinanden og ikke står i kontrast til hinanden. For eksempel handler EU's forsvarsdimension om at skabe et stærkt samarbejde de europæiske NATO-lande imellem, men den helt overordnede ramme for forsvar, det er NATO. NORDEFCO åbner så for nogle særlige muligheder for de nordiske lande. Jeg opfatter ikke, at der bliver italesat, at det er en udfordring, at der er for mange fora. Men det er selvfølgelig vigtigt at finde ud af, hvor der er overlap, og hvor de kan komplementere hinanden.

HONNØR: Vil vi allerede i den nærmeste fremtid se nye og andre samarbejder de nordiske lande imellem? For eksempel hvad angår øvelser?

Ken Nielsen: Der er allerede intensiverede samarbejder om det operative. Man kigger også lidt mere på det øvelsesmæssige. Det er i sin spæde begyndelse, men der er

ingen tvivl om, at man er i gang. Blandt andet i forbindelse med NATO-øvelsen Steadfast Defender i 2024 laver man et forstadie, hvor man skal øve i nordisk kontekst, inden selve Steadfast Defender går i gang.

HONNØR: Finland har allerede været vært for en NATO-øvelse (Northern Forest 23) og oplevet mindre papirarbejde i forhold til transport af folk og materiel i forhold til tidligere. Vil noget tilsvarende i fremtiden gælde for Danmark?

Ken Nielsen: Man er helt klar over, at værtsnationsstøtte i forbindelse med modtagelse og eventuel videretransport af forstærkningsstyrker og logistik er en af de helt store opgaver. Der er grænser, der skal krydses. Det er man meget opmærksom på. Vi har haft det relativt nemt i Danmark, og også i Norge, i kraft af vores NATO-medlemskab. Svenskerne og finnerne skal lige ind i den problematik. De har ikke på samme vis oplevet det aftalekompleks, som man har i NATO: At man i større grad kan krydse grænser uden for meget bureaukrati, selv om det stadig giver nogle udfordringer. Der er nogle NATO-krav, man skal leve op til i den forbindelse. Der ligger et stort arbejde for Finland og Sverige her.

HONNØR: Vil vi i fremtiden se på at bygge fællesnordiske enheder med bidrag fra to eller flere lande? For eksempel hurtige reaktionsstyrker?

Carsten Hasenfuss: Før man går i gang med sådan nogle tanker, så vil man afvente, at Sverige er fuldt optaget i NATO. Herefter skal NATO udgive styrkemål til de fire nordiske lande, og hvis der i det ligger, at der kan opstilles fællesnordiske enheder, så bliver det i den kontekst. Det kan også være, at man vil se rotationsenheder, hvor man har fælles typer af enheder, for eksempel i de baltiske lande, som afløser hinanden. Jeg ser ikke for mig, at man opbygger deciderede fællesenheder. Det er ikke noget, jeg har hørt om.

Ken Nielsen: Umiddelbart taler man ikke om at opbygge fællesnordiske enheder. Det er sådan, at de nordiske lande stiller enheder ind i NATOs styrkestruktur og NATOs nye styrkemodel, og det er så styrker, der i givet fald vil overgå til NATO-kommando. Derudover har man selvfølgelig styrker under national kommando til at løse nationale opgaver. De hurtige reaktionsstyrker vil være nogle, som NATO har. Det vil være dem, som vil blive brugt først i en NATO-kontekst. Problemet er, for eksempel for hærenheder, at det er svært at arbejde sammen, når man kommer under brigade- og bataljonsniveau. På bataljonsniveau kan man måske godt forestille sig samarbejdet mellem to bataljoner, for eksempel et svensk-dansk, dansk-norsk, svensk-finsk samarbejde, men mindre enheder end det vil have vanskeligt ved at arbejde sammen, medmindre man er

virkelig velintegreret. Det er lidt lettere med det maritime og det luftmilitære, idet det er mere *plug and play*.

HONNØR: Hvordan vil I helt overordnet, med så få ord som muligt, beskrive det fremtidige nordiske militære samarbejde?

Carsten Hasenfuss: Et samlet Norden i NATO vil styrke mulighederne for at kunne arbejde mere konkret og koordineret og sammenhængende på det nordiske område i regi af NORDEFCO. Det er det, jeg hører fra både Norge og Finland og Sverige.

Ken Nielsen: NORDEFCOs militære dimension skal synkroniseres ind i NATO. NATO er hjørnестenen i dansk og nordisk forsvarsplanlægning. Det er der ingen af de nordiske lande, der vil gå på kompromis med. 🇩🇰

NORDEFCO

I 2022 – i forlængelse af Ruslands invasion af Ukraine 24. februar 2022 – rykkede Danmark, Norge og Sverige tættere sammen. Blandt andet blev det, i erkendelse af truslen mod hele Østersøregionen, besluttet, at de tre lande kan bruge hinandens luftrum og militære infrastruktur. I samme forbindelse blev det besluttet at oprette en stilling som forsvarsattaché i Stockholm og udsende forbindelsesofficerer til Sveriges forsvarskommando og Norges forsvarskommando. Med Finland i NATO og forventet svensk medlemskab er samarbejdet styrket yderligere og forventes stærkt intensiveret de kommende år.

NORDEFCO (Nordic Defence Cooperation)

NORDEFCO blev oprettet i 2009, hvor det samlede og erstattede en række tidligere samarbejdsfora (NORDAC, NORDCAPS og NORDSUP).

Formandsskabet for NORDEFCO roterer mellem de fire nordiske lande: Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island deltager, men varetager ikke formandsskabet.

Danmark har formandsskabet i 2024.

ARCTIC CHALLENGE EXERCISE

Overvågningfly

AWACS er både en flyvende radar og kommando- og kontrolstation, der sporer og advarer om fjendtlige fly.

Eskorte

Skal undertrykke fjendens evne til at sende fly i luften. Det kan for eksempel være ved at angribe startbaner, fly, imens de står på jorden, brændstoftanke, radarer eller kontrolfaciliteter.

 Mission Commander

Strike package

Skal føre våben frem til angreb på det strategiske mål. Flyene, der bærer de tunge våben, er mindre manøvredegtige og eskorteres af kampfly konfigureret til luftkamp.

SEAD (Suppression of Enemy Air Defence)

Skal undertrykke fjendens jordbaserede luftforsvarssystemer enten ved at bombe dem eller ved hjælp af elektronisk jamming.

Air to Air Refueling Tankers

Lufttankere øger rækkevidden for alle kampflyene og er en forudsætning for angreb over store afstande.

Rendezvous

Flyene kommer fra disse baser og samles i en stor angrebsformation i Nordsverige.

Afstanden er op til 100 kilometer

SWEEP

Første bølge af fly skal nedkæmpe fjendens kampfly i luften eller andre opdykkende mål.

Fjendtlige fly

Fjendtlige landingsbaner

Fjendtligt hovedkvarter

Fjendtlige misilbatterier

Arctic Challenge Exercise (ACE23)

er en militær øvelse, som gennemføres hvert andet år i den arktiske region. I scenarierne skal en fællesnordisk kampflystyrke angribe fjendtlige luftforsvarssystemer og fly – på tværs af de nordiske landes grænser (Norge, Sverige og Finland). Under øvelsen træner enhederne komplekse luftoperationer (**COMAO**) med støtte fra søværn og hær. Under øvelsen trænedes landene scenarier med op til 60 allierede fly mod 40 fjendtlige.

Alle vil være ligesom Finland

Mens Sverige, Danmark og Norge i større eller mindre grad har skåret ned på nationalforsvaret, lever det i bedste velgående i Finland, hvor både styrken og viljen til at forsvare sig selv er intakt. Her et halvt år efter optagelsen i NATO er vores nye partnerland duks i alliancen.

TEKST OG FOTO: MARTIN FINNEDAL

30. november 1939 rullede en voldsomt overlegen sovjetisk styrke ind i Finland og indledte, hvad der nu kendes som Vinterkrigen. Sovjetunionen vurderes til at have haft op mod 5.000 kampvogne. Finnerne havde 32. Til gengæld havde de det, der nu er kendt som *sisu*: Forsvarsvilje. De finske soldater – mange uden uniformer eller udrustning i det hele taget – stoppede fjendens kampvogne med træstammer, koben og molotovcocktails. Sidstnævnte blev i al hast produceret på de finske spritfabrikker, der lige som resten af samfundet meget hurtigt omstillede sig til undtagelsestilstand. Terrænet, sneen og kulden, der i januar 1940 blev målt til minus 45 grader, var til finernes fordel. På de godt 14 uger, Vinterkrigen varede, mistede Sovjetunionen mindst 125.000 soldater: Fem gange så mange som finnerne.

Vinterkrigen er både en kilde til national stolthed og et kollektivt traume for finnerne. Da Rusland 24. februar 2022 invaderede Ukraine, rejste der sig i den finske befolkning en pludselig og massiv opbakning – for ikke at sige et folkekrav – til at blive medlem af NATO. Det fortæller oberst Pasi Hirvonen, der er øverste projektleder for implementering af det finske forsvar i NATO. Opgaven har blandt andet været at kortlægge, hvor mange finske officerer og underofficerer, der skal bruges i NATOs strukturer og stabe. Processen under hans ledelse begyndte i august 2022, og 4. april 2023 blev Finland det 31. medlem af alliancen.

”Det er gået med lynets hast. Omvendt har det heller ikke været et stort skridt, i og med at vi længe har været så tæt på NATO, som man kan være uden at være fuldgyldigt medlem. Set fra NATOs side er vi et eksemplarisk alliancemedlem. Hele vores samfund er modstandsdygtigt. Vi har et godt og effektivt forsvar. Vi bruger to procent af vores BNP. Vi er allerede der, hvor alle alliancemedlemmer bør se ud i forhold til både at forsvare os mod Rusland

og international terrorisme. Vi passer rigtig godt ind i alliancen, som den ser ud nu, hvor vi ser en tilbagevenden til formålet under den kolde krig, nemlig kollektivt forsvar af Europa,” siger Pasi Hirvonen.

Generaler roser Finlands hær

Da en international øvelse, Northern Forest 23, i slutningen af maj i år bliver afviklet i det gigantiske skarpskydningsterræn i Rovajärvi i nærheden af Rovaniemi, står højtstående udenlandske officerer da også nærmest på nakken af hinanden for at rose Finland.

Den svenske hærchef, generalmajor Karl L.E. Engelbrektson, konstaterer således, at den finske hær er i en anden og bedre tilstand end hans egen.

”Det, vi lærer af Finland, er vigtigheden af at operere i store tal. Vi skal genlære det, vi gjorde, før vi sadlede om til internationale operationer. Vi skal tilbage til at arbejde i divisioner, brigader og med det grundlæggende soldaterhåndværk. Vi lærer meget af Finlands tydelige kommandostruktur,” fortæller den svenske hærchef med en vis ydmyghed, da Honnør besøger øvelsen 30. maj i år.

I alt op mod 8.000 soldater deltager i øvelsen – heriblandt cirka 1.100 fra Sverige, Storbritannien, Norge og ikke mindst soldater fra U.S. Army's 10th Mountain Division. Øverstkommanderende generalmajor Gregory Anderson fortæller, at dannelsen af hans division og dens særlige færdigheder er direkte inspireret af Finlands indsats i Vinterkrigen og de finske styrkers evner til at kæmpe i sne og ekstrem kulde.

Udholdenhed og modstandskraft

Generalmajor Gregory Anderson tilslutter sig sin svenske kollegas udsagn om vigtigheden af at genlære færdigheder, der på en måde er gået i glemmebogen.

”Også vi (amerikanerne, *red.*), tror jeg, er i gang med

X

Den svenske hærchef generalmajor Karl L.E. Engelbrektson, den finske hærchef generalmajor Pasi Välimäki og øverstbefalende for U.S. Army's 10th Mountain Division generalmajor Gregory Anderson fotograferet under NATO-øvelsen Northern Forest 23. I alt omkring 8.000 soldater deltog i det finske øvelsesterræn i Rovajärvi.

enorme udvikling i andre domæner, er det kampen på landjorden, der former de store beslutninger,” siger han.

Finlands spidskompetence er netop hæren, som tæller seks-otte brigader (afhængigt af, hvor mange værnepligtige under uddannelse man regner med), cirka 200 kampvogne (Leopard 2A4/2A6), omkring 700 artilleripjecer og cirka samme antal mortérer. Det finske forsvar er, baseret på erfaringerne fra Vinterkrigen, skræddersyet til at imødegå samme scenarie: Russisk invasion. Og så er vi tilbage ved begrebet sisu.

I den finske forsvarskommando breder et lille, stolt smil sig på oberst Pasi Hirvonens ansigt, da Honnørs udsendte beder ham om at definere sisu.

”Sisu betyder udholdenhed eller modstandskraft. Du gør det nødvendige, ligegyldigt hvad der kræves.”

Efter en kort tænkepause bliver obersten anderledes alvorlig.

”Det er det, ukrainerne også viser. De er villige til at gøre hvad som helst for at forsvare deres land.”

Tre krige på fem år

Den russiske invasion af Ukraine har spillet en gigantisk rolle for finsk forsvarspolitik. Før invasionen lå tallet for befolkningens tilslutning til NATO-medlemskab i årevis stabilt mellem 20 og 30 procent. Det ændrede sig, da Rusland i november 2021 krævede, at hverken Finland eller Sverige skulle være medlemmer af NATO, og i endnu højere grad, da russerne invaderede Ukraine – vel at mærke på en måde, der minder en hel del om Sovjetunionens angreb på Finland i 1939.

I februar 2022 var 68 procent af Finlands befolkning pludselig for medlemskab af NATO, og på baggrund af folkestemningen og et næsten enstemmigt ja til NATO i det finske parlament forberedte regeringen ansøgning om medlemskab. Sverige, som ellers traditionelt har ageret storebror i forhold til den nordiske

✗ Oberst Pasi Hirvonen.

nabo mod øst, fulgte trop. 17. maj 2022 søgte både Finland og Sverige officielt om medlemskab af NATO.

Når invasionen af Ukraine har haft så stor betydning for finnerne, hænger det selvfølgelig sammen med landets 1.340 kilometer lange

grænse op til Rusland. Kan russerne invadere ét naboland, kan de også invadere et andet, synes logikken at være. Historien blåstempler den tanke. I Store Nordiske Krig (1700-1721) var svenskkontrollerede Finland stødpude mellem Sverige og Rusland. Resultatet var voldsom hungersnød i det krigshærgede land, hvis situation ikke udviklede sig til det bedre under to efterfølgende russiske besættelser og senere russisk annektering. Finnerne udnyttede det interne russiske kaos i forbindelse med Oktoberrevolutionen i 1917 til at rive sig fri og erklærede 6. december 1917 sin selvstændighed. En status, der blev anerkendt af Rusland 4. januar 1918. Inden freden kunne sænke sig over vores nordiske venner, skulle finnerne igennem en blodig borgerkrig (27. januar-15. maj 1918) mellem socialdemokrater (de røde) støttet af Rusland og på den anden side de hvide; landmænd, middelklassen og overklassen støttet af det tyske kejserrige. De hvide sejrede.

Freden varede dog kun til, at Rusland, der i 1922 var blevet til Sovjetunionen, i 1939 indledte Vinterkrigen. Planen var, at

finnerne skulle besejres på tre uger – inden Stalins 60-årsfødselsdag den 21. december 1939. Den sovjetiske leder havde en forventning om, at Tyskland med tiden ville bryde den netop indgåede ikke-angrebspagt: Ribbentrop-Molotov-pagten, og igen skulle Finland bruges som stødpude. Men finnerne holdt ud takket være blandt andet deres guerillataktik og leverancer af udrustning og ammunition fra Norge og Sverige.

I marts blev begge parter tvunget til forhandlingsbordet. Rusland, fordi England og Frankrig planlagde at støtte finnerne med tropper, og Finland, fordi Sverige og Norge truede med at fjerne deres støtte, hvis finnerne afviste en fredsaftale. 13. marts 1940 indgik de to parter en aftale, der betød, at Sovjetunionen annekterede ni procent af Finlands territorier. Da Tyskland i juni året efter brød med Ribbentrop-Molotov-aftalen og invaderede Sovjetunionen, allierede finnerne sig med tyskerne i håbet om at få deres land tilbage. I september 1944 blev det så tyskernes tur til at stifte bekendtskab med sisu, da finnerne måtte sluge endnu en ubehagelig fredsaftale med Sovjetunionen, der blandt andet forpligtede Finland til at deltage i en tredje krig på fem år og smide cirka 200.000 tyske soldater ud af landet. I april 1945 var dette kapitel i Finlands blodige historie, kendt som Laplandskrigen, afsluttet. Finland har med andre ord en lang tradition for at forsvare sig (mod Rusland) med alle tænkelige midler.

Traumatisk identitet

Vinterkrigen er et nationalt traume, som den tyske besættelse er for Danmark. Men den er mere end det. Vinterkrigen er grundsten for selve den finske nationalidentitet, som kan beskrives med ét ord: Sisu.

HEGN MOD RUSLAND

200 kilometer af den 1.340 kilometer lange grænse mellem Finland og Rusland er ved at blive forstærket. I foråret og forsommeren blev der for eksempel sat et tre kilometer langt stålhegn op ved den lille by Imatra. Hegnet er tre meter højt og er på toppen forsynet med NATO-pigtråd.

200 kilometer ud af 1.340 lyder måske ikke af så meget, men resten af grænseområdet er svært tilgængeligt vildnis.

Det er dermed reelt kun de 200 kilometer, der er tilgængelige, så her er opgaven at gøre det marginalt sværere for russerne at krydse grænsen.

Det forventes, at arbejdet i alt varer tre-fire år.

Foto: Markku Ulander/Lehtikuva/Ritzau Scanpix

Hvert år siden 1970 er befolkningen blevet stillet det samme spørgsmål: Hvis Finland bliver angrebet, bør finnerne forsvare sig med våbenmagt i alle tænkelige situationer – også selv om udfaldet er usikkert?

Typisk svarer mellem 70 og 80 procent ja. De seneste registrerede målinger fra foråret 2022 og efteråret 2022 er historisk høje: Godt over 80 procent.

Interessant nok fik den kolde krigs ophør ikke den finske forsvarsvilje til at falde. Den er nærmest svejset fast til den finske nationalidentitet, og i modsætning til resten af Norden har Finland på intet tidspunkt skåret i forsvarsbudgettet. Finland har i modsætning til nærmest resten af NATO aldrig skiftet fokus fra nationalforsvar til ekspeditionsforsvar. Rusland er FJENDEN.

”Det er indbygget i staten Finland. Vi har på intet tidspunkt betragtet et angreb fra Rusland som umuligt. Nu tror jeg, folk forstår vores indstilling meget bedre. I 2005-2007 arbejdede jeg i et NATO-hovedkvarter i Stavanger. Min overordnede – en britisk *group captain* – og jeg havde meget lange diskussioner om, hvorvidt Rusland nogensinde igen ville være en trussel. Han var totalt uenig med mig og omtalte os finner som dinosaurer. Jeg sagde til ham: ”Vent og se. Rusland er Rusland,” siger Pasi Hirvonen med et stålsat blik.

Militariseret samfund

Af samme grund er Finland i dag et væsentligt mere militariseret samfund end de øvrige nordiske lande. Skal man være lidt kæk, kan man omtale Finland som Nordens svar på Israel. Der er og har traditionelt altid været gigantisk opbakning til værnepligten, som er grundstenen i Finlands hær. Når landet, der har cirka samme befolkningsantal som Danmark, ja faktisk

omkring 300.000 færre, i yderste konsekvens kan stille 900.000 soldater, hænger det sammen med, at ud af visse årgange har op mod 90 procent af de finske unge mænd været igennem værnepligt.

Men værnepligt gør det ikke alene. Også industrien er en vigtig aktør. Finland er selvforsynende med ammunition, om end erfaringer fra det massive forbrug af artillerigranater i Ukraine granskes nøje med henblik på formentlig at skrue op for produktionen.

”Krigen i Ukraine har gjort noget ved vores beregninger. Vi er nødt til at have en mere agil og mere fleksibel våbenindustri for at kunne reagere hurtigt,” siger Pasi Hirvonen.

Han understreger dog, at den russiske invasion af Ukraine ikke er første gang, det finske samfund skærpede interessen for at styrke forsvaret. Allerede i 2014, da Rusland annekterede Krim, begyndte politikerne og det finske forsvar at røre på sig.

”Virksomheder er gennem lovgivning forpligtet til at være en del af Finlands forsvar. Det gælder især inden for økonomi og industri. Siden 2014 er der blevet udført et stort arbejde for at skabe partnerskaber med nøglevirksomheder i den private sektor,” fortæller Pasi Hirvonen.

Civile virksomheder er med på helt lavpraktisk niveau. Således er entreprenørvirksomheder aktivt med på øvelser, når der for eksempel udlægges miner på asfalteveje til og fra Rusland. Også den helt almindelige civilbefolkning har pligter, skulle Finland blive angrebet.

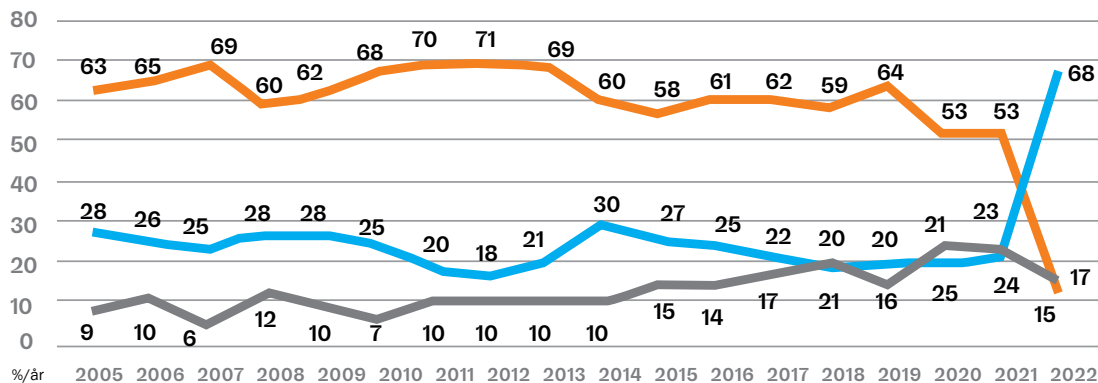
”Vi forventer, at hver eneste borger er forberedt på at kunne klare sig selv i op til 72 timer. Krigen i Ukraine har da også været en reminder for almindelige borgere om at holde sig klar, og den har helt sikkert skærpet forståelsen af, hvad der forventes af en i tilfælde af *worst-case scenario*,” fortæller Pasi Hirvonen.

Den finske befolknings forhold til NATO

Spørgsmål: Synes du, Finland bør søge optagelse i NATO?

Ja Nej Ved ikke

Kilde: Det finske forsvarsministerium

Ved opførelse af boligbyggerier over 3.000 kvadratmeter er bygherre forpligtet til at tænke beskyttelsesrum ind i planlægningen. I senfirserne betød det opførelsen af beskyttelsesrum med plads til 536.000 borgere i Helsinki alene. I de større byer er der i dag kapacitet til mindst 3.600.000 indbyggere.

Stadig på babybakken

Når Finland nu angiveligt har så eksemplarisk et forsvar, kan man spørge sig selv, hvorfor landet har brug for NATO.

Svaret er, at medlemskabet i virkeligheden er en endelig cementering af det NATO-samarbejde, der begyndte i 1994, da Finland sluttede sig til Partnership for Peace-programmet. Samtidig har Finland og Sverige siden 2015 haft et formelt forsvarssamarbejde. Et samarbejde, der blev yderligere styrket i 2018. Den forholdsvis lave folkelige opbakning til NATO før 24. april 2022 skal ifølge Pasi Hirvonen da heller ikke ses som decideret modvilje mod NATO, men alene som et udtryk for, at et fuldt medlemskab ikke har været nødvendigt. Før nu.

”Medlemskabet betyder først og fremmest, at vi nu har fælles *command and control*. Det vil gøre samarbejdet meget lettere,” fastslår Pasi Hirvonen.

I forhold til implementering i NATO hviler Finland ikke på laurbærrene. Der er masser af opgaver. Pasi Hirvonen håber, at der med tiden skabes et større samarbejde i NATO og måske endda en fællesnordisk division af hurtige reaktionsstyrker. En opgave, han kunne forestille sig løst især i tæt samarbejde med Danmark, som han anerkender for erfaring med netop hurtige reaktionsstyrker. En anden fordel, han ser i et kommende nordisk NATO-samarbejde, er i forhold til Østersøen og i det hele taget det maritime domæne, hvor Finland er beskedent udstyret – om end finnerne har bestilt fire fregatter, der forventes taget i brug i 2028. Endelig forudser Pasi Hirvonen et godt samarbejde i luften, hvor finnerne allerede nu har et slagkraftigt flyvevåben (62 F-18-kampfly) og lige som Danmark og Norge har købt F-35-kampfly.

”Når Sverige bliver optaget, har de nordiske lande en betragtelig luftstyrke, der potentielt er fællesintegreret og fælleskoordineret. Den nordiske del af alliancen er nu sikrere og stærkere, og samlet er vi en luftmagt, Rusland er nødt til at tage meget alvorligt,” mener Pasi Hirvonen.

Selv om Finlands integrationsproces er godkendt, og landet nu indgår i NATO som enhver anden alliancepartner, anerkender Pasi Hirvonen, at Finland i forhold til blandt andre Danmark i overført betydning stadig befinder sig på babybakken.

”Når det gælder internationalt samarbejde, har vi stadig meget at lære blandt andet af Danmark. Det vil tage år eller måske endda årtier at opbygge vigtige relationer. Selvfølgelig er der forskel på, om man i så stor en organisation har ét års samarbejdserfaring eller snart 75.” 🇫🇮

FINLANDS FORSVAR

(PR. 1. JANUAR 2023)

HÆREN

Kampvogne: 200 (Leopard 2A4/2A6)

IKK: 212 (CV90/BMP-2)

PMV: Cirka 1.100 (MT-LB/Patria/Sisu Pasi m.fl.)

Morterer: 840 (120 mm)

Artilleripjecer: Cirka 700 (122 mm/155 mm)

Selvkørende artilleri: 107 (155 mm)

MLRS (Multiple Launch Rocket System): 41 (M270)

FLYVEVÅBNET

Kampfly: 62 (F-18). Fra 2026: 64 F-35

Helikoptere: 27 (NH-90/MD 500)

Desuden jordbaseret luftværn og AA-pjecer

SØVÆRNET

Missilfartøjer: 8

Minelæggere: 5

Mineryddere: 13

Kystfartøjer: 70+

Fra 2028 desuden fire fregatter

KILDE: Annual Exchange of Military Information – OSCE

Genindkaldte værnepligtige:

"Vi finner forstår godt truslen mod os"

I Danmark er det utænkeligt, at værnepligtige kører kampvogn. Det er det ikke i Finland, hvor Mikko, Vaiterri, Konsta og Tommi for femte gang i løbet af de seneste seks år har været på øvelse med deres Leopard 2A4.

I løbet af deres 12 måneder som værnepligtige blev disse fire herrer uddannet på Leopard 2A4 og senere også på Leopard 2A6. Fra venstre er det skytten Konsta, Mikko, der er kommandør og delingsfører (fire kampvogne), Tommi, der er lader, samt køreren Vaiterri. De er alle uddannet på kryds og tværs, så de kan bestride alle funktioner i kampvognen.

TEKST OG FOTO: MARTIN FINNEDAL

Terrænet i Lapland er nærmest stereotypisk finsk: Slanke birketræer, smalle grusveje og vandområder, der spænder fra pytter til brutale skumtoppede floder.

Men her i Rovjärvi – et af Europas største øvelsesområder, der strækker sig 1.110 kvadratkilometer langs polar-cirklen – er der større og anderledes udfordringer, end hvad besætningen i en finsk Leopard-kampvogn er vant til.

Det fortæller kommandør og delingsfører Mikko. "Det er et meget kuperet område, så man skal være særligt opmærksom her. Jorden forandrer sig konstant. Det hele ser ens ud på overfladen, men der kan være virkelig blødt nogle steder. Man skal passe på ikke at køre fast," siger han.

Det er 30. maj 2023, og vi synger på sidste vers af øvelsen Northern Forest 23, der foregår cirka 140 kilometer vest for grænsen til Rusland. En halv times bilkørsel væk ligger Rovaniemi, der i 1944 blev fuldstændigt smadret under Laplandskrigen. I dag er byen ikke bare genopbygget, men er blevet tilføjet Santa's Village, som hvert år besøges af tusindvis af turister, der trykker hånd med julemanden.

Idyllen er total. Men mælk og småkager har på ingen måde gjort finnerne blødsødne. Enhver våbenfør mand og i større og større grad også kvinde er en ressource, der bruges til rigets forsvar. Mikko og hans kollegaer køreren Vaiterri, skytten Konsta og laderen Tommi er fire ud af mange vigtige tandhjul i det finske forsvar, der i krigstid kan mobilisere op til 900.000 soldater. Cirka 23.000 af dem er fastansatte, mens resten er reservister.

Når tallet er så stort, er det blandt andet, fordi der er lagt stor vægt på uddannelsen af ikke bare officerer af reserven, men også sergenter af reserven. Faktisk skal du for overhovedet at komme i betragtning til at blive officer af linjen være enten reservesergent eller reserveofficer. En anden faktor er, at man som værnepligtig automatisk indgår i reserven indtil udgangen af det år, man fylder 60. Når man som Finland uddanner cirka 20.000 værnepligtige (18.000 mænd og 2.000 kvindelige frivillige) om året, bliver det til en anelig styrke.

Træner 30.000 reservister årligt

Efter den russiske invasion af Ukraine er træningen af reservister yderligere intensiveret. Hvor det finske forsvar inden februar 2022 trænede cirka 18.000-20.000 reservister om året, bliver nu årligt 30.000 reservister, i høj grad altså også soldater, der automatisk indgår i reserven, fordi de har aftjent deres værnepligt, holdt skarpe.

Denne kampvognsbesætning består udelukkende af tidligere værnepligtige. Hvis man i Finland fortæller, at

man som dansk værnepligtig efter endt aftjening forsvinder fra Forsvarets radar, ryster de på hovedet. Mikko, Vaiterri, Konsta og Tommi har været genindkaldt sammen fem gange inden for de seneste seks år.

"Værnepligten har en kæmpe betydning for den finske hær. Vi kan ikke have så stor en hær kun med professionelle," konstaterer skytten Konsta og fortsætter:

"Med værnepligt får du en masse forskellige mennesker ind. Ingeniører, læger, vvs'ere, lastbilchauffører og så videre. Det skaber en fælles forsvarsvilje, og du lærer en masse: Lederskab, teamwork, kendskab til overlevelse i naturen og så videre. Det er alt sammen vigtigt for nationen," siger Konsta. Delingsføreren Mikko supplerer:

"Mange af os har lært noget, vi kan bruge efter værnepligten. Man får et anderledes livssyn og bliver bedre til at håndtere udfordringer. Det er i hvert fald min erfaring. Værnepligt er med til, at man lærer at leve med og i naturen. Det er en stor del af den finske kultur."

Sammentømret enhed

De fire kampvognsbesætningsmedlemmer er en sammentømret enhed. Der skiftes ikke ud i besætningen fra øvelse til øvelse. Normalt er de en del af et kampvognskompani, som er ligeledes konstant i forhold til bemanning, men til denne øvelse, Northern Forest 23, kæmper de alene som deling bestående af fire kampvogne.

Kampvognsfolkene er enige om, at de er glade for at blive holdt skarpe. De begræder Ruslands invasion af Ukraine, som har gjort stort indtryk på dem, men de synes ikke, invasionen har forandret noget i forhold til deres eget militære liv.

"Jeg tror, de fleste finner udmærket kender historien og forstår truslerne mod os. Det, der sker internationalt, har vækket nogle mennesker, men i militæret – også før Ukraine – har der hele tiden været fokus på militærets vigtighed," siger køreren Vaiterri.

De fire kampvognsfolk aftjente oprindeligt deres værnepligt i Hämeenlinna mellem de store byer Tampere og Helsinki. De bor alle stadig i det sydlige Finland og at deltage i Northern Forest 23 indebærer en dagsrejse – hver vej.

Det er dog ikke noget, der generer skytten Konsta.

"Det er ikke så tit, jeg har mulighed for at se Lapland, så jeg synes, det er en fed tur." ☘

Hævntørst førte til livsfarlig brøler under *dogfight*

De to danske piloter Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmberg fra Marinens Flyvevæsen deltog som frivillige på finsk side i krigen mellem Finland og Sovjetunionen 1939-40. De styrtede begge ned under en luftkamp 13. februar 1940, hvor de kæmpede alene mod otte sovjetiske jagerfly.

"Jeg blev ude af mig selv af raseri. En mand, der nødlander, skyder man ikke på," fortæller Jörn Ulrich i bogen "Døden har vinger", som handler om hans deltagelse i den finske Vinterkrig. Hans raserianfald fik ham til at bryde et af luftkampens vigtigste principper, hvilket var ved at koste ham livet under en vild *dogfight* mod sovjetiske jagerfly 13. februar 1940.

Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmberg var flyverløjtnanter i Marinens Flyvevæsen, hvor de, da anden verdenskrig begyndte, delte en bolig på Marinens flyvestation på Avnø. Begge følte de et stort fællesskab med de andre nordiske lande, og de var fast besluttet på at gå aktivt ind i krigen, hvis et nordisk land blev angrebet. Jörn Ulrich skriver om krigsudbruddet mellem Finland og Sovjetunionen i 1939:

"Den 30. november kom krigserklæringen. Vi sad som sædvanlig omkring radioen i den hyggelige fællestue. Kalmberg og jeg så på hinanden – og trak os tilbage i hans lukaf. Der behøvede vi ikke at sige mange ord. Vi ville af sted. Ubetinget."

Marineministeriet afviste deres ansøgning om orlov, og det var ikke muligt at få lov at deltage i krigen ad den formelle vej. Derfor rejste Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmberg uden tilladelse af sted mod Finland, mens de havde nytårsorlov.

Jagerkampens strategi

De to danskere kom til at gøre tjeneste i en jagereskadrille. Deres fly var en jager af typen Gloster Gladiator. Finland havde modtaget 30 af disse maskiner fra Storbritannien. Gloster Gladiator var uden tvivl et af de bedste biplan-jagerfly, som fandtes,

men biplanets udviklingspotentiale var ved at være udtømt, og flere og flere lande indførte monoplaner – en hurtigere og mere moderne flytype. De to danskere havde mere flyveerfaring og en grundigere uddannelse end deres finske kollegaer, som Jörn Ulrich betegner som meget modige, men de havde begrænset indsigt i jagerkampens strategi.

"Den består i en mængde af aldeles faste, matematisk beregnede enkeltheder, som man må lære udenad, og som man ikke kan undvære, medmindre man fuldstændig vil give sig det blinde tilfælde i vold," skriver han i bogen.

Et af de vigtigste principper var så vidt muligt at indlede en luftkamp med højdeoverskud. Denne regel fulgte Jörn Ulrich, da han 2. februar 1940 skød sit første fjendtlige fly ned – et sovjetisk SB-2-bombefly.

Jagerne skulle beskytte vital togtransport

Senere på måneden flyttede Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmberg til Värtsila Flyveplads nær den sydøstlige front, hvor finnerne havde omringet en sovjetisk division. Den øverstkommanderende på frontafsnittet, general Tavela, besluttede, at den sovjetiske division skulle nedkæmpes, inden det lykkedes fjenden at undsætte den. Den 13. februar skulle to regimenter via jernbanen forstærke de finske styrker i området, og denne transport måtte for alt i verden ikke blive udsat for sovjetiske bombeangreb, hvilket Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmbergs eskadrille skulle forhindre. Idet to finske regimenter var ved at stige af toget på jernbanestationen i Pälkäjärvi, slog en ordonnans alarm, fordi 12 sovjetiske bombemaskiner og fem jagerfly var på vej for at angribe de udsatte finske soldater. Da Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmberg havde været på patrulje om formiddagen, sendte eskadrillechefen enhedens syv andre jagerfly på vingerne, men lod de to danskere blive tilbage.

To mod otte

Kort efter kunne Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmberg observere yderligere otte sovjetiske jagere på vej mod Pälkäjärvi for at blande sig i kampen.

"Dem må I gå op at forsinke," beordrede eskadrillechefen.

"To mod otte. Du må ikke være rigtig klog," udbrød Jörn Ulrich, men skyndte sig

hen til sin maskine og lettede snart efter sammen med Carl Knut Kalmberg.

Gloster Gladiatoren, hvis topfart var 410 kilometer i timen, var langsommere end modstanderens Polikarpov I-16-jagere, der var monoplaner, men til gengæld var Jörn Ulrich og Carl Knut Kalmbergs

✕
Søløjtnant af 1. grad Jörn Ulrich (1913-1992).
Foto: Forsvaret

maskiner mere manøvreedygtige og kunne dreje skarpere. I begyndelsen af kampen lykkedes det danskerne at udnytte denne fordel, og Jörn Ulrich skød to sovjetiske jagere ned, mens Carl Knut Kalmberg fik ram på en.

Kalmberg er ramt

Jörn Ulrich fik kun nogle sekunder til at glæde sig over, at der nu kun var fem fjender tilbage.

"Pludselig så jeg Kalmberg flyve lige ved min højre side. Han svingede sin venstre hånd inde i kabinen, og jeg så, at den var skudt næsten fra armen," beretter Jörn Ulrich. Carl Knut Kalmberg ville vise Jörn Ulrich, at han måtte nødlande, for med kun en arm kan man ikke manøvrere ordentligt.

"Jeg håbede, at han ville være i stand til at lande med en hånd. Men pludselig så jeg en af russerne sætte efter ham. Jeg kunne se geværerne spille lige mod Kalmbergs ryg."

Det var i denne situation, at Jörn Ulrich mistede besindelsen og overtrådte et af jagerkampens vigtigste principper.

"Jeg indrømmer, at jeg gjorde noget, man ikke har lov til. Jeg dykkede i halen på Kalmbergs forfølger. Det er imod al jagertaktik, for man giver ikke højde fra

Gloster Gladiator i finsk tjeneste. Det finske flyvevåbens mærke var et blå svastika eller hagekors. Allerede under Den Finske Borgkrig i 1918 var det blevet indført, fordi den finske greve Eric von Rosen havde doneret et fly til de hvide styrker i Finland, som han havde malet med blå hagekors. Efter donationen valgte det finske flyvevåben det blå svastika som sit mærke. Det blå hagekors var greve Eric von Rosens personlige mærke, og han havde set det på runeinskriftioner i Gotland, hvor det var et tegn, der kunne bringe vikingerne held og lykke. Desværre indførte det tyske nazistparti det sorte svastika som sit symbol i 1920, to år efter det finske flyvevåben begyndte at bruge det blå svastika. Symbolet blev afskaffet som mærke for det finske flyvevåben i 1945.

sig, hvis man på nogen måde kan lade være, men hidsigheden mod det bæst, der ville min gamle ven og kammerat til livs, tog fuldstændig magten fra mig.”

En kostbar fejltagelse

Straks kom Jörn Ulrich til at betale for sin uautoriserede manøvre. Et sovjetisk fly dykkede efter ham og åbnede ild. Et kuglefragment fra den sovjetiske jager lavede et lille hul i maskinens vindskærm, der var af glas. Det fik hele skærmen til at splintre.

”Den blæste væk, og der fløj jeg med mellem 600-700 kilometers fart nedad i 40 graders kulde. Det var som at få et kølleslag i ansigtet,” beretter Jörn Ulrich, der havde taget sin maske og sine briller af for bedre at kunne manøvrere.

”Det sidste, jeg havde set, inden ruden eksploderede, var, at Kalmberg tog jorden i en vinkel på 80 grader, hvad der betød, at han rimeligvis var forulykket.

Men i samme sekund havde jeg set, at hans forfølger styrtede, ramt af mine kugler,” fortsætter han.

Så hørte Jörn Ulrich et gevaldigt brag, der pressede ham fremad i flyet. Den trykluftbeholder, som styrede maskingeværene, var eksploderet og havde såret ham i benet. På grund af blodtabet begyndte han at blive svimmel. Han måtte nødlande, inden han besvimed.

”Jeg nåede lige at trimme maskinens næse godt i vejret og lukke for benzinen, så brasede jeg ned mellem toppene af et birkekrat,” siger han om sin hårde landing.

Da Jörn Ulrich kom til bevidsthed igen, hang han med hovedet nedad en meter fra jorden. Han hundefrøs og var skrækslagen over at skulle dø på denne måde. Heldet var med ham, for en finsk skipatrulje, der havde set luftkampen, kom forbi og reddede ham. Carl Knut Kalmberg omkom i sit flystyr. Af de 12 danskere, der gjorde tjeneste i det finske flyvevåben, overlevede syv.

Beskydningen fra de sovjetiske fly under luftkampen havde efterladt 25 stålsplinter i Jörn Ulrichs krop. Han blev opereret flere gange. Han var indlagt ved ”den danske ambulance” – en dansk sanitetsenhed, hvor også hans bror Sven Ulrich, der var læge, arbejdede. Et af Jörn Ulrichs største ønsker var at møde den finske øverstkommanderende, generalfeltmarskal Carl Gustaf Mannerheim. En dag, mens han lå på hospitalet i Helsinki, blev ønsket opfyldt. Ulrich beskriver besøget.

”Generalfeltmarskallen satte sig på stolen ved min seng. Han beklagede tabet af mine danske flyverkammerater. Han kendte dem ved navn og vidste, hvordan de var faldet. Om jeg bliver 100 år, vil de minutter stå lige klart for mig. Jeg kan slet ikke udtrykke den magiske magt, der stråler fra ham.”

Nogle dage senere kom Mannerheim forbi endnu en gang og tildelte Jörn Ulrich Det Finske Frihedskors. Ulrich, Carl Knut Kalmberg og deres jagereskadrilles indsats

Sølojtnant af 1. grad Carl Knut Kalmberg (1913-1940). Foto: Forsvaret

13. februar 1940 fik stor betydning. Det afværgede de sovjetiske bombemaskinens angreb på jernbanestationen i Pälkäjärvi, og det lykkedes efterfølgende de finske styrker at nedkæmpe den omringede sovjetiske division.

Jörn Ulrich genvandt sin førlighed. Da han vendte hjem, tilgav Marineministeriet ham hans uautoriserede deltagelse i Vinterkrigen, og han kom igen i tjeneste. I 1944 flygtede han til Sverige, hvor han blev instruktør i det svenske flyvevåben. Her kunne han indprente piloterne jagerkampens taktik og vigtigheden af at have højdeoverskud i luftkamp. ✚

Der findes forskellige udlægninger af luftkampene 13. februar 1940, og nogle beretninger afviger fra Jörn Ulrichs. Det kan skyldes, at Jörn Ulrich aldrig fik indleveret sin egen rapport over luftkampen til det finske flyvevåben. Hans beretning i ”Døden har vinger” er helt i overensstemmelse med hans udtalelser til danske journalister få dage efter luftkampen, og Honnor har vurderet, at hans beretning er troværdig.

MON. Testpilot.

Foto: Sara Skytte

MON er i øjeblikket i gang med den taktiske uddannelse på F-35-kampflyet, hvilket foregår på Luke Air Force Base i Arizona. Her indgår dogfight eller Basic Fighter Maneuvers som en del af træningen. F-35-flyet har avancerede sensorer, der på lang afstand kan identificere et fjendtligt fly, og så kan piloten vælge enten at nedkæmpe det med et radarsøgende missil eller undgå at møde det fjendtlige fly. Der kan dog være situationer, hvor man skal tæt på fjendtlige fly for at afgøre, om det er ven eller fjende – for eksempel hvis ens sensorer er i stykker, eller der kan være tale om en mulig afhopper. ”Hvis man kommer ind på kort afstand, og det så

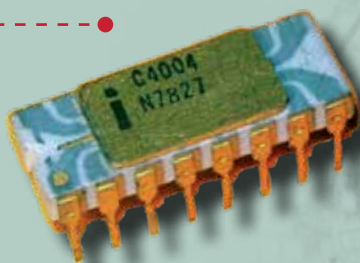
viser sig, at piloten har fjendtlige hensigter, så er man tvunget til at kunne gennemføre en dogfight, for så er det ikke de avancerede sensorer, der gør forskellen. Så er det mere, hvordan flyet manøvreres, og hvor dygtig piloten er til at udnytte flyets kraftoverskud og aerodynamik. Blandt andet derfor har man valgt at bibeholde en maskinkanon i F-35, for at have den nødløsning,” siger MON. De grundlæggende principper for dogfight er de samme som altid. ”Vi kæmper stadig om højden, når vi træner F-35 mod F-35,” siger MON. Talmæssig overlegenhed har også fortsat betydning, men her er det ikke nødvendigvis antallet af fly i

luften, der er afgørende, men lige så meget antallet af missiler, der er til rådighed. Når F-35 opererer, er der som regel to eller flere fly i luften sammen. ”Hvis man lige pludselig ender i en situation, hvor man er alene mod fire fjendtlige fly på kort afstand, så har man et problem. Derfor vil man gerne være flere,” forklarer MON. Hvis MON skal pege på en ting, man absolut ikke bør gøre som pilot i F-35, så er det at sætte flyets *stealth*-egenskaber over styr. ”Man skal hele tiden være bevidst om, hvordan man optimerer flyets signatur (synlighed på fjendens sensorer, *red.*), så man helt undgår eller først meget sent bliver opdaget af en fjende,” siger MON.

Listen

Småt er godt

Man kan godt være lille
og have stor betydning

Amerikanske Intel er en af verdens største producenter af mikrochips.
Foto: Christian Bassow, Wikimedia Commons

Det oprindelige Landeværn afbildet i C.W. Eckersbergs forstudie af det senere stik "Udfaldet i Classens have".
Foto: Statens Museum for Kunst

Hæren indførte amusetter fra 1766. De små kanoner skulle fungere som regimentsartilleri og følge med infanteriet.
Foto: Armémuseum, Sverige

Chipsjagt

► Mikrochips er kun 0,00001 millimeter store. Ikke desto mindre er de livsvigtige, når man for eksempel skal producere kampvogne, kampfly, missiler og droner. Det har russerne måttet sande. Siden invasionen af Ukraine har den vestlige verden indført sanktioner mod eksport af mikrochips til Rusland. Ifølge USA's handelsminister, som citerer ukrainske rapporter, har russerne som erstatning måttet ty til plyndring af køleskabe, vaskemaskiner og anden forbrugerelektronik for så at sætte disse mikrochips i for eksempel kampvogne.

Underbemanding

► I 1804 var det daværende Landeværnet (en milit af reservesoldater) tvunget til at se med friske øjne på, hvad man dengang kaldte "undermålere": Mænd, som på grund af deres højde (under 157 centimeter), var fundet uegnede til at være soldater. Der var nemlig mangel på trommeslagere, og det var der ikke tænkt på i opbygningen af Landeværnet (1801-1808). Løsningen blev ved Kongelig Anordning at fjerne højdekravet. Da Landeværnet i 1808 blev opløst som følge af fejlslagen indsats mod englænderne, fortsatte mange af disse såkaldte undermålere som trommeslagere ved de annekterede bataljoner.

Minikanon

► Hærens 1-punds kanoner – de såkaldte amusetter – fik helt bogstaveligt en kanon debut. Da Sverige i 1788 angreb Rusland, blev Danmark/Norge på grund af en alliancetraktat med Rusland involveret i konflikten. En norsk hær på 12.000 mand marcherede ind i Bohuslän. Her stødte de på en svensk styrke på 800 mand. Nordmændenes første salve med deres 12 amusetter ramte en svensk krudtvogn, der gik i brand og eksploderede. Kraften fra eksplosionen satte en svensk kanon og dens besætning ud af spillet. Nordmændene udnyttede forvirringen til at omgå den svenske styrke, og det lykkedes at tage alle 800 svenskere til fange. Det blev den eneste træfning i krigen i 1788, da flere europæiske magter pressede Danmark til at trække sig ud af krigen.

TEKST: SUNE WADSKJÆR NIELSEN
OG MARTIN FINNEDAL

Manchesters erfarne tunnelbyggere (her fra 1912) fik nye opgaver under første verdenskrig.
Foto: United Utilities

Tunnelkrig

► I februar 1915 blev en usædvanlig styrke samlet. 18 kloakbyggere – flere af dem langt over 40 år gamle, og de fleste af dem med en højde på under 160 centimeter – blev kendt som Manchester Moles (muldvarpe fra Manchester) og var englænderens svar på et effektivt tysk våben: Tunnelbyggeri. Under første verdenskrig var den kridtholddige jord i det nordvestlige Frankrig perfekt til at grave uindtagelige stillinger i, og løsningen for begge sider var at sprænge hinanden i luften – nedefra. Et af de mest kendte eksempler er Lochnagar-krateret ved La Boisselle. En tunnel på over 300 meter i længde og ned til 30 meters dybde blev fyldt med 27 ton eksplosiver fordelt på to ladninger og detoneret på Slaget ved Sommes første dag, 1. juli 1916. Eksplosionen udraderede omkring 100 meter af tyskernes skyttegrave og efterlod et krater på 67 meter i diameter. Tunnelkapløbet fortsatte resten af krigen. Alene englænderne gravede i alt omkring 5.000 kilometer tunneller i løbet af første verdenskrig. Lochnagar-krateret ved La Boisselle blev aldrig fyldt op og er i dag mindesmærke.

A.

B.

D.

C.

E.

A. [@funder_fotografi](#)
[@hdkbh1](#)

Uniform på jobbet-dag. Hassan fra Livjægerne har valgt at tage uniform på i dag på Tårnby Gymnasium. Dette sker efter aftale med skolens rektor. Underviser, rektor og medstuderende tog rigtig godt imod, og spørgelysten var - helt som håbet - i top.

#uniformpåjobbet
#hju
#hdkbh
#vistillerop #deterfedtatuereher

B. [@soren.sor](#)
42 knob kan også noget.
God dag på jobbet.

#Forsvaret
#søværnet
#værdatkæmpefor
#fordidetgivermening #sar
#kystredningstjenesten

C. [@julle.dam](#)
Evtigt taknemmelig for de seneste fire måneder med 3. deling

D. [@haerenssergentskole](#)
SORT SOL. GSU STAM hold 23-1.

E. [@sailorskoven](#)
Den 18. maj er "International Day for Women in Maritime". Vi er kvinder, vi er soldater, vi er sømænd, og vi er stolte af det - hver dag! ... ikke kun den 18. maj.